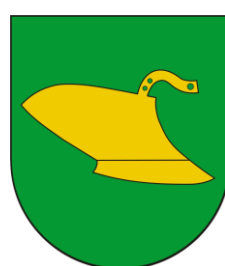
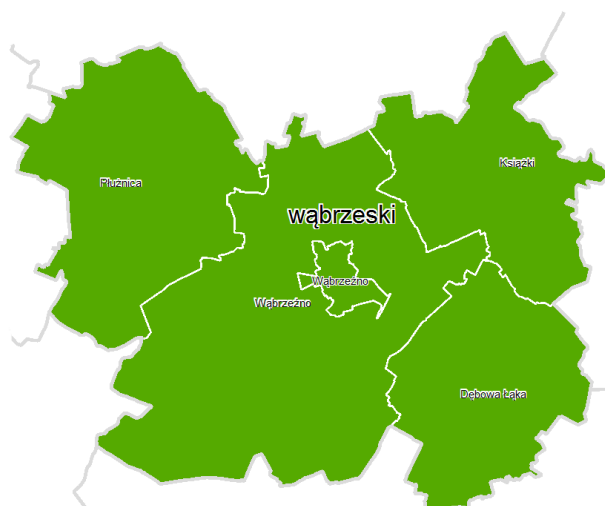


-Projekt-



Strategia
Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego
Powiatu Wąbrzeskiego



Sierpień 2015

Niniejsze opracowanie zostało wykonane przez:



ul. Podmurna 65/1
87-100 Toruń

Spis treści

WSTĘP	4
1. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ ORSG POWIATU WĄBRZESKIEGO	5
1.1. POŁOŻENIE POWIATU	5
1.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	8
1.3. GOSPODARKA I RYNEK PRACY	12
1.4. OCHRONA ZDROWIA	26
1.5. POMOC SPOŁECZNA	29
1.6. EDUKACJA	34
1.7. KULTURA	40
1.8. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	44
1.9. REWITALIZACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	55
1.10. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	57
1.11. PODSUMOWANIE DIAGNOZY	59
2. TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA	63
3. CELE ROZWOJOWE	71
4. PRIORYTETY INWESTYCYJNE	78
5. TRYB I ZASADY NABORU PROJEKTÓW DO STRATEGII	82
6. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTRUMENTY REALIZACJI	85
7. WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE	122
8. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA	124
SPIS TABEL, MAP I WYKRESÓW	127

Wstęp

Niniejsza strategia stanowi instrument umożliwiający podjęcie zintegrowanych działań na rzecz rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych w ramach trzeciego poziomu polityki terytorialnej w ramach Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego. Polityka terytorialna jest narzędziem służącym do realizacji założeń Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, a w szczególności środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020.

Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 4 lutego 2015 roku przyjął założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014 – 2020, które są usystematyzowanym zestawieniem procesu planowania i wdrażania polityki terytorialnej na czterech poziomach:

- Poziom wojewódzki – obejmujący miasta Bydgoszcz i Toruń oraz obszar powiązany z nimi funkcjonalnie (ZIT wojewódzki),
- Poziom regionalny i subregionalny – obejmujący miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami powiązanymi z nimi funkcjonalnie (OSI miast regionalnych/subregionalnych),
- Poziom ponadlokalny – obejmujący obszar powiatu ziemskiego (Obszary Rozwoju Społeczno-Gospodarczego),
- Poziom lokalny – działający w ramach realizacji idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS).

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego swoim zasięgiem obejmuje jednorazowo jeden Powiat. Starosta Powiatu jest inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć w ramach ORSG. Ponadto podejmuje działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Współpraca Starostwa Powiatowego z pozostałymi jednostkami terytorialnymi z obszaru powiatu i partnerami społeczno-gospodarczymi odbywa się w ramach porozumienia, którego sygnatariuszami są przedstawiciele Powiatu oraz poszczególnych miast i gmin.

Inicjatorem działań w zakresie utworzenia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego był Starosta Wąbrzeski oraz Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego. W tym celu w dniu 25 lipca 2014 r. wszystkie samorządy z terenu powiatu wąbrzeskiego podpisały porozumienie o współpracy na rzecz rozwoju powiatu. Porozumienie określa zasady współpracy, w szczególności w zakresie promowania partnerskiego modelu współpracy, wzmocnienia powiązań pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, wspólnego diagnozowania problemów i barier rozwojowych, aktywnego współfinansowania w opracowaniu i realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych. Porozumienie zostało zawarte na czas wdrażania i rozliczania zadań Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego, zgodnie z założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego.

1. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG Powiatu Wąbrzeskiego

ORSG Powiatu Wąbrzeskiego tworzy 5 gmin, w tym 1 gmina miejska i 4 gminy wiejskie Powiatu Wąbrzeskiego.

W skład ORSG Powiatu Wąbrzeskiego wchodzi:

- Gmina Miasto Wąbrzeźno,
- Gmina Dębowa Łąka,
- Gmina Książki,
- Gmina Płużnica,
- Gmina Wąbrzeźno.

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Wąbrzeskiego



Źródło: http://www.infostrada.kujawsko-pomorskie.pl/viewpage.php?page_id=23

1.1. Położenie powiatu

ORSG Powiatu Wąbrzeskiego leży w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Ogólna powierzchnia powiatu wynosi 50 195 ha, co stanowi ok. 2,9% powierzchni regionu. Jest drugim najmniejszym pod względem powierzchni powiatem województwa.

Mapa 2. Obszar ORSG na tle województwa kujawsko-pomorskiego.



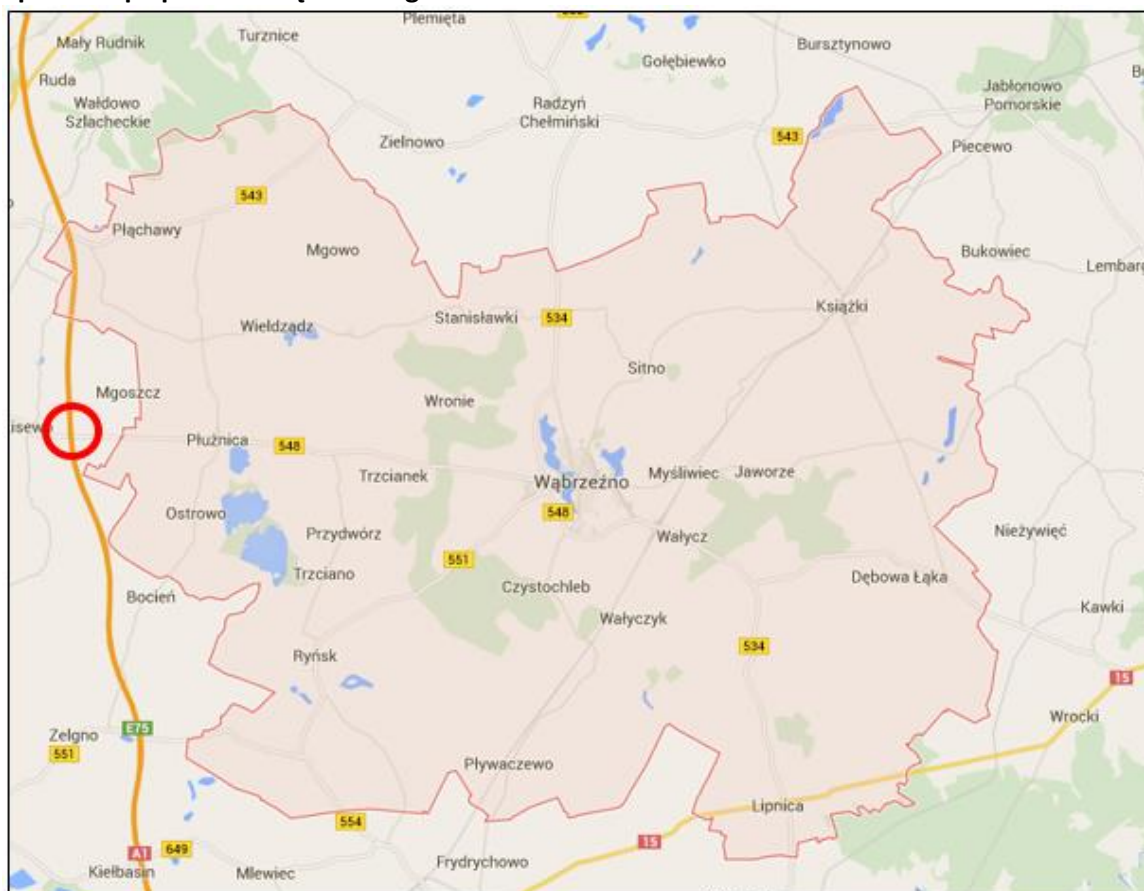
Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://pl.wikipedia.org/>

Teren ORSG sąsiaduje z powiatem grudziądzkim (od północy), brodnickim (od wschodu), golubsko-dobrzyńskim (od południa), toruńskim (od południowego zachodu) i chełmińskim (od zachodu). Pod względem administracyjnym powiat wąbrzeski dzieli się na 5 jednostek szczebla podstawowego tj. Gmina Miasto Wąbrzeźno oraz gminy wiejskie: Dębowa Łąka, Książki, Płużnica i Wąbrzeźno. Gmina Miasto Wąbrzeźno położone jest w centrum powiatu, co ułatwia dostęp mieszkańców powiatu do usług i instytucji znajdujących się w stolicy powiatu. Siedziba powiatu wąbrzeskiego leży blisko ośrodków centralnych województwa – tj. odległość do Torunia wynosi ok 50 km, zaś od Bydgoszczy ok. 80 km.

O potencjale danego obszaru w dużej mierze decyduje jego położenie względem autostrad i dróg ekspresowych. ORSG jest bardzo korzystnie położony pod względem przebiegu autostrady A1. Węzeł autostradowy w Lisewie zlokalizowany jest w odległości ok. 15 km od stolicy powiatu.

Przez Gminę Miasto Wąbrzeźno przebiega linia kolejowa o znaczeniu podstawowym 353 Poznań – Skandawa.

Mapa 3. Mapa powiatu wąbrzeskiego.



 Lokalizacja węzła autostradowego w Lisewie

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://maps.google.pl/>

Kluczowe wnioski i obserwacje

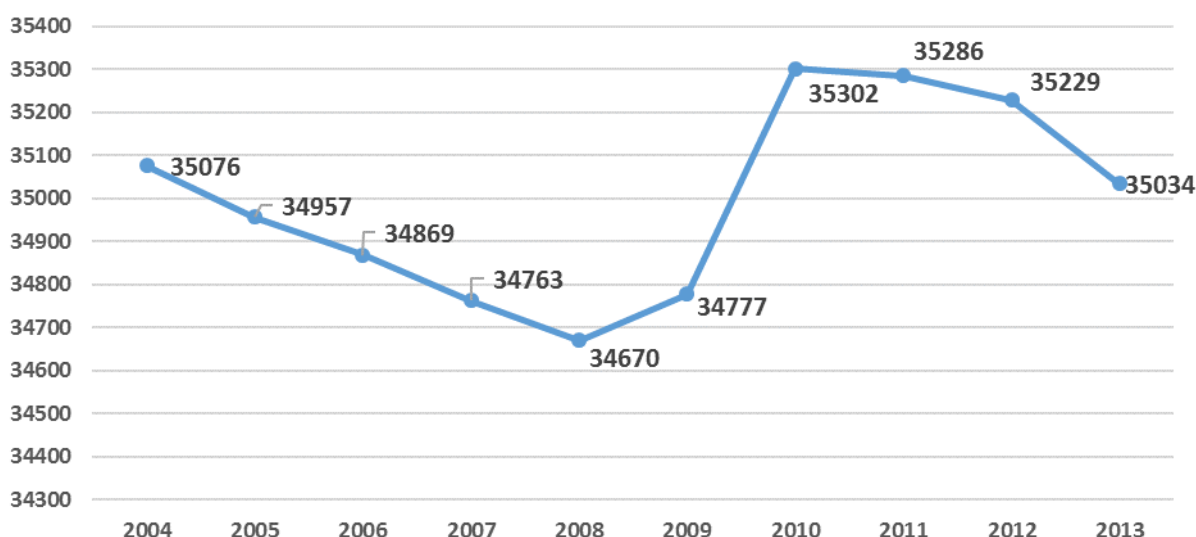
1. Do mocnych stron ORSG należy zaliczyć centralne położenie miasta powiatowego, co ułatwia dostęp mieszkańców do usług i instytucji,
2. ORSG Powiatu Wąbrzeskiego leży blisko ośrodków centralnych województwa (50 km od Torunia, 80 km od Bydgoszczy),
3. Duży potencjał rozwojowy związany jest z bliskością węzła autostradowego A1, zlokalizowanego w Lisewie w odległości 15 km od Wąbrzeźna,
4. Atrakcyjność inwestycyjną powiatu podnosi przebiegająca przez Gminę Miasto Wąbrzeźno linia kolejowa o znaczeniu podstawowym 353 Poznań – Skandawa.
5. ORSG Powiatu Wąbrzeskiego zajmuje 2,9% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego, jest drugim najmniejszym pod względem powierzchni powiatem województwa.

1.2. Sytuacja demograficzna

• Liczba ludności

Liczba mieszkańców ORSG na koniec 2013 r. wynosiła 35 034 osoby, co stanowi ok. 1,7% mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Na przestrzeni ostatniej dekady liczba ludności podlegała znacznym zmianom. Na początku badanego okresu liczba ludności powiatu systematycznie malała, aż do roku 2008. Od 2009 roku zauważa się znaczny wzrost liczby mieszkańców, w porównaniu z 2008 r. o 632 osoby. Największy przyrost liczby ludności odnotowano w 2010 roku (wzrost ten związany był m.in. z dużą liczbą urodzeń w tym czasie). Od tego roku następuje ponownie systematyczny spadek liczby mieszkańców. Dane demograficzne wskazują wyraźne zmniejszenie się populacji mieszkańców powiatu wąbrzeskiego. Choć spadki nie są duże, to ich systematyczność napawa pesymizmem. Liczbę ludności powiatu w podziale na lata 2004-2013 oraz na poszczególne gminy zaprezentowano na poniższych wykresach.

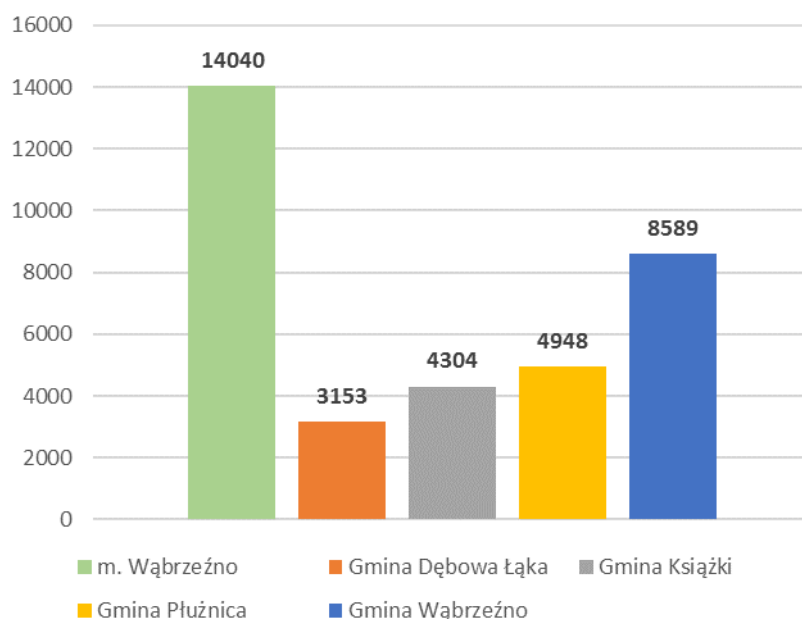
Wykres 1. Liczba ludności w powiecie wąbrzeskim w latach 2004-2013.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Najbardziej zaludnioną gminą ORSG jest Gmina Miasto Wąbrzeźno (40,08% mieszkańców powiatu) i gmina wiejska Wąbrzeźno (24,52% mieszkańców powiatu) - osoby zamieszkujące te gminy obejmują łącznie blisko 65% mieszkańców powiatu. Z kolei najmniej zaludniona jest gmina Dębowa Łąka (9% mieszkańców powiatu). Powiat charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu - udział ludności wiejskiej wynosi 59,92%, zaś średnia dla województwa to 39,8%.

Wykres 2. Liczba ludności w poszczególnych gminach powiatu wąbrzeskiego – stan na 31.12.2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Na przestrzeni 10 lat liczba ludności ORSG zmalała o 81 osób (0,23%). Większość gmin położonych na terenie ORSG cechowała się w latach 2003-2013 ujemną dynamiką przyrostu liczby ludności. Najwięcej osób ubyło z Gminy Dębowa Łąka – 98 osób (3,01%), następnie z gminy Płużnica - 71 osób (1,41%) oraz gminy Książki – 26 osób (0,6%). Niewielki dodatni wskaźnik przyrostu odnotowano jedynie w Gminie Miasto Wąbrzeźno (0,64%) i w gminie wiejskiej Wąbrzeźno (0,29%).

Tabela 1. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Wyszczególnienie	Liczba ludności w 2003 r	Liczba ludności w 2013 r.	Dynamika 2003-2013
Gmina Miasto Wąbrzeźno	13951	14040	89 (0,64%)
Gmina Dębowa Łąka	3251	3153	-98 (-3,01%)
Gmina Książki	4330	4304	-26 (-0,60%)
Gmina Płużnica	5019	4948	-71 (-1,41%)
Gmina Wąbrzeźno	8564	8589	25 (0,29%)
ORSG ogółem	35115	35034	-81 (-0,23%)

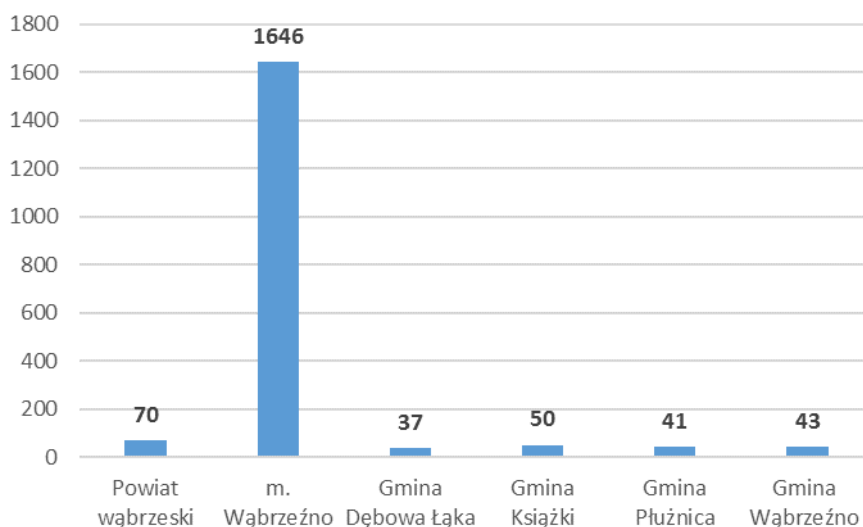
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

- Gęstość zaludnienia**

ORSG charakteryzuje się stosunkowo niską gęstością zaludnienia – 70 osób/km² (średnia wojewódzka jest znacznie wyższa i wynosi 117 osób/km²). Najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzuje się Gmina Miasto Wąbrzeźno (1646 osób/km²). ORSG charakteryzuje się niewielką gęstością zaludnienia na obszarach wiejskich. Najniższy wskaźnik wykazuje gmina Dębowa Łąka - 37 osób/km², najwyższy spośród gmin wiejskich –

gmina Książki (50 osób/km²). Opisana powyżej dysproporcja została zaprezentowana na poniższym wykresie.

Wykres 3. Gęstość zaludnienia powiatu oraz poszczególnych gmin – stan na 31.12.2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

- **Struktura ludności wg płci i wieku**

Pod względem płci w ORSG występuje porównywalna liczba kobiet i mężczyzn. W analizowanym okresie nie odnotowano żadnych znaczących zmian w proporcjach liczby kobiet (ok. 50,78%) i mężczyzn (ok. 49,22%) w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu.

W ORSG w 2013 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosił 19,7% ogółu ludności, w wieku produkcyjnym 63,5%, a w wieku poprodukcyjnym 16,7%. Wskaźniki te dla województwa wynoszą odpowiednio: wiek przedprodukcyjny 18,5%, wiek produkcyjny 63,7%, wiek poprodukcyjny 17,8%. W stosunku do struktury ludności w województwie dane dla powiatu są bardziej korzystne. Nie zmienia to jednak faktu, że na przestrzeni ostatnich lat w powiecie zauważany jest stopniowy, sukcesywny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, zgodnie z ogólnopolskim trendem starzenia się społeczeństwa. Przede wszystkim wskaźnik ten niekorzystnie kształtuje się w Gminie Miasto Wąbrzeźno. Udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł w ciągu 5 lat o 2%, jest wyższy od średniej dla województwa, wynosi 18,6%.

Tabela 2. Udział ludności wg grup ekonomicznych – stan na 31.12.

Wyszczególnienie	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem					
	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	2009 rok	2013 rok	2009 rok	2013 rok	2009 rok	2013 rok
Woj. kuj-pom	19,6	18,5	64,7	63,7	15,7	17,8
ORSG	21,3	19,7	63,5	63,5	15,3	16,7
Gmina Miasto Wąbrzeźno	19,4	18,0	64,0	63,4	16,6	18,6
Gmina Dębowa Łąka	23,7	21,2	60,5	62,3	15,9	16,5
Gmina Książki	21,2	19,9	64,4	64,3	14,4	15,8
Gmina Płużnica	21,2	20,2	64,4	63,9	14,5	15,9
Gmina Wąbrzeźno	23,6	21,6	62,8	63,5	13,7	14,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Najwyższym wskaźnikiem obciążenia demograficznego na terenie ORSG charakteryzuje się gmina Dębowa Łąka (60,5), najniższym zaś gmina Książki (55,4). Wartość wskaźnika ogółem dla ORSG wynosi 57,4 i jest wyższa od średniej dla województwa kujawsko pomorskiego, która wynosi 57.

Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminach ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

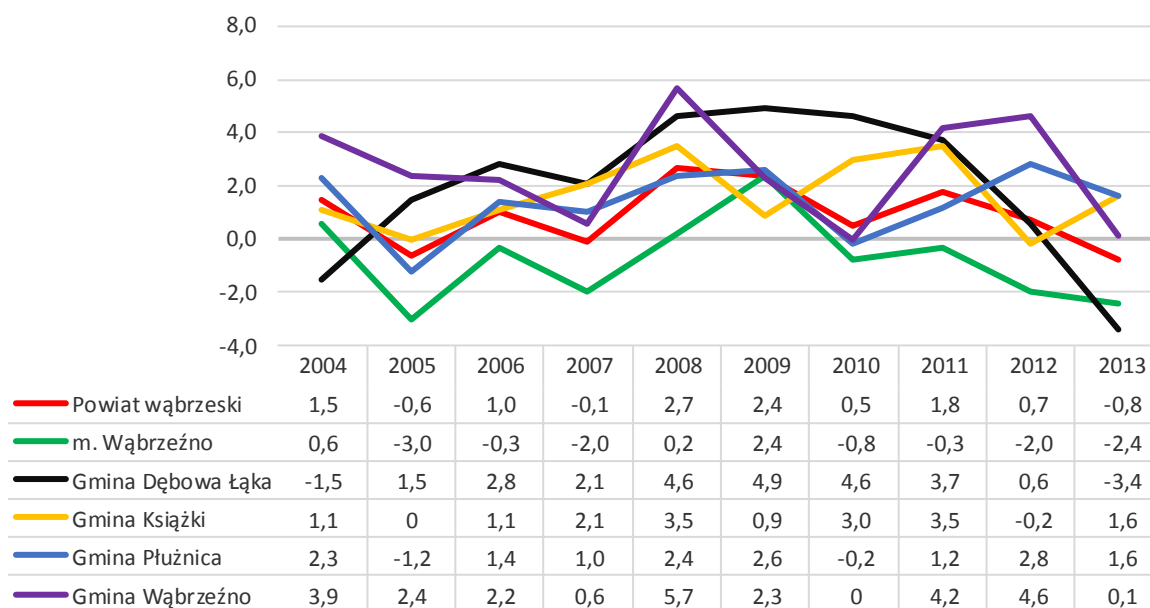
Wyszczególnienie	Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 os. w wieku produkcyjnym)
Gmina Miasto Wąbrzeźno	57,7
Gmina Dębowa Łąka	60,5
Gmina Książki	55,4
Gmina Płużnica	56,4
Gmina Wąbrzeźno	57,5
ORSG ogółem	57,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

• Ruch naturalny i migracje

Liczba mieszkańców ORSG uwarunkowana jest wielkością przyrostu naturalnego i saldem migracji. Przyrost naturalny w jest ujemny (-0,8), co oznacza, że liczba urodzeń jest niższa niż liczba zgonów. W zestawieniu ze średnim przyrostem dla województwa (-0,3 w 2013 r.) wskaźnik dla powiatu jest mniej korzystny. Na przestrzeni ostatnich 10 lat zauważa się systematyczny spadek liczby urodzeń. Najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego występuje w gminie Dębowa Łąka (-3,4) oraz w Gminie Miasto Wąbrzeźno (-2,4). Nieco lepiej sytuacja kształtuje się w gminie Książki i gminie Płużnica (1,6 dla obu gmin) i gminie Wąbrzeźno (0,1). Prawie we wszystkich gminach liczba urodzeń drastycznie maleje, jedynie w gminie Książki zauważa się niewielki wzrost.

Wykres 4. Przyrost naturalny dla powiatu oraz poszczególnych gmin na przestrzeni 10 lat – stan na 31.12.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Natomiast saldo migracji na pobyt stały w powiecie jest ujemne. Saldo migracji gminnych wewnętrznych w 2013 r. wyniosło - 122, zaś saldo migracji zagranicznych -54. Ujemna wartość salda migracji występuje we wszystkich gminach powiatu.

- **Prognozy demograficzne**

Z prognoz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że osoby starsze (w wieku 65 lat i więcej) w 2035 r. będą stanowiły ponad 23% ludności, co oznacza wzrost o około 10% w stosunku do roku 2007. Co ważne, odsetek osób będących w tzw. *czwartym wieku*, tj. mających 80 lat i więcej wyniesie w 2035 r. 7,2%, podczas gdy w 2007 r. kształtował się na poziomie 3%.

W odniesieniu do ORSG Powiatu Wąbrzeskiego prognozy ludności wskazują, że do roku 2035 liczba mieszkańców na terenie ORSG zmniejszy się aż o 12,58%. Najbardziej widoczny spadek będzie dostrzegać się w grupie mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (ponad 25%) oraz w grupie osób w wieku produkcyjnym o 21,82%. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym w 2035 r. wyniesie ponad 37%.

Tabela 4. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Liczba osób w wieku	2013	2035	Dynamika zmian
Przedprodukcyjnym	6917	5154	-25,49%
Produkcyjnym	22251	17395	-21,82%
Poprodukcyjnym	5866	8077	37,69%
Ogółem ORSG	35034	30626	-12,58%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. ORSG charakteryzuje się stosunkowo niską gęstością zaludnienia – 70 osób/km² (średnia wojewódzka jest znacznie wyższa i wynosi 117 osób/km²),
2. ORSG odznacza się wysokim wskaźnikiem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu - udział ludności wiejskiej wynosi 59,92%, zaś średnia dla województwa to 39,8%.
3. Do negatywnych zjawisk społecznych na terenie ORSG należy zaliczyć sukcesywny spadek liczby ludności utrzymujący się od kilku lat,
4. Prognozy ludności wskazują, że do roku 2035 liczba mieszkańców na terenie ORSG zmniejszy się aż o 12,58%.

1.3. Gospodarka i rynek pracy

- **Rolnictwo**

Teren ORSG Powiatu Wąbrzeskiego ma rolniczo-przemysłowy charakter, użytki rolne stanowią około 93% powierzchni, w tym grunty orne ponad 83%. Funkcja rolnicza powiatu koncentruje się w północno-zachodniej części powiatu, tereny gminy Płużnica charakteryzują się wysokim wskaźnikiem rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Przeciętna wielkość

gospodarstwa rolnego powiatu wynosi 17,48 ha (dane Powszechny Spis Rolny 2010), średnia dla województwa wynosi 14,18 ha. Powiat charakteryzuje się dużą liczbą gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 15 ha, zajmuje czwartą lokatę w województwie wśród powiatów ziemskich. Dowodzi to o niewielkim rozdrobnieniu agrarnym powiatu. Zwarte kompleksy gleb wysokich klas bonitacyjnych determinują rozwój wysokotowarowego rolnictwa, które pozwala na uprawę zbóż oraz roślin przemysłowych.

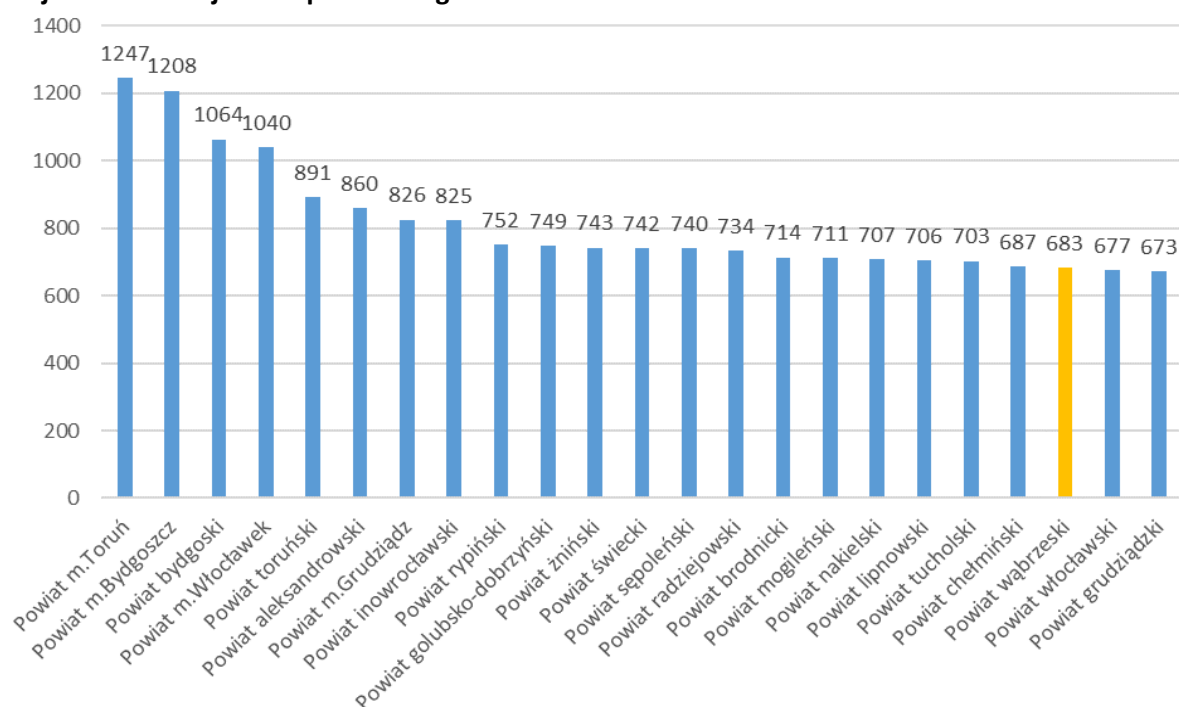
W uprawach polowych dominują zboża, które w strukturze stanowią 77% ogólnej powierzchni zasiewów. W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej, dzięki czemu powiat ogrywa duże znaczenie w produkcji żywności na terenie województwa. Ze względu na dobry stan środowiska, powiat ma predyspozycje do rozwoju rolnictwa, w tym produkcji żywności ekologicznej. Przemawia również za tym dobry stan środowiska przyrodniczego na terenie powiatu. Ze względu na brak dużych przedsiębiorstw przemysłowych powietrze na terenie powiatu ma niską zawartość pyłów i gazów.

- **Podmioty gospodarcze**

W 2013 roku na terenie ORSG w rejestrze REGON zarejestrowanych było 2 392 podmiotów gospodarczych, w tym w sektorze prywatnym funkcjonowało 2288 podmiotów, a w sektorze publicznym – 104 podmioty. Statystyka wskazuje, że liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni ostatnich 5 lat systematycznie wzrasta - od 2009 r. o ponad 13%.

Analizując miejsce powiatu wąbrzeskiego w regionie pod kątem aktywności gospodarczej województwa, plasuje się ono na końcu zestawienia. Biorąc po uwagę wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, powiat wąbrzeski w 2013 roku odnotowuje wartość 683 (zajmuje 3 miejsce od końca), zaś średnia wojewódzka wynosi 914. Niekorzystnie sytuacja kształtuje się także, gdy przeanalizujemy wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym. Dla powiatu wartość w 2013 roku wynosi 7,9 (średnia dla województwa 10,7) i umieszcza powiat wąbrzeski razem z powiatem chełmińskim na ostatnim miejscu w województwie. Porównanie liczby podmiotów gospodarczych powiatu wąbrzeskiego z innymi powiatami w województwie kujawsko-pomorskim przedstawiono na poniższym wykresie.

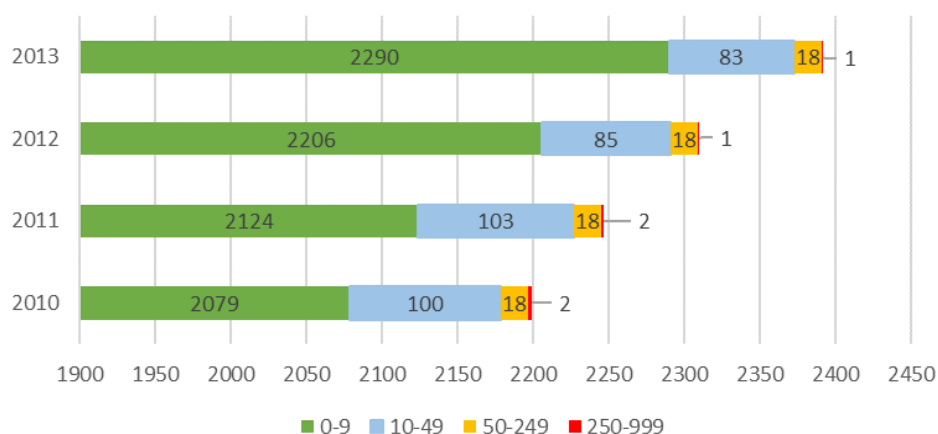
Wykres 5. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego – stan na 31.12.2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Zdecydowaną większość firm powiatu to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób – ich liczba wynosi 2290 (stanowią ponad 95% wszystkich firm powiatu). Na przestrzeni ostatnich lat widać sukcesywny wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw. Zauważalnym zjawiskiem jest spadek liczby małych przedsiębiorstw (zatrudniających od 10 do 49 osób), w 2010 r. było ich 100, zaś w 2013 już tylko 83. Prawdopodobnie poprzez redukcję zatrudnienia, małe przedsiębiorstwa spadają do kategorii mikroprzedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa zatrudniające od 50-249 osób, tj. średnie przedsiębiorstwa utrzymują się na stałych poziomach, w powiecie jest ich 18. Zmiana natomiast dotyczy dużych przedsiębiorstw (powyżej 250 pracowników), gdyż do 2011 roku ich liczb wynosiła 2, od 2012 roku w powiecie działa tylko jedno duże przedsiębiorstwo.

Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarczych w powiecie wąbrzeskim wg wielkości przedsiębiorstwa – stan na 31.12.

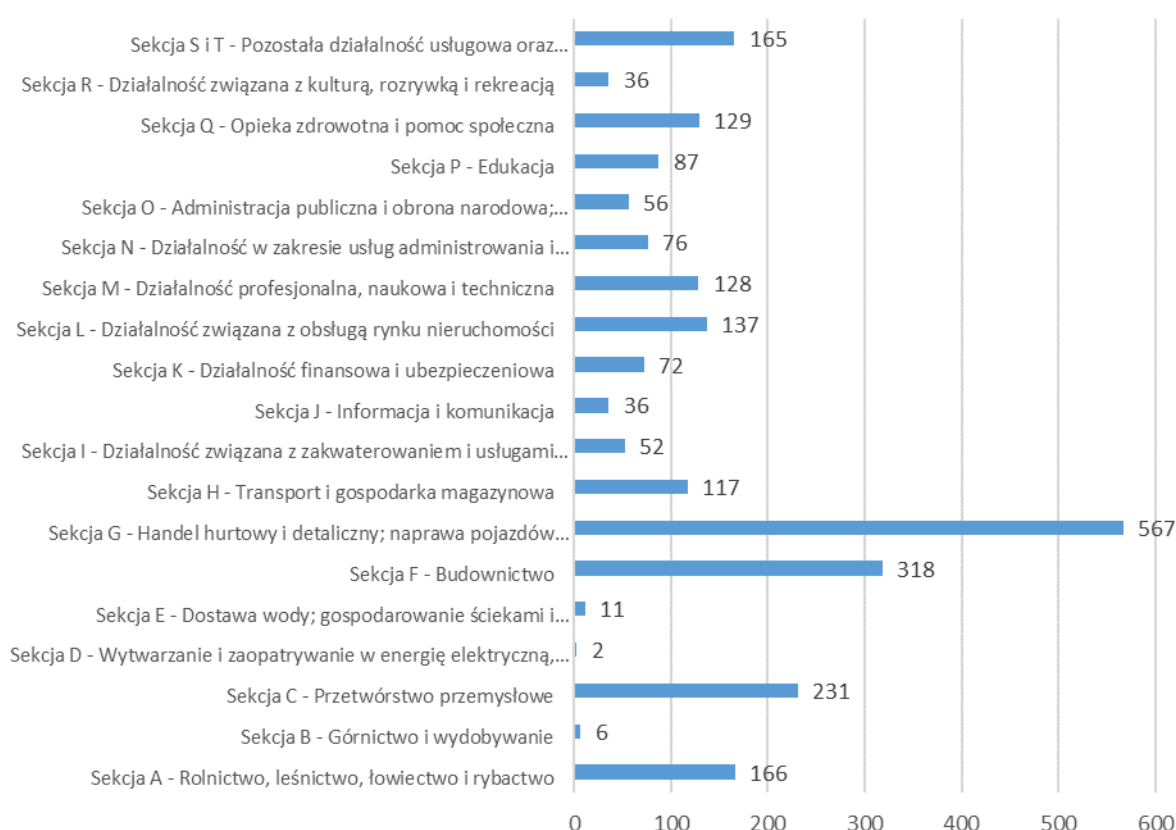


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Biorąc pod uwagę strukturę przedsiębiorstw powiatu z sektora prywatnego w 2013 r. według form prawnych aż 1767 firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (stanowią 77,23% wszystkich prywatnych firm). Do pozostałych przedsiębiorstw powiatu zalicza się: 85 spółek handlowych, 14 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, 24 spółdzielnie, 116 stowarzyszeń i organizacji społecznych i 1 fundacja.

Najwięcej podmiotów gospodarczych w powiecie wąbrzeskim zarejestrowanych jest w sektorze handlu (wraz z naprawą pojazdów) – 23,7% i w budownictwie – 13,3%, następnie przetwórstwo przemysłowe – 9,66% i przedsiębiorstwa z sektora rolniczego i leśnego – 6,94%. Poniższy wykres prezentuje liczbę podmiotów gospodarczych według sekcji PKD.

Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych w powiecie wąbrzeskim wg sekcji PKD – stan na 31.12.2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

W produkcji przemysłowej największy udział przypada na przemysł chemiczny, w następnej kolejności maszynowy, lekki i spożywczy. Tabela poniżej przedstawia największych przedsiębiorców w terenie ORSG.

Tabela 5. Wykaz największych przedsiębiorstw na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Wyszczególnienie	Największe przedsiębiorstwa
Gmina Miasto Wąbrzeźno	– Ampol - Merol Sp. z o.o. – Ergis S.A. Oddział w Wąbrzeźnie – Reflex Polska Sp. z o.o. – Wytwórnia Wyrobów Papierniczych WORWO Sp. z o.o.

	– Mavilex Machinery Sp. z o.o. – Vambresia Fabryka Opakowań – Zakład Stolarski Rumiński MAREK RUMIŃSKI
Gmina Dębowa Łąka	– Lukoil – Stacja Paliw, Lipnica – Alpha Dam Sp. z o.o. Dębowa Łąka – Firma Transportowa FAST-TSL Dębowa Łąka – Amrol Sp. z o.o. Lipnica 30
Gmina Książki	– „AGROPOL” spółka z o.o. – „MASZDROL” spółka z o.o. – „ZASKOCZ” Nowak Jadwiga, Artur, Maciej Spółka Jawna – „TARTAK” Marek Lisiński – Bank Spółdzielczy w Golubiu-Dobrzyniu O/Książki
Gmina Płużnica	– PLAST-FARB Józef Głowiński, Czaple – Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy NITEX Beata Mucha, Płużnica – SECO P.P.H.U Beata Zarzeczna, Wielządź – PIEKARNIA-CIASTKARNIA Bogdan Jarzęb, Dąbrówka – REMEDIUM Przetwórstwo Rolno-Spożywcze, Płużnica – Meller Alina Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe, Płachawy – SOLO P.H.U Bożena i Janusz Wiśniewscy, Płużnica – stacja paliw – GRAN-FOL Firma Produkcyjno-Handlowa Krzysztof Fałkowski, Wiewiórki – przetwórstwo tworzyw sztucznych.
Gmina Wąbrzeźno	– Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych - Halina Błażejewicz – Zakład piekarniczo-cukierniczy - Bogusław Nowakowski – Zakład stolarski - Marek Rumiński – „Budzyńscy” spółka cywilna z o.o. - Budzyńscy – Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych - Andrzej Kiwała – Przedsiębiorstwo-Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „Krystal” - Alfred Kociołek – „Mirpol” Zakład Mechaniczno-Ślusarski-Handel hurtowy i detaliczny artykułami - Mirosław Błażejewski – Przedsiębiorstwo Produkcyjno- Usługowo- Handlowe „Jagstol” - Jerzy Jagodziński

Źródło: Opracowanie na podstawie uzyskanych danych od gmin ORSG.

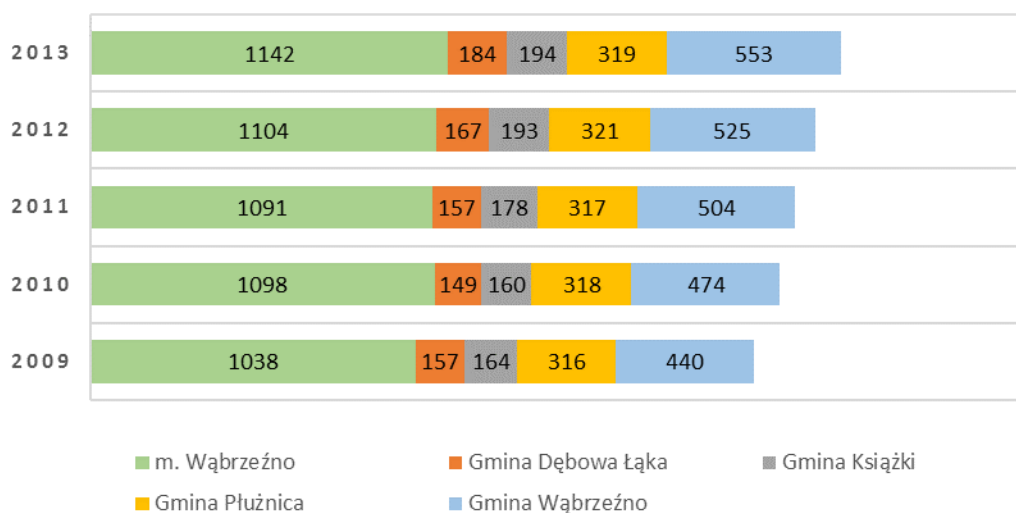
Zgodnie z Regionalną Strategią Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 wspierane będą branże zgodne z tzw. inteligentnymi specjalizacjami regionu kujawsko-pomorskiego. Inteligentna specjalizacja oznacza wybór dziedzin gospodarki i połączonych z nimi obszarów nauki, na które zostanie ukierunkowana interwencja. Ma ona na celu rozwój gospodarczy regionu, poprzez radykalny wzrost innowacyjności wytwarzanych produktów i usług oraz stosowanych procesów i technologii, na bazie wdrożonych wyników wysoko zaawansowanych badań. Inteligentne specjalizacje zdefiniowano w następujący sposób:

- I. Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania,
- II. Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna,
- III. Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa,
- IV. Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych,
- V. Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT,
- VI. Biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka,
- VII. Transport, logistyka, handel – szlaki wodne i lądowe,
- VIII. Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne.

Gospodarka ORSG Powiatu Wąbrzeskiego ma znamiona typowej gospodarki peryferyjnej. Charakteryzuje się nienowoczesną strukturą (duży udział sektorów tradycyjnych – przede wszystkim handel, budownictwa i rolnictwa) i niewielkim udziale najnowszych technologii i regionalnych inteligentnych specjalizacji. Na terenie ORSG istnieje zapotrzebowanie na rozwój branży rolno-spożywczej, ze względu na produkcję wysokiej jakości produktów rolnych (zboże, buraki, rzepak, kukurydza, mleko, żywiec).

W każdej z gmin zauważa się wzrost liczby przedsiębiorców. Najwięcej przedsiębiorstw zlokalizowanych jest na terenie Gminy Miasto Wąbrzeźno – 1142 przedsiębiorstwa i w gminie Wąbrzeźno – 553 przedsiębiorstwa. Dynamika wzrostu liczby przedsiębiorstw jest bardzo różna. Na przestrzeni 5 lat najwięcej nowych przedsiębiorstw powstało w gminie wiejskiej Wąbrzeźno – wzrost o 26%, najmniejszy wzrost odnotowano w gminie Płużnica – 1%.

Wykres 8. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu wąbrzeskiego zarejestrowanych w rejestrze REGON – stan na 31.12.

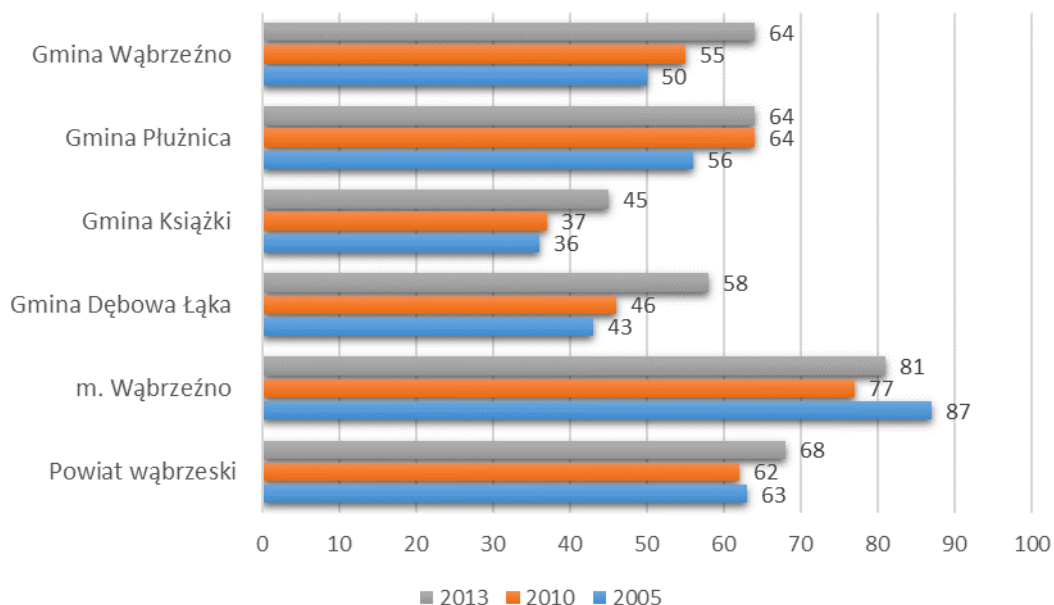


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Analizując wskaźniki rozwoju przedsiębiorczości w poszczególnych gminach ORSG należy zauważyć dominację Gminy Miasto Wąbrzeźno. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadających na 1000 mieszkańców wynosi 81 – wskaźnik jest wyższy od średniej powiatowej o 13 punktów, natomiast niższy od średniej wojewódzkiej o 10 punktów. Gmina Miasto Wąbrzeźno jako stolica powiatu i jedyna gmina miejska posiada znacznie lepiej rozwinięty poziom przedsiębiorczości. Pozostałe gminy, tj. gmina Wąbrzeźno i Płużnica mają taki sam wskaźnik, który wynosi 54, następnie Gmina Dębowa Łąka – 58 i Gmina Książki – 45. Warty uwagi jest, że w ostatnich latach wszystkie gminy wiejskie powiatu odnotowują zarówno ogólny wzrost liczby przedsiębiorstw, jak i z roku na roku poprawiający się wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców. Liczbę podmiotów gospodarczych w

poszczególnych gminach przypadających na 1000 mieszkańców przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadających na 1000 mieszkańców w gminach powiatu wąbrzeskiego – stan na 31.12



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Gmina Miasto Wąbrzeźno uzyskuje dużo lepsze wskaźniki w zakresie rozwoju gospodarczego, co świadczy o wewnętrznym zróżnicowaniu i dużych dysproporcjach pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi powiatu wąbrzeskiego. Słabe tradycje indywidualnej przedsiębiorczości oraz małe zasoby kapitałów własnych w połączeniu z niedostateczną liczbą instytucji wspierających przedsiębiorczość powodują osłabienie potencjału ekonomicznego ORSG.

• Tereny inwestycyjne

Jednym z elementów pobudzania i kreowania gospodarki lokalnej jest tworzenie terenów inwestycyjnych, umożliwiających napływ przedsiębiorców. Na terenie powiatu wąbrzeskiego brakuje kompleksowej oferty wsparcia rozwoju przedsiębiorczości. Nie ma też w pełni uzbrojonych i przygotowanych terenów inwestycyjnych.

Aktualnie największą ofertę terenów inwestycyjnych posiada Gmina Miasto Wąbrzeźno, która w swej ofercie posiada 15 terenów inwestycyjnych zlokalizowanych na terenie całego miasta. Tereny te nie są dostatecznie duże, działki są rozdrobnione, przez co oferta jest mało atrakcyjna dla dużych firm, chcących działać na większą skalę.

Atrakcyjna oferta terenów inwestycyjnych w ORSG pojawi pod koniec 2015 r. w ramach projektu budowa Płużnickiego Parku Inwestycyjnego na terenie gminy Płużnica. Pod tereny inwestycyjne przeznaczono grunty położone we wschodniej części gminy Płużnica w miejscowości Czaple, w odległości 6 km od węzła autostradowego autostrady A1, przy drodze wojewódzkiej nr 548 Wąbrzeźno-Stolno. Powierzchnia przewidziana do

zagospodarowania wynosi 22,20 ha. Docelowo planowane jest uzbrojenie terenu o powierzchni 200 ha. W ramach projektu przewiduje się na terenie parku budowę dróg, oświetlenia, sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej i deszczowej, sieci energetycznej, światłowodowej i gazowej oraz wykonanie chodników i ścieżek rowerowych. Po zrealizowaniu zadania grunty będą wydierżawiane lub sprzedawane zainteresowanym przedsiębiorstwom na preferencyjnych warunkach. Założono, iż do 2020 roku w parku zainwestuje co najmniej 8 firm, które utworzą łącznie 160 miejsc pracy. Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Płużnica wynosi 439 osób, zaś w powiecie wąbrzeskim 3166. Realizacja projektu przyczyni się w istotny sposób do ograniczenia poziomu bezrobocia (w skali gminy bezrobocie może zmniejszyć się o ponad 35%) oraz do pobudzenia rozwoju lokalnej gospodarki.

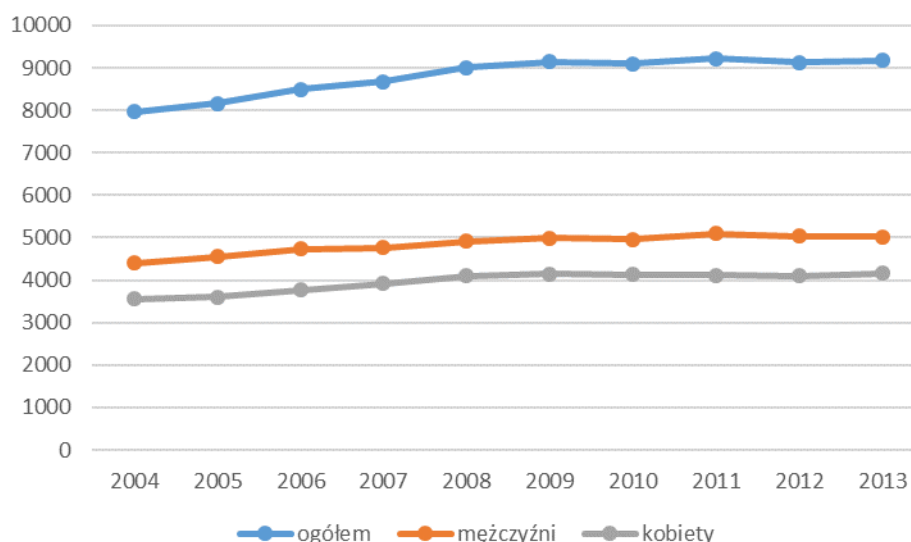
Ponadto samorządy powiatu, Gminy Miasto Wąbrzeźno i gminy Wąbrzeźno czynią wszelkie starania w kierunku utworzenia podstrefy ekonomicznej w Wałyczu i pozyskania nowych inwestorów. Teren inwestycyjny o powierzchni 190 ha leży przy drodze wojewódzkiej nr 534, w odległości 0,5 km od linii kolejowej i 15 km od autostrady A1. Negocjacje i prace związane z uruchomieniem strefy ekonomicznej są w toku.

Istotnym problemem w zakresie oferty inwestycyjnej ORSG jest także niedostateczna oferta związana z zapewnieniem pomieszczeń produkcyjnych lub biurowych dla zainteresowanych firm, które nie mają środków na budowę własnych hal produkcyjnych czy też biurowych. Na terenie ORSG istnieje także zapotrzebowanie na utworzenie inkubatora przedsiębiorczości, który wspierałby młode i nowoutworzone firmy.

- **Aktywność zawodowa**

Na terenie ORSG zaledwie 41,24% osób w wieku produkcyjnym stanowią osoby pracujące, w 2013 r. ich liczba to 9 177 osób. Spośród nich 5023 osoby to mężczyźni (54,73%), kobiety pracujące stanowią 4154 osoby (45,27%). Zgodnie z danych na przestrzeni ostatnich 10 lat (wykres poniżej) widać, że liczba pracujących powoli, ale systematycznie rośnie, dotyczy to zarówno mężczyzn, jak i kobiet. Głównym ośrodkiem, w którym mieszkańcy powiatu znajdują zatrudnienie jest Wąbrzeźno. Część mieszkańców znajduje zatrudnienie poza granicami powiatu (Grudziądz, Toruń, Brodnica).

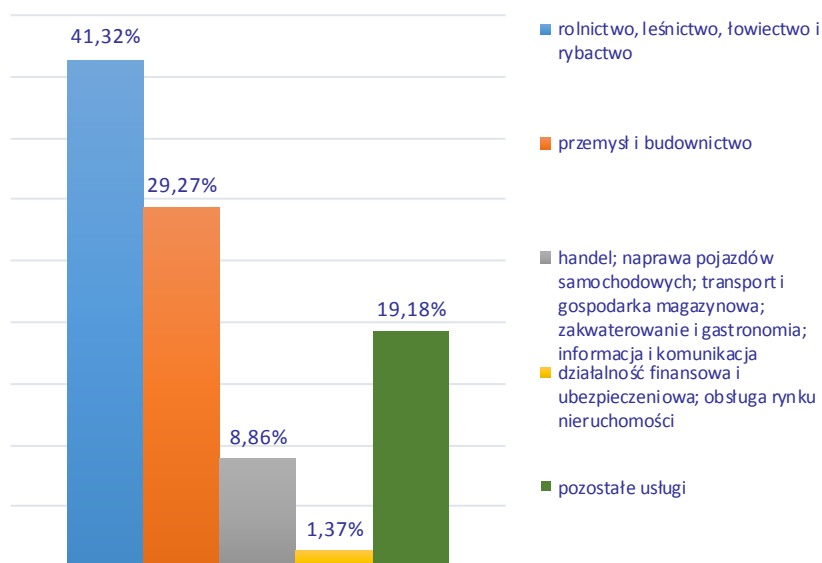
Wykres 10. Struktura osób pracujących powiatu wąbrzeskiego na przestrzeni 10 lat – stan na 31.12.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Struktura pracujących według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 wskazuje na bardzo duży – ponad 41% udział pracujących w rolnictwie, wskaźnik ten utrzymywał się na podobnym poziomie przez ostatnie 10 lat. Dla porównania udział pracujących w rolnictwie w województwie kujawsko-pomorskiego wynosi 15,85%. Świadczy to o rolniczym charakterze ORSG. Niespełna 30% osób zatrudniona jest w przemyśle i budownictwie, 8,86% to pracownicy handlu, naprawy pojazdów samochodowych, transportu i gospodarki magazynowej, zakwaterowania i gastronomii, informacji i komunikacji. Jedynie 1,37% pracuje w branży finansowej, ubezpieczeniowej, obsłudze rynku nieruchomości. 19,18% mieszkańców została zakwalifikowana do tzw. pozostałych usług. Powyższe dane zostały zaprezentowane na poniższym wykresie.

Wykres 11. Struktura osób pracujących w powiecie wąbrzeskim – stan na 31.12.2013 r.



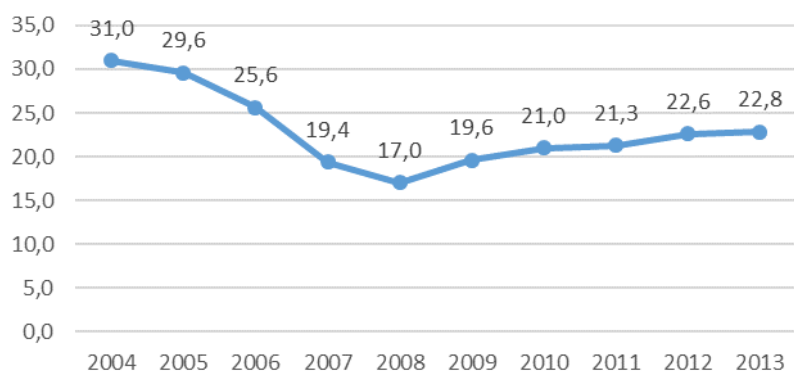
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2013 roku wynosiło ponad 3132,56 zł i było zbliżone do średniej wojewódzkiej, która wynosiła 3322,09 zł. Średnie wynagrodzenie brutto w powiecie stanowi 80,8% tzw. średniej krajowej.

- **Bezrobocie**

W powiecie wąbrzeskim stopa bezrobocia w 2013 roku wyniosła 22,8% i była wyższa od stopy bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim (18,2%) aż o 4,6 %, zaś od stopy krajowej o 9,4% (13,4%). Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat poprawa na rynku pracy następowała do 2008 roku. Od 2009 roku utrzymuje się stały i systematyczny wzrost stopy bezrobocia. Na terenie powiatu wąbrzeskiego w dalszym ciągu jest bardzo trudna sytuacja. Powiat nadal jest obszarem zagrożonym wysokim bezrobociem.

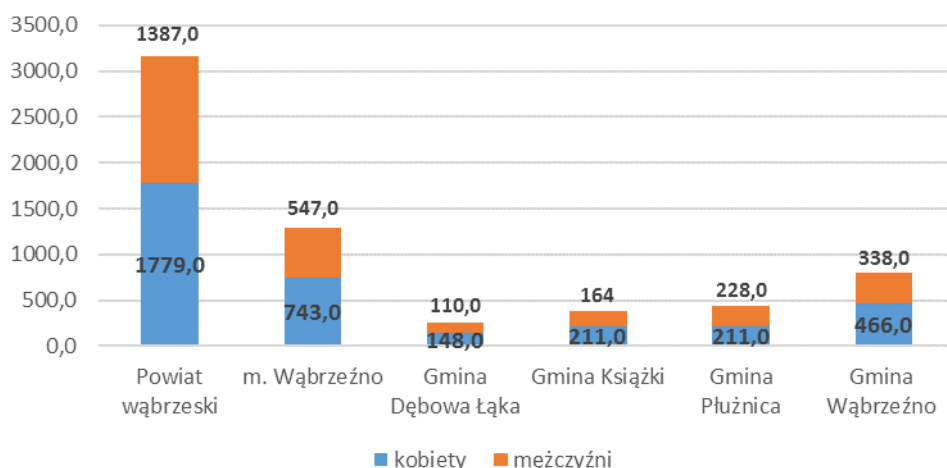
Wykres 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w % dla powiatu wąbrzeskiego – stan na 31.12.2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

W 2013 roku liczba osób bezrobotnych wyniosła 3166 osób, co stanowiło 2,11% ogółu bezrobotnych w województwie kujawsko-pomorskim. Największa liczba osób bezrobotnych zamieszkuje Gminę Miasto Wąbrzeźno i gminę Wąbrzeźno, wynika to z największego zaludnienia tych gmin. Najmniej bezrobotnych zamieszkuje kolejno gminę Dębowa Łąka, Książki i Płużnicę. Wśród osób bezrobotnych przeważają kobiety stanowiąc 56,19% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych na terenie powiatu. Jedynie w gminie Płużnica, większość stanowią bezrobotni mężczyźni, tj. 51,95% ogółu bezrobotnych gminy. Liczbę osób bezrobotnych w poszczególnych gminach powiatu w podziale na płeć przedstawiono na wykresie.

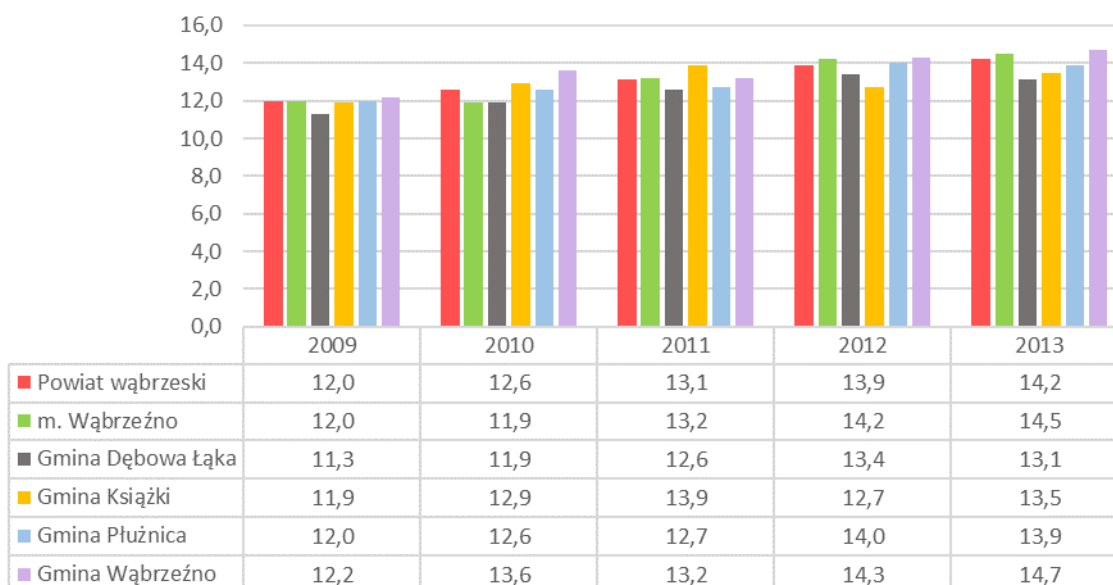
Wykres 13. Liczba osób bezrobotnych w powiecie i w poszczególnych gminach powiatu w 2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym od kilku lat systematycznie rośnie, w 2013 roku wskaźnik wyniósł 14,2% (w tym kobiety – 17,3%, mężczyźni 11,6%). Udział bezrobotnych kobiet jest znacznie wyższy niż wskaźnik dla województwa, który wynosi 12,8%. Spośród gmin powiatu najwyższy udział osób bezrobotnych jest w gminie wiejskiej Wąbrzeźno (14,7%) i w Gminie Miasto Wąbrzeźno (14,5%). W porównaniu z 2012 r., udział bezrobotnych maleje nieznacznie jedynie w gminie Dębowa Łąka i gminie Płużnica. Na pozostałym terenie zauważa się trend wzrostowy.

Wykres 14. Udział osób bezrobotnych [%] w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w powiecie i w poszczególnych gminach na przestrzeni 5 lat – stan na 31.12.2013 r.

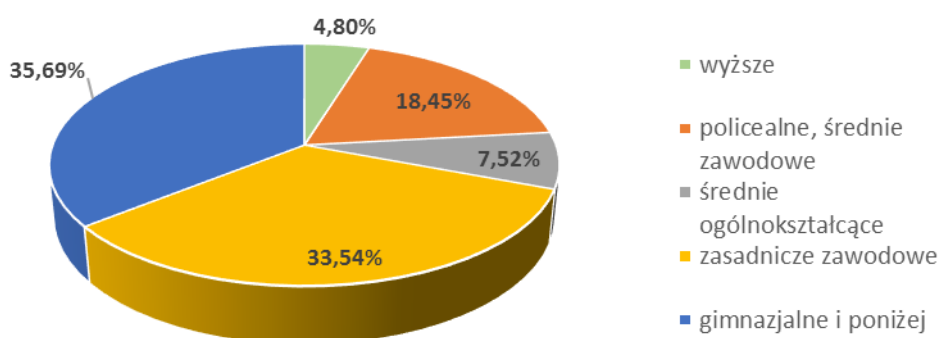


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych z ORSG, najwięcej osób bez pracy to ludzie w wieku od 25-34 lat (29%), następnie poniżej 24 lat i 35-44 (po 21%), 45-55 lat (19%), najmniej osób bezrobotnych znajduje się w grupie wiekowej powyżej 55 roku życia (10%).

Wśród osób bezrobotnych największy odsetek stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (35,69%) i zasadniczym zawodowym (33,54%). Znacznie mniej osób bezrobotnych posiada wykształcenie policealne i średnie zawodowe (18,45%), średnie ogólnokształcące (7,52%) i wyższe (4,8%). Struktura bezrobocia według wykształcenia odzwierciedla strukturę wykształcenia mieszkańców powiatu.

Wykres 15. Struktura bezrobocia mieszkańców powiatu wg wykształcenia – stan na 31.12.2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

• **Potrzeby rynku pracy**

Z analizy sprawozdań Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie wynika, że w 2013 roku urząd dysponował 953 wolnymi miejscami pracy i miejscami aktywizacji zawodowej. Dla porównania w 2012 roku liczba ta wynosiła 819. W 2013 roku pracę podjęło 1804 osób, w tym 898 kobiet, natomiast w 2012 roku 1517, w tym 723 kobiety. Opracowanie pt. Raport z monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie wąbrzeskim w 2013 roku, określa zawody nadwyżkowe i deficytowe. Do zawodów deficytowych (pożądanych), czyli takich, na które zapotrzebowanie jest większe niż liczba bezrobotnych w tym zawodzie należą:

- kierownik działu sprzedaży,
- nauczyciel języka angielskiego i niemieckiego,
- specjalista do spraw sprzedaży,
- opiekunka środowiskowa,
- bibliotekarz,
- barman,
- robotnik gospodarczy,
- kasjer handlowy,
- sprzedawca na stacji paliw,
- monter konstrukcji stalowych,
- tokarz/frezer obrabiarek sterowanych numerycznie,
- elektryk,

- operator urządzeń mieszających, operator urządzeń do formowania wyrobów z tworzyw sztucznych,
- operator wtryskarki,
- kierowca ciągnika rolniczego.

Analiza zawodów deficytowych występujących na terenie ORSG pozwala określić potrzeby pracodawców w zakresie kwalifikacji pracowników i kształcenia zawodowego. Nabywanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zarówno przez osoby uczące się jak i bezrobotne powinno koncentrować się w obszarach zawodów, na które występuje największy popyt ze strony lokalnych przedsiębiorców.

- **Potrzeby pracodawców**

Na potrzeby niniejszej strategii przeprowadzono badanie ankietowe wśród przedsiębiorców, w celu zbadania ich sytuacji finansowej, potrzeb oraz barier utrudniających ich funkcjonowanie. Struktura pod względem wielkości przedstawiała się następująco:

- 23% - jednoosobowa działalność gospodarcza,
- 18 % – mikroprzedsiębiorstwa,
- 47% - małe przedsiębiorstwa,
- 12 % - średnie przedsiębiorstwa.

Badane przedsiębiorstwa z terenu ORSG oceniły swoją sytuację finansową na dobrym poziomie (ponad 80%). Połowa przebadanych przedsiębiorstw planuje rozwijać swoją działalność, pozostałe utrzymać na aktualnym poziomie. Za główne bariery hamujące przedsiębiorczość w ORSG Powiatu Wąbrzeskiego przedsiębiorstwa wskazały kolejno:

- politykę podatkową (20%),
- niedostosowane zasoby ludzkie powiatu wąbrzeskiego do potrzeb lokalnego rynku pracy (17%),
- zmienność i niejasność przepisów (15%),
- konkurencję (15%),
- niewystarczający popyt (13%),
- problemy finansowe (10%),
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna (10%).

Przedsiębiorcy wskazywali także inne bariery, które utrudniają ich funkcjonowanie, np. uciążliwe remonty dróg, niewystarczająca współpraca przedsiębiorców lokalnych, brak działań władz w zakresie ochrony rynku lokalnego i promocji wąbrzeskich firm.

Wsparcie, które w największym stopniu wpływa na rozwój lokalnej przedsiębiorczości to wg ankietowanych firm:

- ulgi podatkowe (60%)

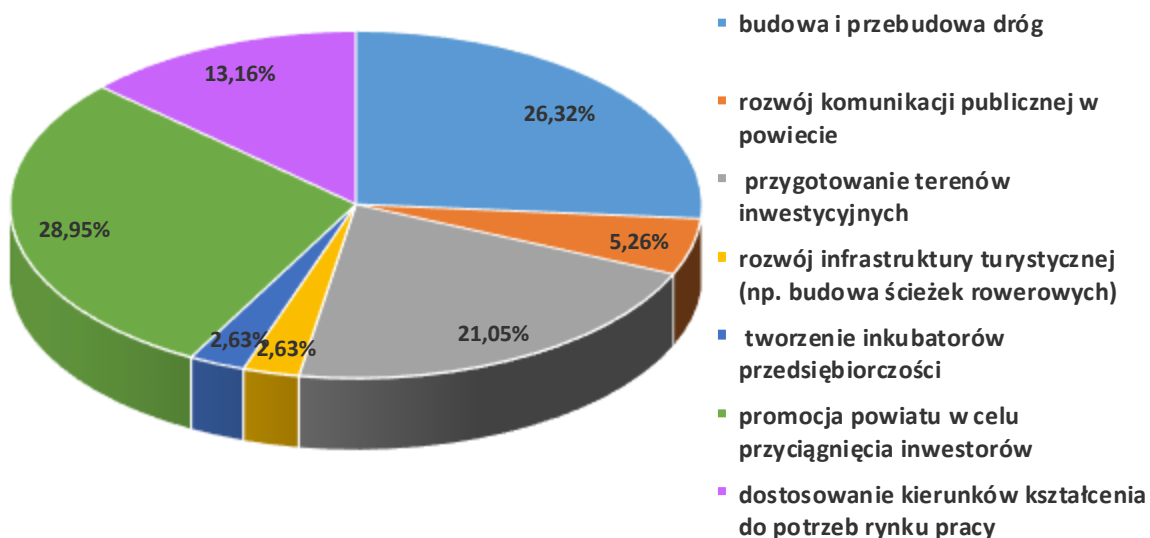
- doradztwo (17%)
- szkolenia (14)
- udostępnianie pomieszczeń na preferencyjnych warunkach (7%)

Podkreślano także potrzebę wsparcia firm i ich inwestycji ze środków unijnych, uproszczenie wszelkich procedur administracyjnych na każdym szczeblu oraz skuteczniejszą współpracę samorządów z przedsiębiorcami na każdym szczeblu.

Najistotniejsze z punktu widzenia niniejszego dokumentu była kwestia działań oraz inwestycji realizowanych przez samorzady, które mogą najsilniej wpłynąć na rozwój gospodarki ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Według przedsiębiorców ORSG samorzady powinny w pierwszej kolejności promować powiat w celu przyciągania zewnętrznych inwestorów (28,95%), podejmować działania na rzecz poprawy infrastruktury drogowej (26,32%) oraz przygotowania terenów inwestycyjnych (21,05). Ponad 13% ankietowanych przedsiębiorców wskazało potrzebę dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy. Najmniej odpowiedzi dotyczyło działań związanych z rozwojem komunikacji publicznej, infrastruktury turystycznej oraz tworzeniem inkubatorów przedsiębiorczości.

Wykres 16. Działania i inwestycje realizowane przez samorzady ORSG pożądane przez przedsiębiorców.



Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Niska aktywność gospodarcza mieszkańców przekłada się na jedną z najniższych lokat pod kątem liczby podmiotów w województwie. Sytuacja ta dotyczy obszarów wiejskich ORSG. Gmina Miasto Wąbrzeźno uzyskuje wskaźniki powyżej średniej wojewódzkiej. Świadczy to o wewnętrznym zróżnicowaniu, dużych dysproporcjach i bardzo niskim potencjale obszarów wiejskich.
2. Gospodarka ORSG Powiatu Wąbrzeskiego ma znamiona typowej gospodarki peryferyjnej. Charakteryzuje się nienowoczesną strukturą (duży udział sektorów tradycyjnych – przede wszystkim handel, budownictwa i rolnictwa) i niewielkim udziale najnowszych technologii. „Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+” definiuje powiat wąbrzeski jako obszar problemowy wymagający szczególnego wsparcia,
3. Istotną szansą na poprawę sytuacji gospodarczej jest budowa Płużnickiego Parku Inwestycyjnego na terenie gminy Płużnica, gdzie planuje się od 2020 roku lokalizację co najmniej 8 firm, które utworzą łącznie 160 miejsc pracy.
4. Na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego występuje nierównowaga między zapotrzebowaniem pracodawców na pracowników wykonujących określone zawody, a ich podażą. Potwierdzają to badania wśród przedsiębiorców – 13,6 % badanych przedsiębiorców wskazuje na potrzebę dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy. Pogłębienie współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym pozwoliłoby dostosować rozwój kwalifikacji uczniów do potrzeb i wymagań rynku pracy. W zmniejszeniu liczby zawodów deficytowych na terenie ORSG pomocna mogłaby być realizacja pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego czyli kursów zawodowych dla osób dorosłych.
5. Według przedsiębiorców ORSG samorządy powinny w pierwszej kolejności promować powiat w celu przyciągania zewnętrznych inwestorów (28,95%), podejmować działania na rzecz poprawy infrastruktury drogowej (26,32%) oraz przygotowania terenów inwestycyjnych (21,05). Ponad 13% ankietowanych przedsiębiorców wskazało potrzebę dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy.

1.4. Ochrona zdrowia

Wskaźnik porad podstawowej opieki zdrowotnej w powiecie udzielonych na 1 mieszkańca w 2013 r. wynosił 4,9 (przy średniej dla województwa 4,4). Liczba ludności przypadających na 1 aptekę ogólnodostępną w 2013 roku równała się 5005 (w 2009 roku – zdecydowanie więcej – 5796). Średnia dla województwa jest zdecydowanie niższa, wynosi 3608. Większość placówek aptecznych zlokalizowanych jest na terenie miasta i gminy Wąbrzeźno.

Na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego funkcjonuje 14 przychodni. Porady w zakresie ambulatoryjnej pomocy w 2013 r. wyniosły 228991, zaś porady ogólnodostępne – 171865.

Tabela 6. Charakterystyka opieki zdrowotnej w ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Jednostka terytorialna	Przychodnie ogółem	Porady w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	Porady ogólnodostępne razem - porady POZ i lekarza rodzinnego
Gmina Miasto Wąbrzeźno	6	150 862	96730
Gmina Dębowa Łąka	2	10 686	9 448
Gmina Książki	1	14 474	13 293
Gmina Płużnica	2	21 050	20 475
Gmina Wąbrzeźno	3	31 919	31 919
ORSG ogółem	14	228 991	171 865

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego działają następujące placówki ochrony zdrowia:

- na terenie Gminy Miasto Wąbrzeźno:

- 1) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Nowy Szpital sp. z o.o. w Wąbrzeźnie,
- 2) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MIG – MED”,
- 3) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Amicus”,
- 4) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Zespół Lekarski „Medicus” S. C. Swarczewicz – Bejger Ewa, Swarczewicz Tomasz,
- 5) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Medycyny Rodzinnej – Radosław Kędzia
- 6) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Specjalistyczna „REMEDIUM” E. C. Ewa i Cezary Zapałowicz,
- 7) Niepubliczny Specjalistyczny Zakład Opieki Zdrowotnej „EDOMED”.

- na terenie gminy Płużnica:

- 1) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Płużnicy,
- 2) Ośrodek Zdrowia w Nowej Wsi Królewskiej.

- na terenie gminy Wąbrzeźno:

- 1) Wiejski Ośrodek Zdrowia w Ryńsku,
- 2) Ośrodek Zdrowia w Zieleniu,
- 3) Przychodnia Medycyny Rodzinnej „Brader” s.c. w Sitnie.

- na terenie gminy Dębowa Łąka:

- 1) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Dębowej Łące,
- 2) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Filia w Małym Pułkowie.

- na terenie gminy Książki:

- 1) Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Książkach

Główną rolę w zakresie ochrony zdrowia na terenie ORSG odgrywa Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Nowy Szpital sp. z o.o. w Wąbrzeźnie. Szpital dysponuje 4 oddziałami, 15 poradniami specjalistycznymi, poradnią ogólną, POZN, szkołą rodzenia, zakładem opiekuńczo-leczniczym.

Szpital zgłasza szereg potrzeb inwestycyjnych, z których najważniejszą jest termomodernizacja budynków szpitala, budowa zewnętrznego dźwigu windowego w budynku głównym szpitala, remont dróg wewnętrznych, remont oddziału wewnętrznego i ZOL-u, zakup sprzętu medycznego.

Poszczególne gminy ORSG zgłaszają zapotrzebowanie w zakresie modernizacji infrastruktury ochrony zdrowia oraz programów profilaktycznych.

Tabela 7. Zapotrzebowanie w zakresie modernizacji infrastruktury ochrony zdrowia.

Wyszczególnienie	Potrzeby w zakresie modernizacji infrastruktury ochrony zdrowia oraz programów profilaktycznych
Gmina Miasto Wąbrzeźno	• Zapotrzebowanie na aktywizację ruchową, profilaktykę nowotworową, szczepienia ochronne dzieci i seniorów; wsparcie chorych na cukrzycę, z problemami kardiologicznymi oraz wykrywanie WZW B i C
Gmina Dębowa Łąka	• Zamontowania windy w Ośrodku Zdrowia w Dębowej Łące, • Doposażenie Ośrodka Zdrowia w sprzęt diagnostyczny, laboratoryjny typu USG, Holter, EKG.
Gmina Książki	• Potrzeba rozbudowy budynku Ośrodka Zdrowia - dostosowanie do potrzeb rehabilitacji oraz do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, • Istnieje zapotrzebowanie na programy profilaktyczne i działania edukacyjne dotyczące zdrowia w tym również dla osób starszych i niepełnosprawnych.
Gmina Płużnica	• Konieczność zwiększenia liczby lekarzy pierwszego kontaktu, • Dodatkowe szczepienia ochronne dla dzieci są płatne i niedostępne dla wszystkich, • Zapotrzebowanie na programy profilaktyczne w zakresie zdrowego trybu życia, • Poprawa mobilności w zakresie dostępu do specjalistów spoza gminy.
Gmina Wąbrzeźno	• Rozbudowa Ośrodka Zdrowia w Ryńsku. • Istnieje zapotrzebowanie na zabiegi rehabilitacyjne i wyposażenie placówek ochrony zdrowia w tym zakresie

Źródło: opracowanie na podstawie informacji zebranych od gmin ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Na terenie gmin dostępna jest jedynie podstawowa opieka zdrowotna, usługi specjalistyczne świadczy Nowy Szpital sp. z o.o. w Wąbrzeźnie. Szpital ten posiada bardzo duże potrzeby w zakresie modernizacji infrastruktury technicznej oraz poprawy efektywności energetycznej budynków. W związku z tym konieczne jest wsparcie dla szpitala, które będzie przyczyniać się do podniesienia jakości świadczonych usług specjalistycznych dla wszystkich mieszkańców ORSG,
2. Istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na terenie ORSG na programy profilaktyczne mające na celu zachowanie sprawności fizycznej osób starszych oraz zakup sprzętu rehabilitacyjnego. Dodatkowo zgłaszane są także potrzeby w zakresie dostosowania infrastruktury technicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Mając na uwadze

trendy demograficzne związane ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym należy podjąć działania w zakresie wsparcia osób starszych.

1.5. Pomoc społeczna

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców gminy jest skala pomocy społecznej świadczonej dla jej mieszkańców. Na podstawie danych GUS widać, że na przestrzeni ostatnich 5 lat minimalnie rośnie liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej, natomiast maleje liczba osób w tychże gospodarstwach. Wyjątkiem na tle powiatu jest gmina Dębowa Łąka, w której maleje także liczba gospodarstw domowych objętych pomocą. Podstawowe informacje dotyczące pomocy społecznej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8. Liczba gospodarstw i osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2009 i 2013 r. – stan na 31.12.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	
	2009	2013	2009	2013
ORSG	1689	1710	5388	5247
Gmina Miasto Wąbrzeźno	538	632	1553	1726
Gmina Dębowa Łąka	252	146	690	566
Gmina Książki	221	227	773	688
Gmina Płużnica	321	324	1063	994
Gmina Wąbrzeźno	357	381	1309	1273

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Wskaźnik udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w powiecie wynosił w 2013 roku 14,9%, zaś średnia dla województwa wynosi 11,5%. Najbardziej niekorzystna sytuacja ma miejsce w gminie Płużnica (20,1%) Dębowa Łąka (17,6%) i Książki (16,1%).

Na podstawie szeregu wskaźników dla zmiennych o charakterze społeczno-ekonomicznym oraz społeczno-demograficznym określono wartość indeksu zagrożenia ubóstwem¹ dla powiatu wąbrzeskiego. Indeks zagrożenia ubóstwem dla powiatu wynosi 45. Najgorzej sytuacja kształtuje się w gminie wiejskiej Wąbrzeźno - 65, następnie gmina Książki

¹ Na podstawie opracowania z 2012 r. „Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie kujawsko pomorskim” opracowanego przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Toruniu, indeks zagrożenia ubóstwem to liczba z przedziału od 10-100, na którą składają się: 1) procentowy udział liczby rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem; 2) procentowy udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem; 3) wykształcenie mieszkańców; 4) procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności; 5) poziom dochodów jednostki analizy (gminy i powiaty; tylko dochody wypracowane przez jednostki) na jednego mieszkańca; 6) procentowy udział wydatków na pomoc społeczną w całości wydatków jednostki (gminy lub powiatu); 7) obciążenie demograficzne – liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na jedną osobę w wieku produkcyjnym; 8) procentowy udział liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w jednostce w liczbie ludności w wieku produkcyjnym; 9) liczba mieszkańców przypadających na jedną organizację pozarządową w jednostce; 10) liczba mieszkańców przypadających na jeden podmiot gospodarczy zarejestrowany w jednostce.

– 63, gmina Dębowa Łąka – 56, gmina Płużnica – 55, Gmina Miasto Wąbrzeźno – 43. Wartość indeksu dla powiatu umieszcza je wśród innych 13 powiatów województwa, dla których indeks mieścił się w przedziale od 41-50.

Głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej na terenie powiatu wąbrzeskiego jest bezrobocie oraz ubóstwo, a następnie długotrwała choroba i niepełnosprawność. Tabela wskazuje dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie dotyczące liczby rodzin korzystających ze świadczeń ośrodków pomocy społecznej na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego

Tabela 9. Liczba rodzin oraz osób w rodzinach według powodów przyznawania pomocy – stan na 31.12.2013 r.

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach
		ogółem	w tym na wsi	
1.	Ubóstwo	1275	765	4050
2.	Sieroctwo	6	3	16
3.	Bezdomność	33	8	38
4.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	302	190	1514
	w tym wielodzietność	172	139	1065
5.	Bezrobocie	1227	737	4234
6.	Niepełnosprawność	512	392	1288
7.	Długotrwała lub ciężka choroba	482	422	1324
8.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem	189	146	751
	w tym:			
	rodziny niepełne	126	97	405
	rodziny wielodzietne	52	41	320
9.	Przemoc w rodzinie	20	6	71
10.	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	-	-	-
11.	Alkoholizm	161	90	364
12.	Narkomania	3	1	10
13.	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	26	11	22
14.	Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	-	-	-
15.	Zdarzenie losowe	6	6	22
16.	Sytuacja kryzysowa	2	2	9
17.	Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	3	3	11

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie.

W zakresie działań ograniczających negatywne społeczne efekty wynikające z wykluczenia społecznego i zagrożenia wykluczeniem społecznym gminy z terenu ORSG prowadzą najczęściej działania w formie programów ograniczających i przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu – aktywizację społeczno-zawodową poprzez kursy zawodowe, warsztaty, treningi kompetencji i umiejętności społecznych, konsultacje z doradcami.

Ponadto organizowane są prace społecznie użyteczne, interwencyjne i roboty publiczne. Wiele z tych programów realizowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, które to środki odgrywają bardzo istotne znaczenie w działaniach dotyczących pomocy społecznej. Wymagane jest utrzymanie szerokiego, kompleksowego spektrum działań i realizacja projektów systemowych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, w tym przy dalszym współfinansowaniu ze środków UE, m.in.: programy aktywizacji społeczno-zawodowej, indywidualne doradztwo, organizacja prac społecznie użytecznych.

Na terenie ORSG funkcjonują rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowa o charakterze pogotowia rodzinnego, w sumie jest ich 59, zaś liczba dzieci pod ich opieką wynosi 86. Zadania w zakresie pomocy społecznej wykonują cztery gminne i jeden miejski ośrodki pomocy społecznej realizując zadania własne gminy oraz zleconej przez administrację rządową. Jednostką organizacyjną Powiatu Wąbrzeskiego, przy pomocy której powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne w zakresie pomocy społecznej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. W 1996 roku działalność rozpoczął Dom Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie. Pełni on funkcję domu pomocy społecznej stałego pobytu, przeznaczonego dla 75 osób, przewlekłe psychicznie chorych. Na terenie powiatu funkcjonuje także Środowiskowy Dom Samopomocy w Bliźnie (Gmina Książki) oraz Warsztat Terapii Zajęciowej w Wąbrzeźnie. Usługi sfery pomocy społecznej świadczone są przez następujące placówki: Miejski i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Dom Pomocy Społecznej, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Dębowej Łące, Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki, Terapii i Integracji Społecznej, świetlice środowiskowe oraz świetlice i ochronka parafialna.

Istotnym problemem jest brak na terenie powiatu placówki opiekuńczo-wychowawczej. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zmuszone jest do umieszczania małoletnich w placówkach na terenie innych powiatów (m.in. grudziądzkim włocławskim, lipnowskim, tucholskim). Aktualnie 33 małoletnich (18 pochodzi z Gminy Miasto Wąbrzeźno, 10 z gminy Wąbrzeźno i 5 z gminy Dębowa Łąka) znajduje się w placówkach poza powiatem wąbrzeskim. Generuje to bardzo duże koszty utrzymania małoletnich dla powiatu, dlatego też niezbędnym wydaje się być jest utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie ORSG.

Istotnym zadaniem jest wsparcie integracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Od początku swojej działalności do dnia 31.12.2013 r. Powiatowy Zespół wydał ogółem 12.694 orzeczeń, w tym: 10.350 osobom po 16 roku życia i 2.344 osobom przed 16 rokiem życia. Orzeczenia o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych zaczęto wydawać od 1 stycznia 2002 r. W roku 2013 wydanych zostało 859 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, 175 orzeczenia o niepełnosprawności.

Na terenie ORSG prowadzone są działania w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych, m.in.:

- Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.
- Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów.
- Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.

Na zlecenie samorządu powiatu zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej mogą być realizowane ze środków PFRON przez fundacje i organizacje pozarządowe. W 2013 roku zawarto 1 umowę na realizację zadania z Wąbrzeskim Stowarzyszeniem Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski. W zadaniu uczestniczyły 132 osoby. Zorganizowano 5 szkoleń o następującej tematyce: „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży niepełnosprawne - uzależnienia, przemoc”, „Automotywacja do pracy - jak być inspirującym terapeutą”, „Rozwiązywanie problemów wychowawczych techniką kontraktów”, „Ta trudna decyzja - poczucie winy związane z umieszczeniem niepełnosprawnego członka rodziny w domu pomocy społecznej”, „Codzienne problemy i wyzwania w wychowaniu niepełnosprawnego dziecka”. Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski w roku 2013 prowadziło także rehabilitację osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek. Ze wsparcia skorzystało 30 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, tj. z terenu Gminy Miasto Wąbrzeźno - 16 osób, z terenu gminy Wąbrzeźno – 8 osób, z terenu gminy Dębowa Łąka – 3 osoby, z terenu gminy Książki – 3 osoby. Dzieci uczestnicząc w rehabilitacji ruchowej i społecznej nabyły, rozwinęły i podtrzymywały umiejętności niezbędne do codziennego życia.

Dodatkowo prowadzone jest także pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie. W roku 2013 pośrednictwem pracy zostało objętych 31 osób niepełnosprawnych. Z poradnictwa zawodowego skorzystały 124 osoby niepełnosprawne. Przeszkolonych zostało 5 osób niepełnosprawnych. Przeprowadzono następujące kursy: fryzjerski, opiekuna osób starszych językiem niemieckim, księgowości komputerowej, obsługi kas fiskalnych z fakturowaniem i kierowcy wózków jezdniowych. Wyposażono 1 stanowisko pracy dla osoby niepełnosprawnej, tworząc stanowisko pracy dla sprzedawcy.

Istotne jest aby na terenie ORSG podejmować działania w celu poprawy kondycji fizycznej oraz intelektualnej osób niepełnosprawnych poprzez dostosowaną do ich możliwości edukację oraz zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające. Priorytetem jest likwidacja barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się oraz stwarzanie warunków do pełnego uczestnictwa zarówno w edukacji jak i w życiu społecznym.

- **Opieka nad dziećmi do lat 3**

Na terenie ORSG mimo ponad 1870 dzieci w wieku do 3 lat (dane za 2013 r.) funkcjonuje jeden żłobek na terenie powiatu. Na terenie gminy Płużnica działa jeden żłobek niepubliczny w Płachawach prowadzony przez podmiot zewnętrzny. Uczęszcza do niego 11 dzieci w wieku 0 – 2,5 lat. Dostępna oferta opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie ORSG jest zdecydowanie niewystarczająca. Ogranicza to możliwość podejmowania przez rodziców (w praktyce głównie kobiety) aktywności zawodowej po urlopie macierzyńskim. Zaledwie jeden żłobek oraz brak wykwalifikowanej kadry opiekunek/niń domowych sprawia, że rodzice muszą sami zapewnić opiekę nad dzieckiem do czasu, gdy osiągnie ono wiek przedszkolny. Kolejnym problemem są wysokie koszty opłat za żłobki, przedszkola czy też wynagrodzenie opiekunki. Dla wielu rodzin jest to bariera, która zmusza jednego z rodziców do zaprzestania aktywności zawodowej.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Wskaźnik udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w powiecie wynosił w 2013 roku 14,9%, najbardziej niekorzystna sytuacja ma miejsce w gminie Płużnica (20,1%) Dębowa Łąka (17,6%) i Książki (16,1%).
2. Istotnym problemem jest brak na terenie ORSG placówki opiekuńczo-wychowawczej. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zmuszone jest do umieszczania małoletnich w placówkach na terenie innych powiatów (m.in. grudziądzkim włocławskim, lipnowskim, tucholskim). Generuje to bardzo duże koszty utrzymania małoletnich dla powiatu, dlatego też niezbędnym jest utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie ORSG.
3. Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne. Wiele z projektów było realizowanych w ramach perspektywy unijnej 2007-2013, aktualnie podkreśla się potrzebę prowadzenia działań aktywizacyjno-szkoleniowych z wykorzystaniem stażu zawodowego w lokalnych firmach dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwale korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem zapotrzebowania na zawody deficytowe na lokalnym rynku pracy.
4. Niezbędny jest rozwój usług socjalnych ukierunkowanych na organizację opieki domowej, poradnictwo, wsparcie prawne i socjalno-psychologiczne osób w wieku poprodukcyjnym, rozbudowa opieki instytucjonalnej dla osób starszych w związku ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa,
5. Na ORSG corocznie wydawanych jest przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności ponad 1 tys. orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności. Istotnym zadaniem jest zatem wsparcie integracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych (poprzez m.in.: poradnictwo zawodowe, szkolenia, pobudzanie aktywności społecznej, zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające, w szczególności dla dzieci). Zasadniczą kwestią jest stworzenie możliwości korzystania w pełni z dóbr ORSG, poprzez m. in.: likwidację barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się.
6. Na terenie ORSG mimo ponad 1870 dzieci w wieku do 3 lat (dane za 2013 r.) funkcjonuje

jeden żłobek na terenie powiatu. Jest to żłobek niepubliczny w Płachawach na terenie gminy Płużnica prowadzony przez podmiot zewnętrzny. Dostępna oferta opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie ORSG jest zdecydowanie niewystarczająca. Ogranicza to możliwość podejmowania przez rodziców (w praktyce głównie kobiety) aktywności zawodowej po urlopie macierzyńskim.

1.6. Edukacja

• Edukacja przedszkolna

W 2013 r. odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-6 lat w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 69,2%, co plasowało je na przedostatnim miejscu w kraju, gorzej sytuacja wygląda jedynie w województwie warmińsko-mazurskim (średnia dla kraju wynosi 75,3%).

Na terenie ORSG upowszechnienie edukacji przedszkolnej jest bardzo słabe. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (3-6 lat) wynosi jedynie 47,2% - jest to najniższy wskaźnik spośród wszystkich powiatów województwa kujawsko-pomorskiego.

Na obszarze wiejskim ORSG wyraźnie widać bardzo słabe upowszechnienie edukacji przedszkolnej w gminach wiejskich ORSG - Gmina Książki – 45,9%, Gmina Płużnica – 45,8%, Gmina Dębowa Łąka – 34,7% i Gmina Wąbrzeźno – 30%. Najkorzystniej sytuacja kształtuje się w Gminie Miasto Wąbrzeźno, gdzie odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną wynosi 62,6%.

Tabela 10. Charakterystyka edukacji przedszkolnej na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego – stan na 31.12.2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba placówek wychowania przedszkolnego		Liczba miejsc w przedszk.	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym		Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszk. (3-6 lat)
	Przedszkola	Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych			Przedszkola	Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	
Gmina Miasto Wąbrzeźno	2	6	400	629	247	138	62,1%
Gmina Dębowa Łąka	0	3	0	144	0	50	34,7%
Gmina Książki	1	0	100	209	96	0	45,9%
Gmina Płużnica	2	2	65	238	38	71	45,8%
Gmina Wąbrzeźno	0	4	0	414	0	124	30,0%
ORSG	5	15	565	1634	371	383	47,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS/ dane z gmin ORSG.

W zakresie edukacji przedszkolnej na terenie gmin wiejskich ORSG występuje bardzo duże zapotrzebowanie na rozwój i modernizację infrastruktury. Ze względu na problemy lokalowe na terenie gminy Płużnica i gminy Wąbrzeźno niezbędna jest budowa nowych przedszkoli, która rozwiąże dotychczasowe problemy lokalowe. W pozostałych gminach

zgłoszono zapotrzebowanie w zakresie modernizacji infrastruktury (m.in. przebudowa, dobudowa, adaptacja, instalacje i media, likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych) i zakupu wyposażenia w celu zapewnienia edukacji dla większej liczby dzieci oraz poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych. Niezbędne są także działania związane z wprowadzeniem dodatkowych zajęć w przedszkolach wiejskich oraz podnoszeniem kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych, m.in. diagnozy i wspomagania dzieci pięcio- i sześciolletnich w osiąganiu gotowości do podjęcia nauki w szkole, a także w zakresie możliwości i przygotowania zajęć ruchowych, sportowych dla dzieci, nauczania języka angielskiego w okresie przedszkolnym. Zgłaszano także zapotrzebowanie na dodatkową kadrę, m.in. zatrudnienie asystenta nauczyciela.

- **Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne**

Na terenie ORSG w 2013 roku znajdowało się 12 szkół podstawowych i 9 gimnazjów. Do szkół tych uczęszczało łącznie 3390 uczniów. Na przestrzeni ostatnich 5 lat zauważa się spadek liczby uczniów. Na poziomie szkolnictwa podstawowego – spadek o ponad 6%, zaś na poziomie gimnazjum o ponad 20%. Spadek liczby uczniów spowodował likwidację szkół podstawowych, w ciągu ostatnich 5 lat zlikwidowano 2 szkoły podstawowe na terenie ORSG.

Tabela 15. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Wyszczególnienie	Szkoly podstawowe		Liczba uczniów w szkołach podst.		Gimnazja		Liczba uczniów w gimnazjach	
	2009	2013	2009	2013	2009	2013	2009	2013
Gmina Miasto Wąbrzeźno	2	2	957	892	3	2	581	489
Gmina Dębowa Łąka	4	4	261	231	2	2	179	141
Gmina Książki	1	1	300	278	1	1	196	133
Gmina Płużnica	3	1	331	312	1	1	227	148
Gmina Wąbrzeźno	4	4	536	534	2	3	297	252
ORSG	14	12	2385	2247	9	9	1480	1163

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS/ dane gmin ORSG.

Istotnym problemem edukacji podstawowej i gimnazjalnej na terenie ORSG jest niska jakość edukacji. Problem ten dotyczy przede wszystkich szkół z terenów wiejskich. Uczniowie uczęszczający do szkół na terenie ORSG osiągają niskie wyniki podczas sprawdzianu w szóstych klasach oraz w egzaminach gimnazjalnych. W 2013 r. Powiat Wąbrzeski zanotował najgorsze wyniki egzaminu gimnazjalnego zarówno w części humanistycznej, jak i matematyczno-przyrodniczej spośród wszystkich powiatów. Wyniki sprawdzianów szóstoklasistów w 2013 r. również były poniżej średniej dla województwa. W celu poprawy wyników nauczania, kluczową kwestią w zakresie oświaty jest konieczność stałego podnoszenia kompetencji zawodowych nauczycieli ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia zarówno na szczeblu szkoły podstawowej jak i gimnazjum.

- **Szkolnictwo ponadgimnazjalne**

Szkolnictwo ponadgimnazjalne na terenie ORSG prowadzone jest przez Zespół Szkół Zawodowych w Wąbrzeźnie, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Wąbrzeźnie i Zespół Szkół we Wroniu.

Tabela 11. Wykaz placówek edukacyjnych szkolnictwa ponadgimnazjalnego na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Lokalizacja	Placówka oświatowa
Gmina Miasto Wąbrzeźno	1) Zespół Szkół Zawodowych w Wąbrzeźnie, - Technikum, - Zasadnicza Szkoła Zawodowa, - Szkoła policealna - Technikum uzupełniające 2) Zespół Szkół Ogólnokształcących w Wąbrzeźnie - Liceum Ogólnokształcące - Liceum Uzupełniające dla Dorosłych
Gmina Wąbrzeźno	1) Zespół Szkół we Wroniu: - Technikum, - Liceum Ogólnokształcące

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego na lata 2013-2020.

Najwięcej młodzieży wybiera kształcenie w technikach (42% uczniów), następnie w liceach (37%) i zasadniczych szkołach zawodowych (21%).

Tabela 12. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego w 2013 r.

Lokalizacja	Liczba uczniów		
	Licea	Technika	Zasadnicze szkoły zawodowe
ORSG	378	429	222
Gmina Miasto Wąbrzeźno	231	314	222
Gmina Wąbrzeźno	147	115	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zdawalność egzaminu maturalnego na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego prezentuje się znacznie lepiej niż egzaminy na niższych szczeblach edukacyjnych. W 2013 r. średni wskaźnik zdawalności egzaminu dojrzałości dla ORSG wyniósł 79%, w tym 83% w liceach ogólnokształcących i 73% w technikach. Dla porównania odsetek zdawalności w województwie wyniósł 81,5%, co plasuje teren ORSG minimalnie poniżej średniej wojewódzkiej.

W celu poprawy jakości kształcenia oraz osiągania wyższych wyników zdawalności egzaminów niezbędne są działania w kierunku poprawy jakości i dostępności infrastruktury edukacyjnej, poszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, a także podniesienie kwalifikacji nauczycieli. Zgodnie z zaleceniami Parlamentu Europejskiego w zakresie edukacji podkreśla się potrzebę rozwijania tzw. kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia. Wyróżniono osiem kompetencji kluczowych, do których zalicza się:

porozumiewanie się w języku ojczystym, w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, kompetencje informatyczne, umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie, poczucie inicjatywy i przedsiębiorczości, świadomość i ekspresja kulturalna.

Szkoły z terenu ORSG Powiatu Wąbrzeskiego zgłaszały zapotrzebowanie na dodatkowe zajęcia z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych, m.in. technologii informacyjno-komunikacyjnych, nauk matematyczno-przyrodniczych i języków obcych, zajęć z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej. Szkoły do tej pory prowadziły samodzielnie, bądź uczestniczyły w projektach unijnych, których celem było kształtowanie kompetencji kluczowych. Kompetencje kluczowe rozwijane były także poprzez dodatkowe zajęcia w ramach przedmiotowych kół zainteresowań. Zgłaszano potrzebę kontynuacji tych zajęć, urozmaicenia przebiegu lekcji, doposażenie placówek w sprzęt informatyczny. Podkreślano także potrzebę kontynuacji zajęć dodatkowych organizowanych w świetlicach środowiskowych na terenach wiejskich ORSG, które często są jedyną formą zorganizowanych zajęć dla dzieci w małych miejscowościach.

Placówki zgłaszały także zapotrzebowanie na działania z zakresu doradztwa zawodowego, w celu właściwego zdiagnozowania predyspozycji zawodowych uczniów i wspieraniu ich w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. Szczególnie istotne jest doradztwo w zakresie zawodów deficytowych i nadwyżkowych w ORSG oraz zdiagnozowanie potrzeb przedsiębiorców w zakresie pożądaných zawodów, kompetencji i umiejętności. Obecnie mimo wysokiego bezrobocia pracodawcy zgłaszają na terenie ORSG problemy w zakresie rekrutacji pracowników. Osoby poszukujące pracy bardzo często nie posiadają wymaganych przez pracodawców kwalifikacji i umiejętności. Dlatego bardzo ważne jest wprowadzenie szerokiego i powszechnego dostępu do doradztwa edukacyjno-zawodowego, w szczególności w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Kilka placówek z terenu ORSG zgłosiło potrzebę podniesienia kwalifikacji wśród kadry nauczycielskiej.

- **Kształcenie zawodowe**

Kształcenie zawodowe prowadzone jest przez Zespół Szkół Zawodowych w Wąbrzeźnie oraz Zespół Szkół we Wroniu:

- Zespół Szkół Zawodowych w Wąbrzeźnie (technika: obsługi turystycznej, logistyczne, mechatroniczne, hotelarstwa, ekonomiczne, mechaniczne, technika uzupełniające: handlowe, mechaniczne, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, kształci w zawodach: operator obrabiarek skrawających, mechanik, fryzjer, sprzedawca, klasy wielozawodowe).
- Zespół Szkół we Wroniu (technika: informatyk, usług fryzjerskich, żywienia i usług gastronomicznych, urządzeń i systemów energetyki odnawialnej (od roku 2015/2016), architektury krajobrazu, ochrony środowiska, budownictwa, rolnik)

Szkoły współpracują z lokalnymi przedsiębiorcami i firmami, t.j.: Ampol-Merol, AGRO-Wronie, Midom, Ergis, Insolve, w których uczniowie odbywają praktykę zawodową.

Zgodnie z danymi GUS w zasadniczych szkołach zawodowych i technikach kształci się 48% młodzieży. Istotnym problemem na ORSG jest znalezienie pracy osobom z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W 2013 r. ponad 33% bezrobotnych stanowiły osoby właśnie z tym wykształceniem. Stanowili oni jedną z najliczniejszych grup bezrobotnych. Przyczyn tej sytuacji należy szukać w niedopasowaniu zapotrzebowania lokalnego rynku pracy do oferty kształcenia oferowanej przez szkoły ORSG Powiatu Wąbrzeskiego. Analizując dane PUP o zawodach deficytowych i nadwyżkowych oraz zwracając uwagę na kierunki rozwoju regionu i potrzeby pracodawców szkoły prowadzące szkolnictwo zawodowe starają się dostosować kierunki kształcenia do potrzeb rynku pracy. Pomimo tego obecnie na terenie ORSG, pracodawcy zgłaszają problemy w zakresie rekrutacji pracowników. Osoby poszukujące pracy bardzo często nie posiadają wymaganych przez pracodawców kwalifikacji, nie mają doświadczenia i często też brakuje im motywacji do pracy. Niezbędna jest realizacja kompleksowych programów aktywizujących osoby bezrobotne i osoby wykluczone, w celu przywrócenia ich na rynek pracy i zapewnienie kwalifikacji wymaganych przez lokalnych pracodawców.

W celu dostosowania kwalifikacji uczniów do potrzeb rynku pracy niezbędny jest rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych związanych z przedmiotami zawodowymi, przede wszystkim w zakresie praktycznej nauki zawodu, staży i praktyk zawodowych. Szkoły zawodowe na terenie ORSG wskazują na potrzebę modernizacji infrastruktury szkół oraz w szczególności unowocześnienia i doposażenia poszczególnych pracowni kształcenia zawodowego czy adaptacji pomieszczeń na nowe pracownie zawodowe, w tym przystosowane do nowych kierunków kształcenia, np. stworzenie pracowni kształcenia praktycznego w pełni przystosowanej do potrzeb nowego kierunku: technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej w ZS we Wroniu (od 2015/2016 r).

Podniesienie jakości kształcenia zawodowego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy wymagać będzie również podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego, istnieje zapotrzebowanie m.in. na nabycie przez nauczycieli kwalifikacji egzaminatorów.

- **Kształcenie ustawiczne dorosłych**

Uczenie się dorosłych daje osobom, które dotknęło bezrobocie, restrukturyzacja lub które stanęły przed koniecznością transformacji zawodowej, możliwość podniesienia kwalifikacji lub przekwalifikowania, w istotny sposób przyczyniając się także do włączenia społecznego, aktywności obywatelskiej i rozwoju osobistego. W Polsce odsetek osób w wieku 25-64 lata, które kształcą lub dokończają się wynosi – 4,5% (dla państw Unii Europejskiej 9%). W województwie kujawsko – pomorskim sytuacja przedstawiała się jeszcze gorzej – wartość wskaźnika wyniosła 3,8%.

W zakresie kształcenia ustawicznego dorosłych działa Centrum Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego w Wąbrzeźnie. Centrum prowadzi kształcenie ustawiczne w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych. Centrum organizuje zajęcia praktyczne dla uczniów szkół zawodowych i technikum w zawodach monter-mechanik, fryzjer, technik usług fryzjerskich oraz technik mechanik. Prowadzone są również zajęcia mechatroniki dla uczniów technikum oraz kwalifikacyjne kursy zawodu. W placówce, oprócz działów mechanicznych funkcjonują pracownie: fryzjerska, mechatroniki oraz komputerowa. Centrum organizuje i prowadzi kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych. Osobom dorosłym umożliwia uzupełnienie wykształcenia ogólnego w Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych. Należy zatem wspierać działania tej placówki w szczególności nakierowane na rozwój kompetencji kluczowych oraz praktycznej nauki zawodu jej uczniów jak również realizować potrzeby związane z doskonaleniem kadry pedagogicznej. Należy także zabiegać o utrzymanie odpowiedniej jakości infrastruktury placówki.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Jedynie 47,2% dzieci w wieku 3-6 lat jest objętych edukacją przedszkolną, jest to najniższy wskaźnik spośród wszystkich powiatów województwa kujawsko-pomorskiego. Niezbędne są działania związane z upowszechnieniem edukacji przedszkolnej na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego. W zakresie edukacji przedszkolnej na terenie gmin ORSG występuje bardzo duże zapotrzebowanie na rozwój i modernizację infrastruktury. Zgłoszono zapotrzebowanie w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury (m.in. budowa, przebudowa, dobudowa, adaptacja, instalacje i media, likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych) i zakupu wyposażenia w celu zapewnienia edukacji dla większej liczby dzieci oraz poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych. Niezbędne są także działania związane z wprowadzeniem dodatkowych zajęć oraz podnoszeniu kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych. Zgłaszano także zapotrzebowanie na dodatkową kadrę, m.in. zatrudnienie asystenta nauczyciela.
2. Zgłoszono zapotrzebowanie na wszystkich poziomach kształcenia na poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych (technologii informacyjno-komunikacyjnych, nauk matematyczno-przyrodniczych i języków obcych, zajęcia z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej). Niezbędne jest podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz przede wszystkim współpraca z lokalnymi firmami umożliwiającą uczniom dostęp do praktycznej nauki zawodu w przedsiębiorstwach,
3. Baza szkolnictwa zawodowego jest dobrze rozwinięta na terenie ORSGO, jednak konieczne jest dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz modernizacja i doposażenie pracowni i warsztatów kształcenia praktycznego,
4. Placówki zgłaszały także zapotrzebowanie na działania z zakresu doradztwa zawodowego, w celu właściwego zdiagnozowania predyspozycji zawodowych uczniów i wspieraniu ich w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. Szczególnie istotne jest doradztwo w zakresie zawodów deficytowych i nadwyżkowych w ORSG oraz zdiagnozowanie potrzeb przedsiębiorców w zakresie pożądaných zawodów, kompetencji i umiejętności. Obecnie mimo wysokiego bezrobocia pracodawcy zgłaszają na terenie ORSG problemy w zakresie rekrutacji pracowników. Osoby poszukujące pracy bardzo często nie posiadają wymaganych przez

pracodawców kwalifikacji i umiejętności. Dlatego bardzo ważne jest wprowadzenie szerokiego i powszechnego dostępu do doradztwa edukacyjno-zawodowego, w szczególności w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

1.7. Kultura

Na terenie powiatu funkcjonują gminne domy kultury oraz miejski Wąbrzeski Dom Kultury, który pełni funkcję centrum kulturalnego w powiecie.

Poniżej przedstawiono podstawowe dane statystyczne dot. liczby placówek kulturalnych funkcjonujących na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego w ostatnich latach oraz liczby osób korzystających.

Tabela 13. Instytucje kulturalne powiatu wąbrzeskiego w latach 2009-2013 – stan na 31.12.

Wyszczególnienie	J.m.	2009	2010	2011	2012	2013
Biblioteki i filie ogółem	ob.	13	13	13	14	14
Czytelnicy w ciągu roku	osoba	4740	4688	4758	4655	4640
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	osoba	137	133	135	132	132
Kina stałe	ob.	1	1	1	1	1
Domy kultury	Ob.	3	3	3	3	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

W gminach wiejskich ORSG życie kulturalne toczy się wokół gminnych ośrodków kultury, bibliotek gminnych i świetlic wiejskich. Te instytucje są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych, np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp. Ograniczeniem dla działalności bibliotek wiejskich są niekorzystne warunki lokalowe oraz potrzeba ich modernizacji.

Wąbrzeski Dom Kultury w Wąbrzeźnie dysponuje salą widowiskową (334 miejsca), salą kolumnową, galerią, pomieszczeniem do zajęć merytorycznych, pomieszczeniem biurowym, kawiarnią, studiem Miejskiej Telewizji Kablowej. Budynek wymaga pilnego remontu sali widowiskowej/kinowej, remontu galerii i izby muzealnej wraz z modernizacją oświetlenia i przestrzeni ekspozycyjnej, modernizacji sal do zajęć merytorycznych, modernizacji ciągów komunikacyjnych (podjazdy, winda, schodolaz) pod kątem osób niepełnosprawnych, remontu sali kolumnowej (baletowej), rewitalizacji parku WDK. Zgłoszono także zapotrzebowanie związane z remontem Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej im. Witalisa Szlachcickowskiego w Wąbrzeźnie. Wąbrzeska biblioteka obecnie posiada bardzo złe warunki lokalowe, niespełniające wymogów standardów bibliotecznych, koniecznych do realizacji działalności czytelniczej i kulturalnej na rzecz rozwoju intelektualnego lokalnej społeczności.

- **Dziedzictwo kulturowe**

Wśród zabytków architektury powiatu najliczniejszą grupę stanowią obiekty gotyckie. Są to głównie wiejskie kościoły kamienne i kamiennie-ceglane, z których najstarsze pochodzą z połowy XIV w. (Dębowa Łąka, Łobdowo, Kurkocin, Łopatki, Nowa Wieś Królewska, Niedźwiedź, Orzechowo, Osieczek, Płużnica, Wielkie Radowiska, Ryńsk, Wronie, Zieleń).

Zestawienie obiektów dziedzictwa kulturowego jednostek z terenu ORSG, ujętych w rejestrze zabytków nieruchomych przedstawia się następująco:

Tabela 14. Zestawienie zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gmin ORSG.

Lokalizacja	Zabytek
Gmina Miasto Wąbrzeźno	- Kościół parafialny p.w. śś. Ap. Szymona i Judy Tadeusza z otoczeniem (XIV w.) - Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. p.w. Matki Bożej Królowej Polski - Ruiny zamku biskupiego (poch. z XIV w) - Kamienica z oficyną - Pl. Jana Pawła II 22 (pocz. XX w.) - Kamienica mieszczańska - ul. 1 Maja 38, wzniesiona w 60-tych latach XIX wieku - Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa otoczenie z murem ogrodzeniowym (koniec XIX w.)
Gmina Dębowa Łąka	- Kościół filialny, ob. parafialny rzym.-kat. p.w. św. Piotra i Pawła, cmentarz parafialny przykościelny w Dębowej Łące, - Kościół ewangelicki, ob. filialny rzym.-kat. p.w. Matki Bożej Bolesnej w Dębowej Łące, - Założenie pałacowo-parkowe: Pałac, Park, Dom ogrodnika w Dębowej Łące, - Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja i cmentarz parafialny przykościelny w Kurkocinie, - Park dworski w Kurkocinie, - Wiatrak typu „koźlak” w Kurkocinie, - Cmentarz katolicki w Lipnicy, - Kościół parafialny p.w. św. Małgorzaty, cmentarz parafialny przykościelny, kaplica na cmentarzu, mur ogrodzeniowy w Łobdowie - Kościół parafialny p.w. św. Jerzego, cmentarz parafialny przykościelny w Niedźwiedziu, - Zespół pałacowo-parkowy w Niedźwiedziu, - Kościół parafialny p. w. Jakuba Apostoła w Wielkich Radowiskach
Gmina Książki	- Kościół ewangelicki, ob. rzym.- kat. parafialny p.w. Trójcy Świętej wraz z otoczeniem w Książkach, - Kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny w Łopatkach, - Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny w Książkach
Gmina Płużnica	Zespół dworsko-parkowy w Bartoszewicach,

	• Kościół parafialny p.w. św. Michała Archaniola z otoczeniem w Błędowie, • Zespół dworski w Błędowie, • Zespół dworski w Józefkowie, • Kaplica dworska p.w. św. Barbary w Mgowie, • Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Nowej Wsi Królewskiej, • Zespół pałacowo-parkowy w Orłowie, • Kościół parafialny p.w. św. Małgorzaty w Płużnicy.
Gmina Wąbrzeźno	• Kościół ewangelicki, ob. filialny rzym.-kat. p.w. św. Maksymiliana Kolbe w Jarantowicach, • Kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny w Orzechowie, • Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca w Ryńsku, • Kościół ewangelicki, ob. filialny rzym.-kat. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Ryńsku, • Gorzelnia z zespołu dworsko-parkowego w Ryńsku, • Chałupa w obrębie posesji nr 34 w Stanisławkach, • Pałac w Wałyczu, • Zespół dworsko-parkowy we Wroniu, • Kościół parafialny p.w. św. ap. Piotra i Pawła w Zieleniu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu.

Poza ww. zabytkami wpisanymi do rejestru zabytków, na terenie ORSG znajduje się wiele zabytków znajdujących się w gminnych ewidencjach zabytków. Gminy ORSG określiły najpilniejsze potrzeby związane z ochroną i rewitalizacją zabytków:

- **Gmina Miasto Wąbrzeźno** – za najpilniejsze działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego uznano rewitalizację Góry Zamkowej i Podzamcza. Jest to ciekawy pod względem historycznym i krajobrazowym teren. Znajdują się tam ruiny zamku biskupstw chełmińskich z XIV w. Konieczne jest odrestaurowanie historycznego miejsca, zabezpieczenie istniejących ruin zamku, wykonanie wieży widokowej wraz z kładką łączącą park z terenem, na którym znajdują się ruiny zamku. Dodatkowo renowacji wymagają wąbrzeskie kościoły i zabytkowa kamienica przy ul. 1 Maja.
- **Gmina Dębowa Łąka** – na terenie gminy Dębowa Łąka znajduje się wiele zabytkowych zespołów pałacowo-parkowych, które są zniszczone i ulegają dalszej degradacji. Zgłoszono zapotrzebowanie renowacji i rewitalizacji pałaców i parków, ponadto niezbędna jest też renowacja zabytkowych kościołów.
- **Gmina Książki** – odnotowano zapotrzebowanie w zakresie renowacji zabytkowych kościołów,
- **Gmina Wąbrzeźno** – potrzeba renowacji zabytkowych zespołów parkowo-pałacowych.
- **Gmina Płużnica** – zabezpieczenia i odnowienia wymaga większość zabytków na terenie gminy, szczególnie pilne zadania to renowacja pałaców w Goryniu i Mgowie,

remont dachu na kościele w Błędowie, zabezpieczenie grodziska w Wielądzu oraz zachowanie „Poniatówek” („poniatówki” to charakterystyczne drewniane domy pochodzące z lat 30 XX wieku, występują głównie w Józefkowie i zachodniej części wsi Płużnica, stanowiły typową, tanią zabudowę wznoszoną dla osadników z „kongresówki” sprowadzonych na teren gminy w okresie międzywojennym).

• Organizacje pozarządowe

Na terenie ORSG działa wiele organizacji pozarządowych, zgodnie z danymi GUS – 116 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 1 fundacja.

Do najprężniej działających należy zaliczyć:

Lokalizacja	Organizacje pozarządowe
Gmina Miasto Wąbrzeźno	• Stowarzyszenie Rozwoju i Wspierania Społeczeństwa Obywatelskiego „INICJATYWA”, • Wąbrzeski Klub Sportów i Sztuk Walki, • Miejski Klub Sportowy „UNIA” Wąbrzeźno, • Uczniowski Klub Sportowy „Vambresia-Worwo”, • Chorągiew Kujawsko-Pomorska Związku Harcerstwa Polskiego, Hufiec Toruń.
Gmina Dębowa Łąka	• Uczniowski Klub Sportowy „Orlik”, • Gminny Ludowy Zespół Sportowy, • Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Lipnica, • Towarzystwo Nowych Inicjatyw Gminy Dębowa Łąka, • Stowarzyszenie Kobiet Gminy Dębowa Łąka.
Gmina Książki	• Stowarzyszenie Marketingowe Rolników Indywidualnych Wsi Książki, • Klub Aktywnych Kobiet w Łopatkach, • Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Blizno, • Gminny Klub Sportowy „ZRYW”
Gmina Płużnica	• Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica, • Lokalna Grupa Rybacka "Rybak", • Centrum Technologii Informacyjnych e-Misja, • OSP, • UKS „Płużnica”, • stowarzyszenia seniorów, kobiet lub skupiające mieszkańców danej miejscowości – podejmują małe inicjatywy lokalne, organizują festyny, imprezy okolicznościowe,
Gmina Wąbrzeźno	• Stowarzyszenie OSP, • Stowarzyszenie „Nasza Gmina”, • Fundacja Lokalna Grupa Działania Wieczno, • Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Wąbrzeźno, • Stowarzyszenie "Przyjaciele Wronia", • Stowarzyszenie Wieczno Południowe-Przydwórz

Do najważniejszych problemów zgłaszanych przez członków organizacji pozarządowych należą:

- nie wystarczająca ilość środków finansowych przeznaczonych na współpracę z organizacjami pozarządowymi,

- niedostateczna współpraca pomiędzy organizacjami, często niski poziom lub brak wymiany informacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi jak i formalnymi i nieformalnymi grupami z administracją i samorządem,
- zbyt mała grupa osób aktywnych w organizacjach pozarządowych,
- brak samodzielności, słabość organizacyjna (instytucjonalna) niektórych organizacji pozarządowych,
- niewystarczająca wiedza merytoryczna, mały profesjonalizm części przedstawicieli organizacji i formalnych i nieformalnych grup.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Wąbrzeski Dom Kultury pełni funkcję centrum kulturalnego w powiecie. W gminach wiejskich ORSG życie kulturalne toczy się wokół gminnych ośrodków kultury, bibliotek gminnych i świetlic wiejskich. Te instytucje są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych, np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp. Ograniczeniem dla działalności bibliotek wiejskich są niekorzystne warunki lokalowe oraz potrzeba ich modernizacji.
2. Na terenie ORSG znajduje się wiele zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, wśród zabytków architektury najliczniejszą grupę stanowią obiekty gotyckie. Są to głównie wiejskie kościoły kamienne i kamiennie-ceglane, z których najstarsze pochodzą z połowy XIV w.
3. Na terenie ORSG wiele zabytków wymaga renowacji i rewitalizacji, niezbędne jest podjęcie działań w celu ich ochrony.
4. Największą popularnością cieszą się inicjatywy organizacji pozarządowych na rzecz wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. Organizacje pozarządowe z terenu ORSG borykają się z problemami niedostatecznej ilości środków finansowych oraz słabej współpracy pomiędzy organizacjami.

1.8. Infrastruktura techniczna

• Infrastruktura drogowa i komunikacyjna

Sieć drogową na terenie powiatu tworzą: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Przez powiat wąbrzeski przebiega droga krajowa nr 15, drogi wojewódzkie: 534 Grudziądz - Rypin, 551 Strzyżawa – Wąbrzeźno oraz 548 Stolno – Płachoty.

Tabela 15. Wykaz dróg na terenie powiatu wąbrzeskiego.

Drogi w powiecie wąbrzeskim	Długość dróg
Drogi krajowe	7 km
Drogi wojewódzkie	72,92 km
Drogi powiatowe	218,7 km
Drogi gminne	627,8 km

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego na lata 2013-2020.

Mały Rudnik Turznice



Gmina Miasto Wąbrzeźno położone jest w centrum powiatu, co ułatwia dostęp mieszkańców powiatu do usług i instytucji znajdujących się w stolicy powiatu. Ponadto powiat wąbrzeski leży blisko jednego z ośrodków centralnych województwa tj. Torunia (ok. 50 km). Istniejąca od roku 2006 obwodnica Wąbrzeźna przyczyniła się do wyeliminowania uciążliwego ruchu tranzytowego z centrum miasta, a także umożliwia swobodny przejazd przez Wąbrzeźno do węzła autostradowego A1 zlokalizowanego w Lisewie. Dostępność komunikacyjna powiatu jest w istotny sposób ograniczona przez zły stan techniczny drogi wojewódzkiej nr 548 Stolno – Wąbrzeźno łączącej powiat wąbrzeski z węzłem autostradowym A1.

Dużym problemem jest także zły stan techniczny dróg powiatowych i gminnych. Wskaźnik udziału dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej na 100 km² dla powiatu wyniósł w 2013 r. 64,4 km, natomiast dla województwa 76,8 km. Jest to jeden z niższych wskaźników w województwie.

Potrzeby w zakresie dróg gminnych i powiatowych dotyczą przede wszystkim dalszej sukcesywnej modernizacji nawierzchni dróg, powierzchniowego utwardzania i wyrównywania nawierzchni, poszerzania jezdni i utwardzania poboczy oraz budowy chodników. Na terenach wiejskich powiatu istotnym problemem jest niedostateczna ilość chodników w centrach miejscowości, zarówno wzdłuż dróg gminnych, powiatowych jak i wojewódzkich (np. brak chodnika w centrum miejscowości Niedźwiedź, gmina Dębowa Łąka w obrębie pasa drogi wojewódzkiej nr 548).

Niezbędna jest także interwencja w zakresie infrastruktury oświetlenia drogowego. Niezmodernizowana i przestarzała infrastruktura generuje bardzo wysokie koszty utrzymania oświetlenia drogowego. Konieczna jest kompleksowa modernizacja połączona z wymianą źródeł światła na oświetlenie energooszczędne, w tym w formie lamp solarnych/fotowoltaicznych na terenie całego powiatu.

Usługa transportu zbiorowego na terenie powiatu świadczona jest przez operatora transportu publicznego, tj. spółkę PKS Grudziądz sp. z o.o. Ponadto przez teren powiatu przebiega także kilka linii autobusowych umożliwiających dojazd do Torunia, Grudziądza, Gdańska, Chełmna, Brodnicy i Warszawy. Jednakże liczba połączeń komunikacyjnych nie jest zadowalająca. Godziny połączeń uniemożliwiają w praktyce podjęcie aktywności zawodowej. Podejmując pracę mieszkańcy zwykle muszą sami organizować dojazd do zakładów pracy zarówno zlokalizowanych na terenach zamieszkałych gmin, jak i sąsiednich. Dodatkowym problemem jest zły stan techniczny taboru autobusowego.

Układ komunikacyjny powiatu uzupełniony jest przez infrastrukturę kolejową. Przez Gminę Miasto Wąbrzeźno przebiega linia kolejowa o znaczeniu podstawowym 353 Poznań – Skandawa. Występujące połączenie PKP przebiega przez gminę Wąbrzeźno i gminę Książki. Dzięki połączeniu na tej trasie można podróżować bezpośrednio do Torunia, Bydgoszczy, Poznania, Wrocławia, Ławy, Ostródy oraz Olsztyna.

Infrastruktura rowerowa ORSG jest bardzo słabo rozwinięta. Ścieżki rowerowe zlokalizowane są jedynie w dwóch gminach obszaru, tj. w Gminie Miasto Wąbrzeźno – ścieżki rowerowe nad jeziorem Zamkowym i jeziorem Frydek, na terenie parku Podzamcze, a także wydłuż nowo wybudowanych pasów drogowych – łącznie ok. 8,6 km oraz na terenie gminy Dębowa Łąka - ścieżka rowerowa wzdłuż drogi wojewódzkiej 534 w miejscowościach Lipnica, Małe Pułkowo i Wielkie Radowiska o łącznej długości 5,2 km i ścieżka rowerowo-piesza w centrum Dębowej Łąki o długości 1 km.

Na terenie powiatu istnieje potrzeba budowy ścieżek rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych ze względu na ochronę środowiska (redukcję emisji CO₂) oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg. Jednak poza poprawą warunków poruszania

się rowerzystów istotne jest również tworzenie zintegrowanych sieci dróg rowerowych przebiegających przez tereny cenne przyrodniczo i turystycznie. Gminy powiatu prężnie działają w celu rozwoju infrastruktury rowerowej, m.in. gmina Płużnica planuje budowę trasy rowerowej na terenach zlokalizowanych wzdłuż byłego torowiska PKP, łączącej jeziora Wieczno, Płużnickie i Wielzijdzkie, leżącej przy Centrum Edukacji Ekologicznej w Orłowie oraz w bezpośrednim sąsiedztwie pałaców w Orłowie i Mgowie. Gmina Wąbrzeźno planuje budowę ponad 15 km ścieżek pieszo-rowerowych w kilku miejscowościach umożliwiających dojazd do miejsc pracy, nauki czy obiektów użyteczności publicznej. Gmina Miasto Wąbrzeźno również posiada skonkretyzowane plany rozwoju sieci ścieżek rowerowych na terenie miasta.

- **Infrastruktura wodno-kanalizacyjna**

Na koniec 2013 r., długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej w powiecie wąbrzeskim wynosiła 782,7 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 212,1 km. Warto podkreślić szybki wzrost sieci kanalizacyjnej, w ciągu pięciu lat zauważa się wzrost aż o 35%. Jest to efekt inwestycji związanych z budową kanalizacji w gminie Dębowa Łąka i gminie Wąbrzeźno. Na przestrzeni zaprezentowanych w tabeli ostatnich lat widać stały rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Tabela 16. Charakterystyka gospodarki wodno-kanalizacyjnej w powiecie - stan na 31.12.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Wodociągi - długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	756,6	766,3	766,4	781,3	782,7
Korzystający z wodociągów w % ogółu ludności	87,4	87,6	87,9	88,1	88,2
Kanalizacja – długość czynnej sieci [km]	156,7	192,5	197,4	210,3	212,1
Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	51,1	51,8	52,1	53,1	53,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Stopień zwodociągowania ORSG, rozumiany, jako udział korzystających z instalacji w odniesieniu do ogółu mieszkańców wynosi 88,2%, zaś dla województwa – 91,1%. Zdecydowanie najkorzystniejsza sytuacja ma miejsce w Gminie Miasto Wąbrzeźno (96,9%). Stopień skanalizowania powiatu wynosi 53,6%. W zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej, powiat wąbrzeski odbiega od średniej dla województwa, która wynosi 66,1%. Najkorzystniej sytuacja przedstawia się na terenie Gminy Miasto Wąbrzeźno (89,8%), natomiast w pozostałych gminach wskaźnik skanalizowania jest dużo niższy. Jedynie w gminie Płużnica przyjmuje dosyć wysoką wartość (45,4%). Najgorzej sytuacja przedstawia się w gminie wiejskiej Wąbrzeźno, zarówno jeśli chodzi o rozwój sieci wodociągowej (74,9%), jak i kanalizacyjnej (17,6%).

Tabela 17. Korzystający z instalacji wodno-kanalizacyjnej w gminach powiatu wąbrzeskiego - stan na 31.12.2013r.

Wyszczególnienie	Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	
	wodociągi	kanalizacja
Powiat wąbrzeski	88,2	53,6
Gmina Miasto Wąbrzeźno	96,9	89,8
Gmina Dębowa Łąka	86,0	24,2
Gmina Książki	84,6	38,0
Gmina Płużnica	91,5	45,4
Gmina Wąbrzeźno	74,9	17,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

W miejscach, w których brak jest kanalizacji ścieki odprowadzane są do szamb lub zastosowane zostały indywidualne systemy oczyszczania. W roku 2007 zgłoszonych oczyszczalni przydomowych na terenie powiatu było 64 natomiast w 2011 roku ich liczba wzrosła do 135. Na terenach wiejskich powiatu, nieobjętych siecią kanalizacyjną, istnieje potrzeba budowy przydomowych ekologicznych oczyszczalni ścieków, w celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie ORSG.

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. Aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). Program ten zawiera wykaz aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców (RLM) > 2 000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach. W KPOŚ została ujęta aglomeracja Wąbrzeźno (27 914 RLM). Aglomeracja Wąbrzeźno obejmuje Gminę Miasto Wąbrzeźno, gminę Płużnica i gminę wiejską Wąbrzeźno.

Na terenie gminy powiatu zdiagnozowano wiele potrzeb w zakresie modernizacji gospodarki wodno-kanalizacyjnej:

- przebudowa sieciowych, przestarzałych przepompowni ścieków na nowoczesne przepompownie oraz tłocznie ścieków - na terenie gminy Płużnica przebudowy wymaga 15 sieciowych przepompowni, modernizacji wymaga także przepompownia na terenie Gminy Miasto Wąbrzeźno,
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Płużnica w miejscowościach Ostrowo i Wielzijdz - obszary przewidziane do uzbrojenia w sieci są terenami rekreacyjnymi, dla których opracowane zostały miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zgodnie, w których jako funkcje urbanistyczne wskazano m.in. zabudowę letniskową, jednorodzinną, usługi turystyki itp. W ostatnim czasie zauważalny jest wzrost zainteresowania inwestycjami prywatnymi na tym obszarze, jednakże brak rozwiniętej sieci infrastruktury technicznej stanowi istotną barierę,

- budowa sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie sołectw gminy Dębowa Łąka tj. Lipnica, Łobdowo, Kurkocin, Wielkie Pułkowo, dokończenie inwestycji na terenie Małego Pułkowa.
- budowa sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej i deszczowej w ciągu ul. Wiśniowej, 750-lecia, Wspólnej w Wąbrzeźnie,
- budowę sieci wodociągowej w Ludowicach oraz Małych Radowiskach – gmina Wąbrzeźno,
- wykonanie zaworów odpowietrzająco-napowietrzających na odcinkach tłocznej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Płużnica w celu na usprawnienie procesu przesyłu ścieków do oczyszczalni ścieków w Wąbrzeźnie i w Płużnicy oraz zmniejszenia kosztów usługi,
- wymiana odcinków rurociągów o średnicy niedostosowanej do obecnych potrzeb i standardów (gmina Płużnica) - ponad 60 km wodociągów zbudowanych jest z rur o średnicach uniemożliwiających zapewnienie dostaw wody w ilościach i wydajności odpowiadających obecnym potrzebom. Chodzi tu zarówno o potrzeby produkcyjne gospodarstw rolnych jak również względy przeciwpożarowe zakładów produkcyjnych,
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o rozproszonej budowie, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest nieuzasadniona ze względów ekonomicznych. Szacowane zapotrzebowanie na tego typu instalacje szacowane jest na około 150-200 sztuk - gmina Płużnica, ok. 100 sztuk - gmina Dębowa Łąka, ok. 300 szt. – gmina Książki, ok. 100-200 sztuk - gmina Wąbrzeźno.

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa przydomowych oczyszczalni ścieków jest szczególnie istotna na terenach wokół jezior. Istotnym zagrożeniem jest bezpośredni, nielegalny zrzut ścieków do jeziora za pomocą nieszczelnych bądź przepływowych szamb. Na złą jakość wód ma wpływ także brak ochronnego pasa ekologicznego wokół jezior. Brzegi jezior graniczą bezpośrednio z polami uprawnymi, co sprawia, iż do wód przedostają się nawozy sztuczne oraz środki ochrony roślin.

Stacje uzdatniania wody oraz ujęcia wody na terenie powiatu są w dobrym stanie. Jedynie SUW Płużnica wymaga przebudowy m.in. w zakresie budowy zbiorników retencyjnych, co w przypadku dużych rozbiorów wody umożliwi w sposób ciągły zapewnić dostawę wody, modernizacji budynku SUW Płużnica (wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, termomodernizacja, naprawa dachu) oraz zaopatrzenie stacji w zasilanie awaryjne. Na terenie gminy Dębowa Łąka modernizacji wymaga SUW Dębowa Łąka, pozostałe stacje (tj. SUW Łobdowo i SUW Wielkie Radowiska są w dobrym stanie). Gmina Książki posiada jedno ujęcie wody w miejscowości Książki, gdzie znajduje się budynek stacji oraz studnie ujęcia wody. W chwili obecnej w celu zwiększenia retencji wody do istniejących 6 zbiorników retencyjnych dobudowywane są dwa zbiorniki retencyjne po 100 m³ każdy. Brak potrzeb modernizacyjnych występuje na terenie Gminy Miasto Wąbrzeźno, gdzie ujęcie wody oraz SUW w dobrym stanie zlokalizowane są przy ulicy Kętrzyńskiego 3 oraz gminy wiejskiej Wąbrzeźno (w Zieleniu i w Czystochlebie znajdują się nowe, w bardzo dobrym stanie

technicznym i nowoczesne Stacje Uzdatnia Wody).

- **Gospodarka odpadami**

Zgodnie z planem gospodarki odpadami województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023 gminy powiatu wąbrzeskiego należą do regionu 2. Chełmińsko-Wąbrzeskiego. Na terenie każdej z gmin utworzono Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) do którego mieszkańcy mogą nieodpłatnie przywozić odpady wielkogabarytowe, zużyte sprzęty elektroniczne, itp. Odpady komunalne z terenu powiatu odbierane są w postaci zmieszanej i selektywnej. Zbieranie odpadów w sposób selektywny stanowi podstawowy element systemu gospodarki odpadami. Selektywna zbiórka dotyczy odpadów typu: makulatury, szkła, tworzyw sztucznych i metali oraz bioodpadów. Odbiór odpadów komunalnych odbywa się w systemie pojemnikowym – obejmującym swym zasięgiem gospodarstwa domowe, a także tereny nieruchomości niezamieszkałych, jak: obiekty użyteczności publicznej (ośrodki zdrowia, szkoły) oraz infrastruktury (handel, obiekty turystyczne, usługi). Zebrane odpady transportowane są do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) znajdującej się w miejscowości Niedźwiedź (gmina Dębowa Łąka). Główne problemy w tym zakresie to ciągle niewystarczający stopień selektywnej zbiórki odpadów, co jest przede wszystkim wynikiem niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców. Dlatego należy prowadzić programy edukacyjne przedstawiające korzyści płynące z segregowania odpadów.

- **Sieć gazowa**

Na terenie powiatu znajduje się odcinek gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Włocławek - Gdańsk, który jest źródłem zasilania sieci gazowniczej funkcjonującej w Wąbrzeźnie (26,1% mieszkańców miasta korzysta z sieci gazowej miejskiej). Na terenie powiatu dostęp do sieci gazu mają mieszkańcy Gminy Miasto Wąbrzeźno oraz nieliczni mieszkańcy gminy wiejskiej Wąbrzeźno (miejscowość Wronie) – 2,8% i gminy Dębowa Łąka – 0,1%.

Tabela 18. Korzystający z gazociągu w gminach powiatu wąbrzeskiego - stan na 31.12.2013r.

Wyszczególnienie	Korzystający z sieci gazowej w % ogółu ludności		
	2011	2012	2013
Powiat wąbrzeski	9,0	11,0	11,1
Gmina Miasto Wąbrzeźno	22,4	25,7	26,1
Gmina Dębowa Łąka	0,0	0,1	0,1
Gmina Książki	0,0	0,0	0,0
Gmina Płużnica	0,0	0,0	0,0
Gmina Wąbrzeźno	0,0	2,7	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Na koniec 2010 roku do sieci gazowej podłączonych było 1177 gospodarstw, zaś w 2013 roku 1391 na terenie Gminy Miasto Wąbrzeźno. W gminie wiejskiej Wąbrzeźno z gazu sieciowego korzystało w 2013 r. 67 gospodarstw.

Gazyfikacja miasta Wąbrzeźno jest działaniem realizowanym w trybie ciągłym przez Polską Spółkę Gazownictwa sp. z o.o. i mieszkańców miasta. Wąbrzeźno jako jedno z pierwszych miast na lokalnym terenie rozpoczęło gazyfikację na tak dużą skalę. Efektem tego jest posiadanie 44 km gazociągu i 878 przyłączy gazowych na terenie miasta. Proces gazyfikacji w przyszłości polegał będzie na przyłączaniu do sieci pojedynczych odbiorców.

Na terenie gminy Płużnica w ramach budowy Płużnickiego Parku Inwestycyjnego planowana jest budowa gazociągu średniego ciśnienia ze stacji redukcyjnej gazu w Lisewie do Bartoszewic, przez miejscowości Józefkowo, Płużnica i Czaple. Zapewni to możliwość gazyfikacji tych miejscowości oraz innych wsi z terenu gminy Płużnica. Wybudowana sieć gazowa umożliwi bezpośrednie przyłączenie do niej około 100 nieruchomości. Wobec prowadzonej przez gminę polityki proekologicznej gmina zamierza przygotować inwestycję polegającą na budowie sieci gazowej średniego ciśnienia o długości około 20 km do największych miejscowości na terenie gminy, tj.: Wieladz, Nowa Wieś Królewska, Błędowo, Mgowo, Orłowo. Umożliwi to likwidację kotłowni węglowych, co bezpośrednio wpłynie na zmniejszenie niskiej emisji i poprawę stanu środowiska.

Pozostałe gminy Dębowa Łąka, Książki oraz Wąbrzeźno wykazują potrzebę gazyfikacji, jednakże środki finansowe gmin w tym zakresie są ograniczone.

- **Sieć energetyczna**

Przez powiat biegają linie wysokiego napięcia 400 kV relacji Grudziądz Węgrowo - Płock, 220 kV Jasieniec k/Bydgoszczy - Grudziądz Węgrowo, 220 kV Toruń Elana - Grudziądz Węgrowo. Zasilanie energią elektryczną odbywa się z krajowego systemu elektroenergetycznego poprzez linie wysokiego napięcia 110 kV z kierunku Grudziądza, Golubia-Dobrzynia i Brodnicy. Powiat jest w pełni bezpieczny z punktu widzenia zasilania energią elektryczną. Aktualnie istnieje rezerwa mocy. Liczba odbiorców energii elektrycznej w 2013 roku wyniosła 11 389. Zużycie energii o niskim napięciu w przeliczeniu na mieszkańca to 758,7 kWh, co plasuje powiat w grupie o wysokim zużyciu w województwie, gdyż średnia dla województwa wynosi 703,6 kWh. Istniejąca sieć energetyczna zaspokaja potrzeby mieszkańców w zakresie dostawy energii. Dodatkowo podejmuje się działania w celu zdywersyfikowania źródeł energii. Zauważa się wzrost zainteresowania energią odnawialną pochodzącą ze słońca, głównie poprzez montaż instalacji solarnych, które umieszczane są zarówno na obiektach użyteczności publicznej, jak i na budynkach prywatnych.

- **Infrastruktura telekomunikacyjna**

Spośród 87 miejscowości znajdujących się na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego, tylko 16 posiada dostęp do sieci światłowodowych, co stanowi 18% wszystkich miejscowości

ORSG. W województwie kujawsko-pomorskim 14% miejscowości objęta jest siecią światłowodową, wskaźnik dla kraju wynosi 16%.

Tabela 30. Pokrycie Powiatu Wąbrzeskiego infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Gmina Miasto Wąbrzeźno	1	1	1	1	1
Gmina Dębowa Łąka	11	4	8	7	9
Gmina Książki	9	3	8	3	9
Gmina Płużnica	24	4	20	16	20
Gmina Wąbrzeźno	42	4	35	11	36
ORSG	87	16	67	38	74
Kujawsko-Pomorskie	3 754	512	2 821	1 416	3 343
Polska	55 049	9 065	40 096	18 615	49 419

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

Aktualnie słabą stroną ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest niedostateczna przepustowość sieci internetowej. Dla wielu mieszkańców Internet mobilny jest jedyną możliwą opcją dostępu do sieci. Internet szerokopasmowy dostępny jest w ograniczonym zakresie. Ze względu na rozproszoną zabudowę i duże odległości abonentów od central telefonicznych, dostępne przepustowości są poniżej 30 Mbps. Problemem jest także ograniczony dostęp do łączy światłowodowych. Posiadają je jedynie główni operatorzy telekomunikacyjni (Orange, T.Mobile, Plus). Znaczna część mieszkańców korzysta z usług lokalnego operatora, który świadczy usługi dostępu do Internetu w technologii bezprzewodowej. Przepustowość łączy bezprzewodowych jest ograniczona do 8-10 Mbps. Konieczna jest budowa łączy światłowodowych do wszystkich budynków wykorzystywanych na potrzeby administracji publicznej, jak również do szkół oraz wszystkich świetlic na terenie ORSG.

- **Efektywność energetyczna budynków i oświetlenie uliczne**

Na terenie gmin ORSG sukcesywnie przeprowadza się termomodernizację budynków w celu poprawy ich efektywności energetycznej. Od 2007 r. każda z gmin powiatu przeprowadziła wiele inwestycji związanych termomodernizacją budynków użyteczności publicznej. Po przeprowadzeniu analizy potrzeb gmin w zakresie termomodernizacji należy

stwierdzić, że największe zapotrzebowanie na poprawę efektywności energetycznej występuje na terenie gmin wiejskich oraz w budynkach instytucji zarządzanych przez samorząd powiatowy. W wymienionych budynkach wymagane jest przeprowadzenie kompleksowej modernizacji polegającej między innymi na wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, dociepleniu ścian i dachów, wymianie źródeł ciepła na kotły wykorzystujące OZE, wymianie oświetlenia na energooszczędne oraz wdrożenie systemów zarządzania energią w budynkach. Konieczność działań termomodernizacyjnych wynika z opracowanych bądź będących w trakcie opracowania Planów Gospodarki Niskoemisyjnej.

Tabela 19. Charakterystyka działań i potrzeb termomodernizacyjnych na terenie gmin ORSG.

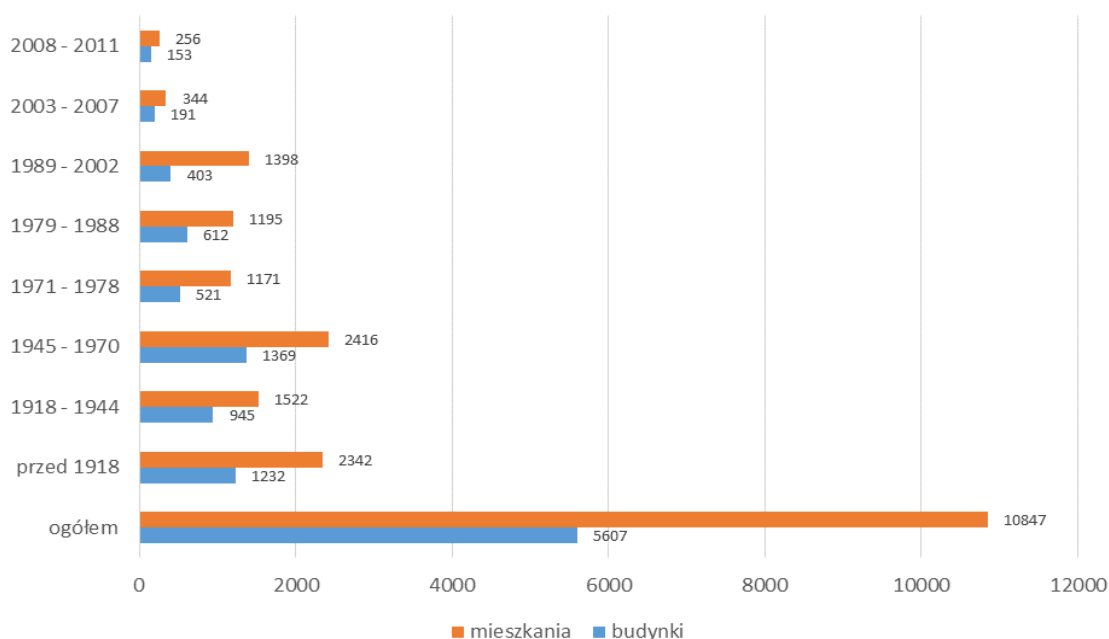
Wyszczególnienie	Budynki użyteczności publicznej	
	Poddane termomodernizacji (od 2007 r.)	Wymagające termomodernizacji
Powiat wąbrzeski	– Dom Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie	– budynek Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie, – budynek Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie (budynek z garażami), – budynek Liceum Ogólnokształcącego w Wąbrzeźnie, – budynek Centrum Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego w Wąbrzeźnie, – budynek Zespołu Szkół we Wroniu.
Gmina Miasto Wąbrzeźno	– Wszystkie budynki publiczne będące we władaniu miasta zostały poddane termomodernizacji i wymianie źródeł ciepła	– Potrzeby występują w zakresie termomodernizacji zasobu mieszkaniowego
Gmina Dębowa Łąka	– budynek Szkoły Podstawowej w Łobdowie i Wielkich Radowiskach, – budynek Zespołu Szkół w Dębowej Łące, – budynek administracyjny Urzędu Gminy, – Ośrodki Zdrowia w Dębowej Łące i Małym Pułkowie.	– remizo-świetlica w Dębowej Łące, – remizo-świetlica w Wielkim Pułkowie, – budynek po szkole w Lipnicy, – pałac w Kurkocinie, – budynek Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Dębowej Łące
Gmina Książki	– budynek Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Książkach, – Urząd Gminy w Książkach, – budynek Samodzielnego Gminnego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Książkach, – budynek Świetlicy wiejskiej w Blizienku, Łopatkach, Zaskoczku, Osieczku, Szczuplinkach – Częściowo OSP w Osieczku, OSP w Książkach, świetlica wiejska w Bliźnie.	– budynek OSP w Osieczku, – budynek Gminnego Ośrodka Kultury w Książkach
Gmina Płużnica	– budynek Centrum Edukacji Ekologicznej w Orłowie, – budynek Szkoły Podstawowej w Płużnicy, – Sala gimnastyczna z remizą OSP w Płużnicy, – Gimnazjum Publiczne w Nowej Wsi Królewskiej, – Szkoła Podstawowa w Wiewiórkach, – Świetlica wiejska w Błędowie (realizacja w 2015 r.), – Świetlica wiejska w Nowej Wsi Królewskiej (realizacja w 2015 r.), – Świetlica wiejska w Wieldządzu (realizacja w 2015 r.), – Budynek „starej poczty” w Płużnicy (realizacja w 2015 r.).	– budynek przedszkola w Płachawach, – budynek Urzędu Gminy w Płużnicy, – budynek rehabilitacji i siedziby GOPS w Płużnicy, – ośrodek zdrowia w Nowej Wsi Królewskiej, – ośrodek zdrowia w Płużnicy, – świetlica wiejska w Kotnowie, Uciążu, Czaplach, Bartoszewicach, Działowie, Dąbrówce, Józefkowie, Wiewiórkach, Ostrowie.

Gmina Wąbrzeźno	– budynki szkół na terenie gminy	– budynek Urzędu Gminy Wąbrzeźno
	– budynki świetlic	

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji uzyskanych od urzędów gmin i urzędu miejskiego.

Potrzeby gmin w zakresie działań termomodernizacyjnych w dużej mierze są zdeterminowane liczbą budynków, wiekiem zabudowy oraz jej charakterem. Poniższy wykres prezentuje liczbę budynków (budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych) i mieszkań z podziałem na lata ich powstania.

Wykres 17. Liczba budynków i mieszkań na terenie powiatu wąbrzeskiego z podziałem na lata powstania (NSP 2011).



Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl.

Większość budynków – ponad 60% powstało przed 1970 rokiem. W okresie tym, a praktykowano budownictwo w technologii wielkopłytowej, która stanowiła podstawę budownictwa mieszkaniowego. Normy izolacyjności termicznej ścian były czterokrotnie niższe. Gmina Miasto Wąbrzeźno posiada duże potrzeby w zakresie termomodernizacji i modernizacji gminnego zasobu mieszkaniowego. Zapotrzebowanie w tym zakresie istnieje także na terenach osiedli popegeerowskich ORSG. Osiedla po ośrodkach PGR wymagają nie tylko działań termomodernizacyjnych, ale także kompleksowej rewitalizacji.

Poszczególne gminy zgłaszały także zapotrzebowanie związane z modernizacją oświetlenia ulicznego. Konieczność tego typu działań wynika z opracowanych bądź będących w trakcie opracowania Planów Gospodarki Niskoemisyjnej.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Sieć dróg lokalnych w dużej mierze jest w złym stanie technicznym – wymaga przebudowy i modernizacji. Dostępność komunikacyjna powiatu jest w istotny sposób ograniczona przez zły stan techniczny drogi wojewódzkiej nr 548 Stolno – Wąbrzeźno łączącej powiat wąbrzeski z węzłem autostradowym A1. Potrzebę pilnej przebudowy drogi wojewódzkiej podkreśla również fakt, iż przy drodze nr 548 planowana jest budowa Płużnickiego Parku Inwestycyjnego (gmina Płużnica). Wskaźnik udziału dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej na 100 km² dla powiatu wyniósł w 2013 r. 64,4 km, natomiast dla województwa 76,8 km - jest to jeden z niższych wskaźników w województwie.
2. Infrastruktura rowerowa ORSG jest bardzo słabo rozwinięta. Na terenie ORSG istnieje potrzeba budowy ścieżek rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych ze względu na poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg. Jednak poza poprawą warunków poruszania się rowerzystów istotne jest również tworzenie zintegrowanych sieci dróg rowerowych przebiegających przez tereny cenne przyrodniczo i turystycznie.
3. Stopień zwodociągowania obszaru jest zbliżony do średniej dla województwa i kraju. Prawie 90% mieszkańców powiatu posiada dostęp do sieci wodociągowej. Dużo gorzej przedstawia się sytuacja odnośnie stopnia skanalizowania terenu. Stopień skanalizowania powiatu wynosi 53,6% (średnia dla województwa wynosi 66,1%). Jednakże znaczna część obszaru posiada zabudowę rozproszoną, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie i ekonomicznie niezasadna. Istnieje potrzeba budowy przydomowych ekologicznych oczyszczalni ścieków, w celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie powiatu wąbrzeskiego.
4. Główne problemy w zakresie gospodarki odpadami to ciągle niewystarczający stopień selektywnej zbiórki odpadów, co jest przede wszystkim wynikiem niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców. Dlatego należy prowadzić programy edukacyjne przedstawiające korzyści płynące z segregowania odpadów.
5. Największe zapotrzebowanie na poprawę efektywności energetycznej występuje na terenie gmin wiejskich oraz w budynkach instytucji zarządzanych przez samorząd powiatowy. W wymienionych budynkach wymagane jest przeprowadzenie kompleksowej modernizacji polegającej między innymi na wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian i dachów, wymianie źródeł ciepła na kotły wykorzystujące OZE, wymianie oświetlenia na energooszczędne oraz wdrożenie systemów zarządzania energią w budynkach. Gmina Miasto Wąbrzeźno posiada zapotrzebowanie w zakresie termomodernizacji budynków mieszkalnych i modernizacji oświetlenia ulicznego
6. Podczas planowania inwestycji modernizacyjnych, należałoby zwrócić uwagę na większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Do tej pory bowiem, OZE na terenie ORSG wykorzystywane jest w bardzo niewielkim stopniu.

1.9. Rewitalizacja przestrzeni publicznych

Do poprawy wizerunku oraz zwiększenia zainteresowania inwestorów, ale też turystów mogą przyczynić się działania mające na celu zagospodarowanie terenów publicznych oraz zrewitalizowanie zabytkowych części miejscowości.

Na terenie ORSG potrzeby rewitalizacyjne występują w następujących obszarach:

a) rewitalizację zdegradowanych miejscowości, w których funkcjonowały PGR-y - największe połączenie negatywnych zjawisk społecznych występuje w miejscowościach gdzie funkcjonowały PGR-y. Likwidacja PGR-ów na początku lat dziewięćdziesiątych negatywnie wpłynęła na lokalną gospodarkę, co skutkowało wieloma problemami społecznymi oraz degradację przestrzeni publicznej zamieszkaanej przez byłych pracowników PGR. Tzw. osiedla popegeerowskie wymagają pilnych działań rewitalizacyjnych w zakresie modernizacji infrastruktury komunalnej, zabudowy, zaadaptowania obiektów do nowych funkcji, zagospodarowania przestrzeni publicznej, zaprowadzenia ładu przestrzennego przy zaangażowaniu w ten proces mieszkańców. Mieszkańcy tych osiedli to osoby długotrwale bezrobotne i niezaradne życiowo, narażone na wykluczenie społeczne i ubóstwo. Na terenie gminy Płużnica jest pięć takich miejscowości: Mgowo, Orłowo, Działowo, Bartoszewice i Goryń. Na terenie Gminy Dębowa Łąka znajdują się cztery osiedla po byłym PGR – Łobdowo, Lipnica (Głodowo), Wielkie Pułkowo (Felixsowo) i Niedźwiedź. W gminie Wąbrzeźno to miejscowości: Małe Radowiska, Czystochleb, Nielub, Wronie, Wałycz i Ryńsk. Na terenie gminy Książki priorytetowo rewitalizacji wymaga osiedle mieszkaniowe po byłym PGR przy ul. Północnej w Książkach, osiedle mieszkaniowe Oświata przy ul. Szkolnej w Książkach oraz zdegradowane centrum wsi gminnej.

b) rewitalizację zdegradowanych terenów miejskich - na terenie Gminy Miasto Wąbrzeźno wyróżnić można trzy obszary zdegradowane, których rewitalizacja wpłynie korzystnie na sytuację społeczno-gospodarczą miasta oraz całego powiatu. Dwa obszary, to tereny gdzie znajdują się budynki komunalne przy ul. Matejki 47, 49, 51 oraz obszar gdzie znajdują się budynki komunalne przy ul. 26-go Stycznia. Są to budynki mieszkalne znajdujące się w złym stanie technicznym, zamieszkiwane w znaczącej części przez osoby ubogie, zagrożone wykluczeniem społecznym, z których część jest długotrwale bezrobotna, wielopokoleniowo korzysta z pomocy społecznej. Osiedla te wpływają negatywnie na estetykę otoczenia oraz wizerunek centrum miasta. Kolejnym obszarem, który wymaga rewitalizacji jest teren Góry Zamkowej i Podzamcza. Znajdują się tam ruiny zamku biskupstw chełmińskich z XIV w. Teren zlokalizowany jest przy jednym z trzech wąbrzeskich jezior - Jeziorze Zamkowym, w centrum miasta. Dla mieszkańców Wąbrzeźna jest to główne miejsce o znaczeniu rekreacyjno-wypoczynkowym. Znajdujące się tam budynki amfiteatru i wyposażenie małej architektury są w bardzo złym stanie technicznym i wymagają natychmiastowej modernizacji. Potencjał przyrodniczy tego terenu jest doskonałą bazą do tego, aby stworzyć tam miejsce do rekreacji, wypoczynku i życia kulturalnego. Możliwe to jest poprzez budowę na tym terenie kolejnych elementów ścieżek pieszo-rowerowych, budowę boisk sportowych, parkingów, miejsc do odpoczynku na świeżym powietrzu, placów zabaw. Wyposażenie terenu w monitoring, oświetlenie i elementy małej architektury. Należy podjąć działania w celu zapobiegania dalszej degradacji i dewastacji jednej z atrakcyjniejszej części Wąbrzeźna oraz ochrony przed zniszczeniem i degradacją zabytkowych ruin zamku.

Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach natury społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i funkcjonalnej oraz wskazanie

potencjalnych sposobów ich zniwelowania nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji, do opracowania których będą zobowiązane wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, chcące prowadzić procesy rewitalizacyjne.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Do obszarów problemowych wymagających rewitalizacji należy zaliczyć części miejscowości, w których przed laty funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne, zdegradowane tereny miejskie to osiedla mieszkaniowe oraz tereny Podzamcza i Góry Zamkowej w Wąbrzeźnie,
2. Ubieganie się o środki unijne w zakresie rewitalizacji zdegradowanych obszarów będzie uzależnione od posiadania Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji.

1.10. Środowisko przyrodnicze

• Lasy i wody

Pod względem wskaźnika lesistości (8,3%) powiat wąbrzeski należy do najstabilniej zalesionych regionów w województwie kujawsko-pomorskim. Obszar powiatu jest położony w przyrodniczo-leśnej Krainie Wielkopolsko-Pomorskiej, Dzielnicy Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego, Mezuregionie Wysoczyzny Dobrzyńsko-Chełmińskiej. Z uwagi na urodzajne gleby i rozdrobnioną gospodarkę rolną znaczna część powiatu uległa w dużym stopniu odlesieniu, stąd lesistość jest bardzo niska. W porównaniu do lesistości Polski (29%) i województwa kujawsko-pomorskiego (23,2%) wskaźnik lesistości powiatu wąbrzeskiego (8,3%) jest bardzo niski.

Pod względem hydrograficznym obszar powiatu leży w dorzeczu Wisły, w obrębie zlewni jej prawobocznych dopływów: Drwęcy i Strugi Toruńskiej oraz częściowo w zlewniach Kanału Głównego i Osy. Obszar powiatu wąbrzeskiego jest umiarkowanie zasobny w wody powierzchniowe. Powiat jest odwadniany przez Strugę Toruńską (zachodnia jego część) oraz przez Strugę Wąbrzeską (środkowa i wschodnia część powiatu). Rzeki te stanowią osie hydrograficzne powiatu wąbrzeskiego. Północno-wschodnia część powiatu znajduje się w zlewni Osy, a północno-zachodnia - w zlewni Kanału Głównego.

• Obszary chronione

Na obszarze ORSG Powiatu Wąbrzeskiego znajdują się trzy obszary chronionego krajobrazu. „Obszar kompleksu torfowiskowo-jeziorno-leśnego Zgniłka-Wieczno-Wronie” znajduje się w centralnej części Pojezierza Chełmińskiego i chroni największy na tym terenie kompleks torfowiskowy ze zbiorowiskami roślinnymi i szeregiem rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt, największe na terenie Pojezierza Chełmińskiego jezioro Wieczno

o dobrej jakości wody, użytkowane rekreacyjnie i będące jednocześnie miejscem lęgowym ptactwa, oraz kompleks leśny z rezerwatem przyrody „Wronie”. Powierzchnia obszaru wynosi 10 645 ha (części gmin: Dębowa Łąka, Płużnica i Wąbrzeźno). Obszar jest ekosystemem lądowo-leśnym. Obszar Chronionego Krajobrazu Obszaru Strefy Krawędziowej Doliny Wisły o powierzchni 514 ha na terenie gminy Płużnica chroni wysoką, stromą i malowniczą strefę krawędziową Doliny Dolnej Wisły wraz z terenami przyległymi. Obszar jest ekosystemem lądowym. Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy na terenie gminy Dębowa Łąka o powierzchni 65 ha chroni malowniczy krajobraz klasycznie wykształconej pradoliny Drwęcy z kompleksami leśnymi i licznymi jeziorami. Obszar jest ekosystemem wodno-lądowym. Na terenie powiatu wąbrzeskiego nie występują obszary typowane do europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.

- **Walory turystyczne środowiska**

Obszar powiatu wąbrzeskiego odznacza się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego, na który obok urodzajnych gleb składają się kompleksy leśne, urozmaicony krajobraz oraz 17 jezior polodowcowych. Wokół jezior Zamkowego w Wąbrzeźnie i Wieczno w Przydworzu znajduje się dobrze rozwinięta baza turystyczna. Obszarem aktywizacji funkcji turystycznej stają się również tereny położone wokół mniejszych jezior jak: Płużnickie, Wielzijdz i Blizno. Urokliwie położone jeziora stanowią ostoję ciszy i są prawdziwą atrakcją dla amatorów wędkowania. Usytuowanie Wąbrzeźna między trzema jeziorami: Zamkowym, Frydek i Sicińskim, stwarza sprzyjające warunki do rozwoju turystyki. Malowniczo usytuowane Wąbrzeźno, pełni rolę wielofunkcyjnego ośrodka o zasięgu ponadlokalnym. Otoczone z trzech stron jeziorami i położone wśród pagórków miasto należy do najstarszych miejscowości Pomorza. Zatopione w zieleni, szczególnie latem zachwyca tych, którzy szukają odpoczynku z dala od tłoku i gwaru panującego w znanych ośrodkach wypoczynkowych. Zarówno oni jak i mieszkańcy miasta, dobre warunki do rekreacji znajdują nad Jeziorem Zamkowym. Na terenie powiatu wąbrzeskiego rozwija się agroturystyka, która wykorzystuje walory środowiska wiejskiego (przyroda, krajobraz, kultura, produkcja rolna). Obecnie funkcjonuje i zaprasza turystów 9 gospodarstw. Miłośników pieszych i rowerowych wędrówek z pewnością zainteresują szlaki turystyczne, które przebiegają przez gminy powiatu wąbrzeskiego. Szlaki turystyczne piesze: szlak czerwony: Grudziądz-Ryńsk, długość 41 km, szlak żółty: Ryńsk-Firlus, długość 18 km, szlak zielony: Ciechocin-Wąbrzeźno-Jabłonowo Pomorskie, długości ok. 52 km Szlaki historyczne: „Szlak Grunwaldzki” i „Szlak Towarzystwa Jaszczurczego”. Szlaki turystyczne rowerowe: Toruń - Olek - Wąbrzeźno - Radzyń Chełmiński - Grudziądz.

Teren ORSG Powiatu Wąbrzeskiego charakteryzuje się znaczącymi walorami, przede wszystkim środowiskowymi (bliskość i bogactwo jezior), na bazie których mogą rozwijać się różne formy turystyki. Istnieją potrzeby rozwoju infrastruktury turystycznej. Gminy ORSG zgłaszały zapotrzebowanie w zakresie budowy ścieżek dydaktycznych, tras pieszo-rowerowych, plansz informacyjnych oraz materiałów promujących atrakcje ORSG.

- **Edukacja ekologiczna**

Na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego edukacja ekologiczna prowadzona jest za pośrednictwem Centrum Edukacji Ekologicznej, które powstało w 2012 roku w Płużnicy. Jest to przede wszystkim doskonałe miejsce do organizacji spotkań, szkoleń, warsztatów, konferencji, seminariów, pikników a także obozów integracyjnych dla dzieci i młodzieży oraz wymian międzynarodowych. Powstanie Centrum zwiększyło możliwości lokalnych i regionalnych instytucji, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych organizacji różnego rodzaju zajęć edukacyjnych. Centrum udostępnia materiały dydaktyczne, które służą do prowadzenia zajęć z tematyki ekologii i ochrony środowiska. Edukacja ekologiczna odgrywa bardzo ważną rolę w kształtowaniu świadomości prośrodowiskowej. Dlatego też istotne jest rozwijanie oferty ośrodka o konkretne programy edukacyjne skierowane do szkół oraz grup zorganizowanych. Zasadne jest również wzbogacenie wyposażenia ośrodka o urządzenia umożliwiające prowadzenie zajęć z zakresu Odnawialnych Źródeł Energii (demonstracyjne instalacje fotowoltaiczne, kolektor słoneczny, mała elektrownia wiatrowa) oraz budowa ścieżki edukacyjnej na terenie Gminy Płużnica.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1. Pod względem wskaźnika lesistości (8,3%) powiat wąbrzeski należy do najstąbiej zalesionych regionów w województwie kujawsko-pomorskim. Obszar powiatu jest położony Na obszarze ORSG Powiatu Wąbrzeskiego znajdują się trzy obszary chronionego krajobrazu, nie występują obszary typowane do europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.
2. Teren ORSG Powiatu Wąbrzeskiego charakteryzuje się znaczącymi walorami, przede wszystkim środowiskowymi (bliskość i bogactwo jezior), na bazie których mogą rozwijać się różne formy turystyki. Istnieją potrzeby rozwoju infrastruktury turystycznej. Gminy ORSG zgłaszały zapotrzebowanie w zakresie budowy ścieżek dydaktycznych, tras pieszo-rowerowych, plansz informacyjnych oraz materiałów promujących atrakcje ORSG.
3. W zakresie edukacji ekologicznej na terenie ORSG działa tylko jedno Centrum Edukacji Ekologicznej w Płużnicy. Istnieje zapotrzebowanie na rozwijanie oferty ośrodka o konkretne programy edukacyjne skierowane do szkół oraz grup zorganizowanych. Zasadne jest również wzbogacenie wyposażenia ośrodka o urządzenia umożliwiające prowadzenie zajęć z zakresu Odnawialnych Źródeł Energii (demonstracyjne instalacje fotowoltaiczne, kolektor słoneczny, mała elektrownia wiatrowa).

1.11. Podsumowanie diagnozy

Diagnoza uwarunkowań i stanu rozwoju ORSG Powiatu Wąbrzeskiego została przeprowadzona w najważniejszych obszarach z zakresu sfery infrastrukturalnej, ładu przestrzennego, środowiskowej, gospodarczej i społecznej. Dzięki powyższym analizom możliwe jest przedstawienie potencjałów i barier rozwojowych ORSG, jak również wskazanie poziomu homogeniczności powiatu pod kątem przede wszystkim jakości życia oraz stanu rozwoju gospodarczego i określenia jego cech specyficznych.

Gospodarka ORSG Powiatu Wąbrzeskiego ma znamiona typowej gospodarki peryferyjnej. Charakteryzuje się nienowoczesną strukturą (duży udział sektorów

tradycyjnych – przede wszystkim handel, budownictwa i rolnictwa) i niewielkim udziale najnowszych technologii. „Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+” definiuje powiat wąbrzeski jako obszar problemowy wymagający szczególnego wsparcia.

Do mocnych stron ORSG należy zaliczyć centralne położenie miasta powiatowego Wąbrzeźna, co ułatwia dostęp mieszkańców do usług i instytucji. ORSG Powiatu Wąbrzeskiego leży blisko ośrodków centralnych województwa (50 km od Torunia, 80 km od Bydgoszczy). Duży potencjał rozwojowy związany jest z bliskością węzła autostradowego A.1, zlokalizowanego w Lisewie w odległości 15 km od Wąbrzeźna. ORSG Powiatu Wąbrzeskiego zajmuje 2,9% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego, jest drugim najmniejszym pod względem powierzchni powiatem województwa.

Szansą i potencjałem obszaru są predyspozycje do rozwoju rolnictwa, w tym produkcji żywności ekologicznej. ORSG Powiatu Wąbrzeskiego charakteryzuje się dużą liczbą gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 15 ha, zajmuje czwartą lokatę w województwie wśród powiatów ziemskich. Dowodzi to o niewielkim rozdrobnieniu agrarnym powiatu. Zwarte kompleksy gleb wysokich klas bonitacyjnych determinują rozwój wysokotowarowego rolnictwa, które pozwala na uprawę zbóż oraz roślin przemysłowych.

Szansą na rozwój ORSG Powiatu Wąbrzeskiego i jednocześnie potencjałem jest jego atrakcyjne przyrodniczo i turystycznie położenie. Znaczne walory środowiskowe, predysponujące do rozwoju funkcji turystycznej (m.in. potencjał jezior; Zielone Płuca Polski jako marka napędzająca rozwój turystyki).

Znacznie dynamicznej rozwija się centralna część obszaru – w szczególności Gmina Miasto Wąbrzeźno oraz gmina Wąbrzeźno. Najbardziej zaludnioną gminą ORSG jest Gmina Miasto Wąbrzeźno i gmina wiejska Wąbrzeźno - osoby zamieszkujące te gminy obejmują łącznie blisko 65% mieszkańców powiatu. Przedstawione powyższej analizy jednoznacznie wskazują na duże zróżnicowanie wewnętrzne powiatu w zakresie rozwoju gospodarczego. Niska aktywność gospodarcza mieszkańców przekłada się na jedną z najniższych lokat pod kątem liczby podmiotów w województwie. Sytuacja ta dotyczy obszarów wiejskich ORSG. Gmina Miasto Wąbrzeźno uzyskuje wskaźniki powyżej średniej wojewódzkiej. Świadczy to o wewnętrznym zróżnicowaniu, dużych dysproporcjach i bardzo niskim potencjale obszarów wiejskich.

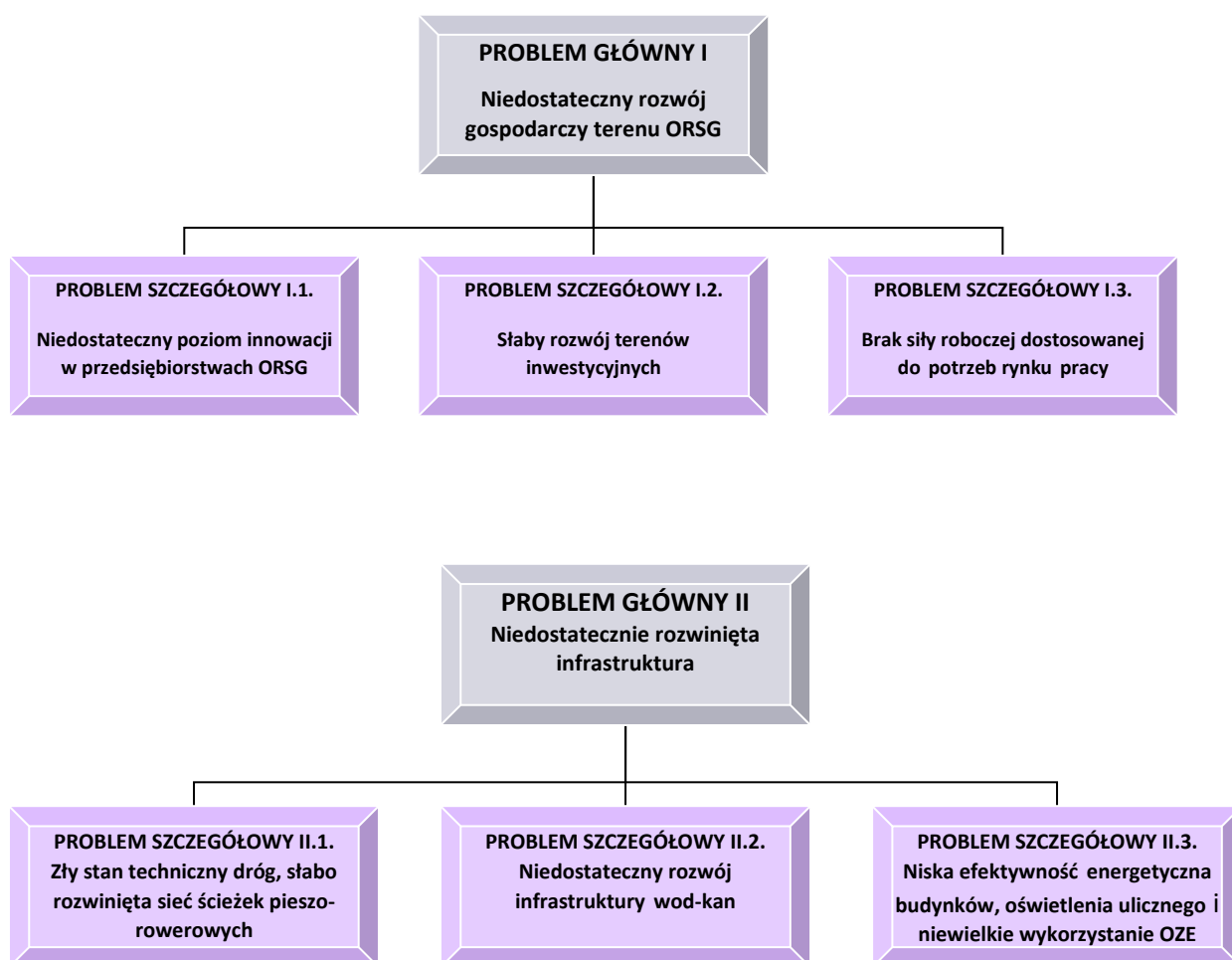
Homogeniczność całego powiatu wyraża się natomiast w takich aspektach jak pomoc społeczna, edukacja przedszkolna, podstawowa i gimnazjalna oraz infrastruktura. Wszystkie jednostki wchodzące w skład ORSG gminy oferują podobne formy aktywacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych takim wykluczeniem, podobnie przedstawia się sytuacja odnośnie rozwoju usług opiekuńczych. W całym powiecie można zaobserwować zjawisko starzenia się społeczeństwa, będące odzwierciedleniem trendu ogólnokrajowego. Wszędzie więc w równym stopniu należy skupić się nad rozbudową oferty usług dedykowanych osobom starszym.

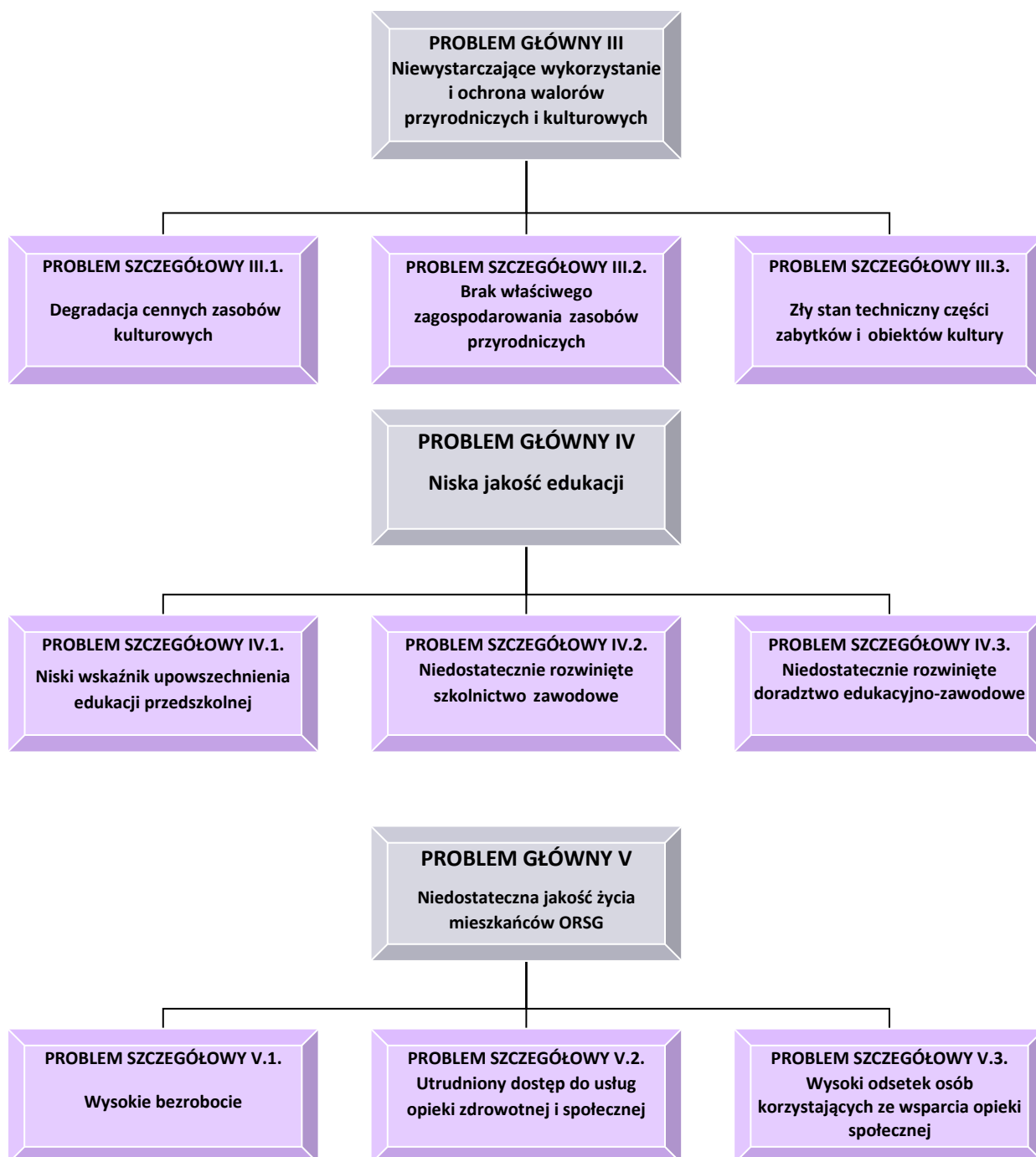
Na terenie ORSG upowszechnienie edukacji przedszkolnej jest bardzo słabe. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (3-6 lat) wynosi jedynie 47,2% - jest to najniższy wskaźnik spośród wszystkich powiatów województwa kujawsko-pomorskiego. W związku z tym istnieje potrzeba tworzenia nowych przedszkoli bądź rozbudowania i doposażenia istniejących. W szkołach zgłoszono zapotrzebowanie na wszystkich poziomach kształcenia na poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwoju kompetencji

kluczowych (technologii informacyjno-komunikacyjnych, nauk matematyczno-przyrodniczych i języków obcych, zajęcia z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej). Niezbędne jest podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych oraz przede wszystkim współpraca z lokalnymi firmami umożliwiającą uczniom dostęp do praktycznej nauki zawodu w przedsiębiorstwach.

Wszystkie gminy w podobnym stopniu borykają się z problemami niedostatków w infrastrukturze technicznej. Jednym z głównych problemów są drogi, które wymagają modernizacji ze względu na swój zły stan, niedostateczny rozwój ścieżek rowerowych. Zidentyfikowano także potrzeby w zakresie rozwoju i uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz usprawnienia systemu selektywnej zbiórki odpadów. Ponadto w powiecie występuje bardzo niski stopień gazyfikacji. Gminy zgłaszają także zapotrzebowanie w zakresie realizacji projektów poprawiających efektywność energetyczną budynków, budowy ścieżek rowerowych czy wymiany oświetlenia ulicznego na energooszczędne. W poniższej tabeli przedstawiono najważniejsze problemy zdiagnozowane na ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Schemat 1. Problemy zdiagnozowane na ORSG Powiatu Wąbrzeskiego





2. Terytorialny wymiar wsparcia.

Podejście terytorialne oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów i barier rozwoju. Jednym z najważniejszych założeń Polityki Spójności na lata 2014-2020, oprócz wymiaru społeczno-gospodarczego, jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Realizacja nastąpi przez określenie obszarów funkcjonalno-przestrzennych związanych z procesami gospodarczymi i społecznymi w celu optymalnego wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju oraz wykreowania nowych form współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego. Wsparcie ORSG w wymiarze terytorialnym będzie wyrażało się w koncentracji działań o charakterze prorozwojowym, wspieranych dostępnymi instrumentami finansowymi lub organizacyjnymi. Ponadto wsparcie to będzie polegało na wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych w ramach powiatu i zostanie skierowane w szczególności na obszary związane ze środowiskiem, edukacją oraz włączeniem społecznym i przeciwdziałaniem ubóstwu.

W tabeli poniżej przedstawiono główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Wąbrzeskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewidujących zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego.

Tabela 20. Terytorialny wymiar wsparcia.

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy	Terytorialny wymiar wsparcia
4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych	Na terenie gmin ORSG sukcesywnie przeprowadza się termomodernizację budynków w celu poprawy ich efektywności energetycznej. Od 2007 r. każda z gmin powiatu przeprowadziła wiele inwestycji związanych termomodernizacją budynków użyteczności publicznej. Po przeprowadzeniu analizy potrzeb gmin w zakresie termomodernizacji należy stwierdzić, że największe zapotrzebowanie na poprawę efektywności energetycznej występuje na terenie gmin wiejskich oraz w budynkach instytucji zarządzanych przez starostwo powiatowe. W wymienionych budynkach wymagane jest przeprowadzenie kompleksowej modernizacji polegającej między innymi na wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian i dachów, wymianie źródeł ciepła na kotły wykorzystujące OZE, wymianie oświetlenia na energooszczędne oraz wdrożenie systemów zarządzania energią w budynkach. Gmina Miasto Wąbrzeźno posiada duże potrzeby w zakresie termomodernizacji i modernizacji gminnego zasobu mieszkaniowego. Zapotrzebowanie w tym zakresie istnieje także na terenach osiedli popegeerowskich ORSG. Ponadto, w budynkach w niewielkim stopniu wykorzystuje się odnawialne źródła energii. Potrzeby te zdiagnozowano w opracowanych

		bądź będących w trakcie opracowania Planach Gospodarki Niskoemisyjnej.
4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Zwiększone wykorzystanie transportu publicznego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych	Infrastruktura rowerowa ORSG jest bardzo słabo rozwinięta. Na terenie ORSG istnieje potrzeba budowy ścieżek rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych ze względu na poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg. Niezbędna jest także interwencja w zakresie infrastruktury oświetlenia drogowego. Konieczna jest kompleksowa modernizacja połączona z wymianą źródeł światła na oświetlenie energooszczędne, w tym w formie lamp solarnych/fotowoltaicznych na terenie całego powiatu. na terenie całego powiatu. Wpłynęłoby to nie tylko na poprawę stanu środowiska naturalnego, ale także znacznie zmniejszyłoby opłaty za energię.
6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych	Stopień zwodociągowania obszaru jest zbliżony do średniej dla województwa i kraju. Prawie 90% mieszkańców powiatu posiada dostęp do sieci wodociągowej. Dużo gorzej przedstawia się sytuacja odnośnie stopnia skanalizowania terenu. Stopień skanalizowania powiatu wynosi 53,6% (średniej dla województwa wynosi 66,1%). Jednakże znaczna część obszaru posiada zabudowę rozproszoną, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie i ekonomicznie niezasadna. Istnieje potrzeba budowy przydomowych ekologicznych oczyszczalni ścieków, w celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie powiatu wąbrzeskiego. Problemem większości gmin tworzących ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest ograniczenie wynikające z zapisów RPO WK-P na lata 2014 – 2020 odnośnie wielkości aglomeracji – tylko aglomeracje od 2 do 10 tys. RLM mogą ubiegać się o środki unijne w ramach Programu. Zgodnie z KPOŚK na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego znajduje się jedna aglomeracja – Wąbrzeźno (27 914 RLM) obejmująca Gminę Miasto Wąbrzeźno, gminę Płużnica i gminę wiejską Wąbrzeźno. W aglomeracji powyżej 10 tys. RLM, projekty dotyczące gospodarki wodno-ściekowej mogą uzyskać wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, poziom krajowy, na podstawie listy potrzeb inwestycyjnych w oparciu o KPOŚK. Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej na terenach nie objętych aglomeracją będzie wspierał Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, gdyż pozostałe gminy nie wchodzą w skład aglomeracji zgodnie z KPOŚK.

6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu kujawsko-pomorskiego	Dom Kultury pełni funkcję centrum kulturalnego w powiecie. W gminach wiejskich ORSG życie kulturalne toczy się wokół gminnych ośrodków kultury, bibliotek gminnych i świetlic wiejskich. Te instytucje organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych, np. dożynki, dni gminy, okolicznościowe festyny itp. Ograniczeniem dla działalności bibliotek wiejskich są niekorzystne warunki lokalowe oraz potrzeba ich modernizacji. Na terenie ORSG znajduje się wiele zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, wśród zabytków architektury najliczniejszą grupę stanowią obiekty gotyckie. Są to głównie wiejskie kościoły kamienne i kamiennie-ceglane, z których najstarsze pochodzą z połowy XIV w. Na terenie ORSG wiele zabytków wymaga renowacji i rewitalizacji, niezbędne jest podjęcie działań w celu ich ochrony.
9b Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Wzrost ożywienia społecznego i gospodarczego na obszarach miejskich i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie	Samorządy z terenu ORSG Powiatu Wąbrzeskiego widzą konieczność prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Do obszarów problemowych wymagających rewitalizacji należy zaliczyć części miejscowości, w których przed laty funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne, zdegradowane tereny miejskie to osiedla mieszkaniowe oraz tereny Podzamcza i Góry Zamkowej w Wąbrzeźnie, Z uwagi na fakt, iż zidentyfikowanie obszarów problemowych nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji na podstawie opracowywanych obecnie Wytycznych, które wskażą sposób wyznaczenia tych obszarów, aktualnie w podrozdziale 1.9. Rewitalizacja przestrzeni publicznych samorządy samodzielnie wskazały tereny, które powinny być potraktowane priorytetowo przy realizacji działań naprawczych
10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Lepsza jakość usług edukacyjnych w zakresie szkolnictwa zawodowego Lepszy dostęp do usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego	Baza szkolnictwa zawodowego jest dobrze rozwinięta na terenie ORSG, jednak konieczne jest dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz modernizacja i wyposażenie pracowni i warsztatów kształcenia praktycznego. Powiat Wąbrzeski posiada duży potencjał zarówno w zakresie zwiększania jakości usług edukacyjnych w ramach szkolnictwa zawodowego, jak i wychowania przedszkolnego. Samorządy bardzo dobrze znają potrzeby lokalnego rynku pracy. Placówki zgłaszały także zapotrzebowanie na działania z zakresu doradztwa zawodowego, w celu właściwego zdiagnozowania predyspozycji zawodowych

		uczniów i wspieraniu ich w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. Szczególnie istotne jest doradztwo w zakresie zawodów deficytowych i nadwyżkowych w ORSG oraz zdiagnozowanie potrzeb przedsiębiorców w zakresie pożądaných zawodów, kompetencji i umiejętności. Obecnie mimo wysokiego bezrobocia pracodawcy zgłaszają na terenie ORSG problemy w zakresie rekrutacji pracowników. Osoby poszukujące pracy bardzo często nie posiadają wymaganych przez pracodawców kwalifikacji i umiejętności. Dlatego bardzo ważne jest wprowadzenie szerokiego i powszechnego dostępu do doradztwa edukacyjno-zawodowego, w szczególności w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W celu zwiększenia jakości usług świadczonych oraz z uwagi na niski poziom dostępności do infrastruktury przedszkolnej, konieczna jest budowa, rozbudowa i doposażenie istniejących placówek. Ponadto należy podejmować działania w zakresie wsparcia kadry pedagogicznej, ukierunkowane na podniesienie ich kompetencji i kwalifikacji.
8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Zwiększenie zatrudnienia osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do lat 3 Zwiększenie dostępności miejsc świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach w przypadku Priorytetu Inwestycyjnego 8iv, przejawiać ma się głównie we wspieraniu aktywizacji osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich / rodzicielskich / wychowawczych m. in poprzez tworzenie i funkcjonowanie podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3. Na terenie ORSG mimo ponad 1870 dzieci w wieku do 3 lat (dane za 2013 r.) funkcjonuje jeden żłobek na terenie powiatu. Jest to żłobek niepubliczny w Płachawach na terenie gminy Płużnica prowadzony przez podmiot zewnętrzny. Dostępna oferta opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie ORSG jest zdecydowanie niewystarczająca. Ogranicza to możliwość podejmowanie przez rodziców (w praktyce głównie kobiety) aktywności zawodowej po urlopie macierzyńskim.
9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia	Ważnym problemem i barierą rozwojową Powiatu Wąbrzeskiego jest dość duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej – 14,9% mieszkańców. Wszystkie samorządy z terenu ORSG mają spore doświadczenie w realizacji działań ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Tego typu działania w szczególności dużym stopniu realizowane były ze wsparciem

		funduszy unijnych w latach 2007 – 2013. Nie zawsze działania te były efektywne i przynosiły pożądane skutki. Dlatego też w obecnej perspektywie samorządy podkreślają, że działania w zakresie aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem powinny być bardziej zindywidualizowane – szkolenia powinny być indywidualnie dobrane i realizowane pod potrzeby przyszłych pracodawców, ponadto należy organizować staże i prace społecznie użyteczne, a także rozwijać poradnictwo psychologiczne i prawne. Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne.
9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Na terenie ORSG funkcjonują rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowa o charakterze pogotowia rodzinnego, w sumie jest ich 59, zaś liczba dzieci pod ich opieką wynosi 86. Zadania w zakresie pomocy społecznej wykonują cztery gminne i jeden miejski ośrodki pomocy społecznej realizując zadania własne gminy oraz zleconej przez administrację rządową. Jednostką organizacyjną Powiatu Wąbrzeskiego, przy pomocy której powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne w zakresie pomocy społecznej jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. W 1996 roku działalność rozpoczął Dom Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie. Pełni on funkcję domu pomocy społecznej stałego pobytu, przeznaczonego dla 75 osób, przewlekłe psychicznie chorych. Na terenie powiatu funkcjonuje także Środowiskowy Dom Samopomocy w Bliźnie (Gmina Książki) oraz Warsztat Terapii Zajęciowej w Wąbrzeźnie. Usługi sfery pomocy społecznej świadczone są przez następujące placówki: Miejski i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Dom Pomocy Społecznej, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Dębowej Łące, Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Wąbrzeskie Centrum Profilaktyki, Terapii i Integracji Społecznej, świetlice środowiskowe oraz świetlice i ochronka parafialna. Istotnym problemem jest brak na terenie powiatu placówki opiekuńczo-wychowawczej. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie zmuszone jest do umieszczania małoletnich w placówkach na terenie innych powiatów (m.in. grudziądzkim, włocławskim, lipnowskim, tucholskim). Aktualnie

		33 małoletnich (18 pochodzi z Gminy Miasto Wąbrzeźno, 10 z gminy Wąbrzeźno i 5 z gminy Dębowa Łąka) znajduje się w placówkach poza powiatem wąbrzeskim. Generuje to bardzo duże koszty utrzymania małoletnich dla powiatu, dlatego też niezbędnym wydaje się być jest utworzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie ORSG. Najczęstszą formą opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi w gminach obszaru ORSG jest opieka środowiskowa, świadczona w miejscu zamieszkania osób tego potrzebujących. Nie jest ona jednak w pełni dostępna i realizowana w zgodzie z zapotrzebowaniem we wszystkich gminach obszaru. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, w których widoczne jest znaczne starzenie się społeczeństwa, rozwój usług opiekuńczych, szczególnie skierowanych do osób starszych, będzie w najbliższych latach jednym z głównych priorytetów, na których muszą skupić się działania władz lokalnych.
10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), doradztwo edukacyjno-zawodowe, rozwijanie zindywidualizowanego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz rozwijanie kompetencji uczniów niezbędnych na rynku pracy poprzez staże zawodowe	Ważnym problemem i barierą rozwojową ORSG w obszarze edukacji na wszystkich poziomach kształcenia jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych, szczególnie w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia. Szkoły z terenu ORSG Powiatu Wąbrzeskiego zgłaszały zapotrzebowanie na dodatkowe zajęcia z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych, m.in. technologii informacyjno-komunikacyjnych, nauk matematyczno-przyrodniczych i języków obcych, zajęć z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej. Szkoły do tej pory prowadziły samodzielnie, bądź uczestniczyły w projektach unijnych, których celem było kształtowanie kompetencji kluczowych. Kompetencje kluczowe rozwijane były także poprzez dodatkowe zajęcia w ramach przedmiotowych kół zainteresowań. Zgłaszano potrzebę kontynuacji tych zajęć, urozmaicenia przebiegu lekcji, doposażenie placówek w sprzęt informatyczny. Podkreślano także potrzebę kontynuacji zajęć dodatkowych organizowanych w świetlicach środowiskowych na terenach wiejskich ORSG, które często są jedyną formą zorganizowanych zajęć dla dzieci w małych miejscowościach. Placówki zgłaszały także zapotrzebowanie na działania z zakresu doradztwa zawodowego, w celu właściwego zdiagnozowania predyspozycji

		zawodowych uczniów i wspieraniu ich w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. Szczególnie istotne jest doradztwo w zakresie zawodów deficytowych i nadwyżkowych w ORSG oraz zdiagnozowanie potrzeb przedsiębiorców w zakresie pożądaných zawodów, kompetencji i umiejętności. Obecnie mimo wysokiego bezrobocia pracodawcy zgłaszają na terenie ORSG problemy w zakresie rekrutacji pracowników. Osoby poszukujące pracy bardzo często nie posiadają wymaganych przez pracodawców kwalifikacji i umiejętności. Dlatego bardzo ważne jest wprowadzenie szerokiego i powszechnego dostępu do doradztwa edukacyjno-zawodowego, w szczególności w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Kilka placówek z terenu ORSG zgłosiło potrzebę podniesienia kwalifikacji wśród kadry nauczycielskiej.
10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, Ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów szkół zawodowych, w szczególności poprzez podniesienie efektywności kształcenia zawodowego Uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe należące do grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez udział w kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych formach pozaszkolnych	W tym zakresie wsparcie na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego planowane jest poprzez wsparcie inwestycyjne, szkoleniowe oraz współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Zgłoszono zapotrzebowanie na realizację staży i praktyk zawodowych dla uczniów i placówek kształcenia zawodowego.

Źródło: Opracowanie własne

Przedstawione powyżej uwarunkowania obszaru, zdiagnozowane potrzeby i planowane kierunki działań w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych objętych polityką terytorialną, wskazują na jednorodność obszarową i terytorialne podejście. Projekty o charakterze powiatowym będą skutecznie realizowane na poziomie miasta i gmin. Określenie wspólnych problemów rozwojowych zapewnia bowiem możliwość podejmowania stałych i skoordynowanych przedsięwzięć. Terytorialny wymiar polityki rozwoju wymusza zmianę sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz rozwoju przekraczającego tradycyjne granice formalnych podziałów administracyjnych. Polityka rozwoju oparta o

zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego będzie wspierać proces wzmacniania spójności celów i działań rozwojowych zidentyfikowanych na poziomie lokalnym.

3. Cele rozwojowe

Realizacja Strategii ORSG Powiatu Wąbrzeskiego będzie możliwa poprzez osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych. Katalog celów kluczowych i odpowiadających im celów szczegółowych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 21. Zestawienie celów

L.p.	Cel strategiczny	Cel operacyjny
1.	ROZWÓJ GOSPODARCZY	1.1. Rozwój terenów inwestycyjnych 1.2. Rozwój instytucji otoczenia biznesu 1.3. Promocja gospodarcza obszaru 1.4. Przygotowanie wykwalifikowanych i kompetentnych kadr zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy 1.5. Przygotowanie pomieszczeń pod działalność gospodarczą 1.6. Rozwój przedsiębiorczości 1.7. Rozwój turystyki i agroturystyki 1.8. Wykorzystanie rolniczego potencjału powiatu
2.	ROZWÓJ EDUKACJI	2.1. Rozwój edukacji przedszkolnej 2.2. Rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego 2.3. Rozwój kluczowych kompetencji uczniów 2.4. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli 2.5. Rozwój infrastruktury edukacyjnej 2.6. Ochrona tradycji i dziedzictwa kulturowego
3.	POPRAWA WARUNKÓW ŻYCIA	3.1. Poprawa warunków życia seniorów 3.2. Poprawa dostępu do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych 3.3. Rewitalizacja miast i wsi 3.4. Rozwój infrastruktury technicznej 3.5. Profilaktyka zdrowotna 3.6. Zwiększenie dostępu do usług medycznych i opiekuńczych 3.7. Rozwój sportu i rekreacji
4.	WZROST AKTYWNOŚCI I INTEGRACJI MIESZKAŃCÓW	4.1. Rozwój organizacji pozarządowych 4.2. Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej 4.3. Aktywizacja środowisk wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i wsparcie rodzin
5.	POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO	5.1. Wdrażanie planów gospodarki niskoemisyjnej 5.2. Promowanie postaw proekologicznych 5.3. Efektywne wykorzystanie energii

Źródło: Opracowanie własne.

Cele Strategii ORSG są zgodne z dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Priorytety, cele strategiczne i działania zidentyfikowane w dokumencie są komplementarne w stosunku do m.in. następujących dokumentów strategicznych:

- poziom wspólnotowy:

- *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,*
- *Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020,*

- poziom krajowy:

- *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności,*
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo,*
- *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie,*
- *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) do roku 2030,*
- *Krajowa Polityka Miejska,*

- poziom regionalny:

- *Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+,*
- *Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020,*
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020,*

- poziom lokalny:

- *Strategie rozwoju miast i gmin ORSG,*
- *Lokalne Programy Rewitalizacji,*
- *Plany Gospodarki Niskoemisyjnej,*
- *Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.*

Dokument strategiczny EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu uznaje za priorytety: (1) rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach; (2) promocję gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej oraz (3) sprzyjanie gospodarce o wysokim zatrudnieniu, zapewniającej wysoką spójność społeczną i terytorialną. Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego poprzez cele operacyjne i strategiczne, zorientowana jest na wdrażanie w województwie trzech priorytetów strategii Europa 2020. Założenia Strategii realizują cele wyznaczone do osiągnięcia na poziomie całej Unii Europejskiej. Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 jest dokumentem, który ma się przyczynić do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Poniżej

przedstawiono analizę spójności celów wyznaczonych w dokumentach na poziomie wspólnotowym.

Tabela 22. Zakres komplementarności – poziom wspólnotowy.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele:	Cele operacyjne:
<i>Stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych 69% do co najmniej 75%, między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy.</i>	1.4. Przygotowanie wykwalifikowanych i kompetentnych kadr zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy 1.6. Rozwój przedsiębiorczości
<i>Emisję dwutlenku węgla należy ograniczyć co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%; należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%.</i>	5.1. Wdrażanie planów gospodarki niskoemisyjnej 5.2. Promowanie postaw proekologicznych 5.3. Efektywne wykorzystanie energii
<i>Cel związany z edukacją, dotyczący problemu osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, obejmuje ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%</i>	2.2. Rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego 2.3. Rozwój kluczowych kompetencji uczniów 2.4. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele:	Cele operacyjne:
<i>Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi</i>	3.2. Poprawa dostępu do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych 3.3. Rewitalizacja miast i wsi 3.4. Rozwój infrastruktury technicznej
<i>Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego</i>	2.6. Ochrona tradycji i dziedzictwa kulturowego
<i>Zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy</i>	2.1. Rozwój edukacji przedszkolnej 2.2. Rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego 2.3. Rozwój kluczowych kompetencji uczniów 2.4. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli 2.5. Rozwój infrastruktury edukacyjnej

Źródło: opracowanie własne

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej. Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Celem głównym przedstawionym w niniejszym dokumencie jest poprawa jakości życia Polaków. Głównym celem Strategii Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Natomiast Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Obowiązującym dokumentem krajowym, o długookresowym horyzoncie czasowym, sięgającym roku 2030, jest *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 roku. Jednym z celów zagospodarowania przestrzennego kraju jest, zgodnie z dokumentem, *Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów*. Krajowa Polityka Miejska jest dokumentem, który ma na celu wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

Poniżej przedstawiono zakres komplementarności dokumentów na poziomie krajowym.

Tabela 23. Zakres komplementarności – poziom krajowy

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele:	Cele operacyjne:
<i>Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki</i>	2.1. Rozwój edukacji przedszkolnej 2.2. Rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego 2.3. Rozwój kluczowych kompetencji uczniów 2.4. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli 2.5. Rozwój infrastruktury edukacyjnej
<i>Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki</i>	1.1. Rozwój terenów inwestycyjnych 1.2. Rozwój instytucji otoczenia biznesu 1.3. Promocja gospodarcza obszaru 1.4. Przygotowanie wykwalifikowanych i kompetentnych kadr zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy 1.5. Przygotowanie pomieszczeń pod działalność gospodarczą 1.6. Rozwój przedsiębiorczości 1.7. Rozwój turystyki i agroturystyki
<i>Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”</i>	3.2. Poprawa dostępu do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych 3.6. Zwiększenie dostępu do usług medycznych i opiekuńczych 4.1. Rozwój organizacji pozarządowych 4.2. Rozwój infrastruktury społeczno-kulturalnej 4.3. Aktywizacja środowisk wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i wsparcie rodzin
<i>Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska</i>	5.1. Wdrażanie planów gospodarki niskoemisyjnej 5.2. Promowanie postaw proekologicznych 5.3. Efektywne wykorzystanie energii

Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele:	Cele operacyjne:
Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka	1.1. Rozwój terenów inwestycyjnych 1.2. Rozwój instytucji otoczenia biznesu 1.3. Promocja gospodarcza obszaru 1.4. Przygotowanie wykwalifikowanych i kompetentnych kadr zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy 1.5. Przygotowanie pomieszczeń pod działalność gospodarczą 1.6. Rozwój przedsiębiorczości
Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna	3.3. Rewitalizacja miast i wsi 3.4. Rozwój infrastruktury technicznej 4.3. Aktywizacja środowisk wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym i wsparcie rodzin
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele:	Cele operacyjne:
Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw	1.1. Rozwój terenów inwestycyjnych 1.3. Promocja gospodarcza obszaru
Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych: 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze	3.2. Poprawa dostępu do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych 3.3. Rewitalizacja miast i wsi
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele:	Cele operacyjne:
3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.	3.4. Rozwój infrastruktury technicznej
Krajowa Polityka Miejska	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele:	Cele operacyjne:
Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia miejskich	3.3. Rewitalizacja miast i wsi
Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich	

Źródło: opracowanie własne

Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego wykazuje komplementarność ze *Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*. Analizowane dokumenty są komplementarne pod względem struktury, opierającej się na priorytetach, celach strategicznych, kierunkach działaniach oraz kluczowych przedsięwzięciach. Spójność założeń analizowanych dokumentów na poziomie merytorycznym występuje w ramach wyznaczonych w strategii rozwoju województwa priorytetów, w tym: *Konkurencyjna gospodarka, Modernizacja przestrzeni wsi i miast, Nowoczesne społeczeństwo*. Natomiast *Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020* to dokument, którego cel określony został jako dynamiczny wzrost innowacyjności Regionu Kujawsko-Pomorskiego w czołowej piątce województw w Polsce. Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 za główny cel stawia uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców. Realizacja przedsięwzięć zapisanych w Strategii ORSG przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych i celu głównego

Poniżej przedstawiono zakres komplementarności dokumentów na poziomie regionalnym.

Tabela 24. Zakres komplementarności – poziom regionalny.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Priorytety	Cele operacyjne/strategiczne:
<i>Konkurencyjna gospodarka</i>	1.1. Rozwój terenów inwestycyjnych 1.2. Rozwój instytucji otoczenia biznesu 1.3. Promocja gospodarcza obszaru
<i>Modernizacja przestrzeni wsi i miast</i>	3.3. Rewitalizacja miast i wsi
<i>Nowoczesne społeczeństwo</i>	4. Wzrost aktywności i integracji mieszkańców
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Cele strategiczne	Cele operacyjne/strategiczne:
<i>Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu, gdzie priorytetem jest odpowiednie rozwinięcie obszaru kształcenia</i>	2. Rozwój edukacji 3. Poprawa warunków życia 4. Wzrost aktywności i integracji mieszkańców
<i>Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki, cel zakłada ukształtowanie sektora nauki, w taki sposób, aby stanowił on efektywne zaplecze dla rozwijanej innowacyjnej gospodarki</i>	2. Rozwój edukacji
<i>Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, cel skierowany jest na ukształtowanie regionalnej gospodarki, jako gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, wykorzystującej możliwości wynikające z rozwiniętej gospodarki cyfrowej, bazującej na superszybkiej sieci internetowej nowej generacji</i>	1. Rozwój gospodarczy 2. Rozwój edukacji

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Osie priorytetowe	Cele operacyjne/strategiczne:
- Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie - Oś Priorytetowa 4 Region przyjazny środowisku - Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry - Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy - Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo - Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja	- Wszystkie cele Strategii ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.

Źródło: opracowanie własne

Zgodność z dokumentami na poziomie lokalnym przedstawia poniższa tabela:

Tabela 25. Zakres komplementarności – poziom lokalny

Jednostka terytorialna	Dokument strategiczny	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego
Powiat Wąbrzeski	Strategia Rozwoju Powiatu Wąbrzeskiego na lata 2013-2020 – stanowi najważniejszy dokument strategiczny na poziomie powiatowym. Za cel główny rozwoju powiatu na lata 2013-2020 obiera rozwój w sposób zrównoważony, wspieranie przedsiębiorczości, rozwój stref ekonomicznych oraz promocję aktywności i integrację społeczną.	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest zgodna z zapisami i celami dokumentu strategicznego
Gmina Miasto Wąbrzeźno	Strategia Rozwoju Miasta Wąbrzeźno na lata 2011-2030, główne cele strategiczne określa jako: - Stworzenie sprzyjających warunków do rozwoju bazy ekonomicznej miasta, - Poprawa warunków życia poprzez rozwój podstawowej infrastruktury i odpowiednie planowanie przestrzenne, - Lepsza jakość kapitału ludzkiego.	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest zgodna z zapisami i celami dokumentu strategicznego
Gmina Dębowa Łąka	Strategia Rozwoju Gminy Dębowa Łąka na lata 2009-2020. Dokument określa następujące cele: - Rozwinięta gospodarczo i społecznie gmina, - Sprzyjające warunki do inwestowania w gminie, - Wykorzystanie walorów turystyczno-rekreacyjnych, - Sprzyjające warunki do rozwoju gospodarstw rolnych, - Dobry stan obiektów komunalnych gminy, - Aktywne społeczeństwo.	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest zgodna z zapisami i celami dokumentu strategicznego
Gmina Książki	Strategia Rozwoju Gminy Książki za główny cel stawia poprawę warunków życia ludności wiejskiej i stanu bezpieczeństwa publicznego, rozwój rolnictwa ekologicznego, wzrost dochodów ludności wiejskiej, rozwój mieszkalnictwa i usług wyższego rzędu.	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest zgodna z zapisami i celami dokumentu strategicznego
Gmina Płużnica	Strategia Rozwoju Gminy Płużnica na lata 2012-2020, określa jeden cel strategiczny, który brzmi: Rozwinięta i konkurencyjna gospodarka lokalna. Realizacja powyższego celu odbywać ma się za pomocą celów cząstkowych o następującej treści: - wysoki poziom inwestycji w gminie, - innowacyjne i racjonalne wykorzystanie zasobów gminy - duża ilość mieszkańców uczestnicząca w życiu społecznym i	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest zgodna z zapisami i celami dokumentu strategicznego

	gospodarczym gminy.	
Gmina Wąbrzeźno	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno (1998 r.) zawiera zapisy dotyczące poprawy jakości życia mieszkańców wraz z poprawą infrastruktury technicznej na terenie gminy.	Strategia ORSG Powiatu Wąbrzeskiego jest zgodna z zapisami i celami dokumentu strategicznego

Źródło: opracowanie własne

Inne dokumenty (będące w trakcie opracowania przez jednostki ORSG Powiatu Wąbrzeskiego):

- Lokalny/Gminny Program Rewitalizacji – dokumenty te, powinny zawierać projekty, które znajdują się z niniejszej strategii z zakresu rewitalizacji społeczno-gospodarczej. Finansowanie działań rewitalizacyjnych ze środków przeznaczonych na politykę terytorialną będzie możliwe w sytuacji, gdy projekty będą wynikać bezpośrednio z Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji. Jednostki samorządu terytorialnego, które zdecydują się prowadzić procesy rewitalizacyjne, po pojawieniu się szczegółowych wytycznych dotyczących rewitalizacji, będą zobowiązane do opracowania wyżej wymienionych dokumentów,
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej – w ramach strategii ORSG mogą być realizowane projekty w ramach PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym oraz PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu, pod warunkiem wynikania konieczności ich realizacji z planów gospodarki niskoemisyjnej. Jednostki ORSG Powiatu Wąbrzeskiego rozpoczęły pracę nad opracowywaniem tych dokumentów,
- Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność - Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność to nowy instrument terytorialny – wprowadzony przez KE do realizacji w perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Bazuje on na stosowanym w latach 2007-2013 w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyby) podejściu LEADER. Strategia RLKS, które jest w trakcie opracowywana na lata 2014-2020 dla jednostek wchodzących w skład ORSG, powinna wykazywać zgodność ze Strategią ORSG.

4. Priorytety inwestycyjne

Priorytety inwestycyjne dla ORSG Powiatu Wąbrzeskiego stanowią uszczegółowienie celów, które zostały zdefiniowane w powyższym rozdziale niniejszej Strategii i są one zgodne z ustalonymi kierunkami rozwoju. Poniższa tabela przedstawia logikę interwencji strategicznej, wskazując metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz mierzalne rezultaty realizacji poszczególnych działań w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników.

Tabela 26. Logika interwencji strategicznej.

L.p.	Zidentyfikowany problem	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
1.	Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	5. Poprawa stanu środowiska naturalnego 5.1. Wdrażanie planów gospodarki niskoemisyjnej 5.3. Efektywne wykorzystanie energii	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych, w tym z wykorzystaniem instalacji OZE	Powiat wąbrzeski, Gmina Miasto Wąbrzeźno Gmina Dębowa Łąka, Gmina Płużnica Gmina Wąbrzeźno	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków
2.	Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	5. Poprawa stanu środowiska naturalnego 5.1. Wdrażanie planów gospodarki niskoemisyjnej 5.3. Efektywne wykorzystanie energii	Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego z lampami ledowymi	Gmina Książki Gmina Miasto Wąbrzeźno Gmina Wąbrzeźno	Liczba lamp wymienionych na energooszczędne
3.	Zły stan techniczny dróg, słabo rozwinięta sieć ścieżek pieszo-rowerowych	3. Poprawa warunków życia 3.4. Rozwój infrastruktury technicznej 3.7. Rozwój sportu i rekreacji	Budowa ścieżek rowerowych	Gmina Wąbrzeźno Gmina Miasto Wąbrzeźno	Długość wybudowanych ścieżek
4.	Niewystarczające wykorzystanie i ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych	2.6. Ochrona tradycji i dziedzictwa kulturowego 3.3. Rewitalizacja miast i wsi	Rewitalizacja społeczno-gospodarcza Wsparcie obiektów kultury	Gmina Miasto Wąbrzeźno	- Liczba instytucji kultury objętych wsparciem

5.	Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2. Rozwój edukacji 2.1. Rozwój edukacji przedszkolnej	Upowszechnianie edukacji przedszkolnej poprzez budowę, modernizację i wyposażenie obiektów przedszkolnych	Gmina Wąbrzeźno, Gmina Płużnica, Gmina Książki Gmina Dębowa Łąka	- Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym - Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej
6.	Wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej Utrudniony dostęp do usług opieki zdrowotnej i społecznej	3. Poprawa warunków życia 3.2. Poprawa dostępu do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych 3.5. Profilaktyka zdrowotna 3.6. Zwiększenie dostępu do usług medycznych i opiekuńczych	Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami i zależnymi Działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem	Powiat Wąbrzeski, Gmina Miasto Wąbrzeźno Gmina Dębowa Łąka Gmina Płużnica Gmina Książki Gmina Wąbrzeźno	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu - Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu
7.	Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe Niedostatecznie rozwinięte szkolnictwo zawodowe	2. Rozwój edukacji 2.2. Rozwój szkolnictwa ponadgimnazjalnego 2.3. Rozwój kluczowych kompetencji uczniów	Realizacja dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w zakresie przedmiotów zawodowych i związanych z nimi kursów i szkoleń, dostosowanych do potrzeb	Powiat Wąbrzeski, Gmina Miasto Wąbrzeźno Gmina Dębowa Łąka Gmina Płużnica	-Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej

	Brak siły roboczej dostosowanej do potrzeb rynku pracy	2.4. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli 2.5. Rozwój infrastruktury edukacyjnej	pracodawców Wsparcie nauczycieli kształcenia zawodowego ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji Działania ukierunkowane na podniesienie kompetencji instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz opiekunów praktyk lub stażysty u pracodawców	Gmina Książki Gmina Wąbrzeźno	- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki
8.	Niska jakość edukacji – Niezadowalający poziom kształcenia; Uboga oferta prorozwojowych zajęć edukacyjnych;	2. Rozwój edukacji 2.3. Rozwój kluczowych kompetencji uczniów 2.4. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli 2.5. Rozwój infrastruktury edukacyjnej	Realizacja działań, ukierunkowanych na rozwijanie kompetencji kluczowych w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej;	Powiat Wąbrzeski, Gmina Miasto Wąbrzeźno Gmina Dębowa Łąka Gmina Płużnica Gmina Książki Gmina Wąbrzeźno	- Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu

Źródło: opracowanie własne

5. Tryb i zasady naboru projektów do Strategii

Zgodnie z wytycznymi nabór projektów do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego przeprowadzono przy zachowaniu partnerskiego modelu współpracy, tj. udziału m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Informacja o naborze projektów została podana do wiadomości publicznej także za pośrednictwem strony internetowej Starostwa Powiatowego w Wąbrzeźnie. Projekty należało zgłaszać na formularzu omówionej na spotkaniu fiszki projektowej. Ideą naboru pomysłów projektowych było poznanie jak największej liczby planów i pomysłów na dalszy rozwój ORSG w latach 2015 – 2020.

Procedura wyboru projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej miała charakter dwuetapowy:

- I etap – wstępna selekcja oparta została o zgodność proponowanego projektu z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej, zgodnie z poniższą tabelą:

Tabela 27. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej.

Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020, w ramach których mogą być realizowane projekty wpisane do Strategii ORSG Powiatu Wąbrzeskiego wraz z przykładowymi typami projektów
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego:
PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
PI 6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
PI 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
PI 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
PI 10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania, umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i

szkoleniowej
Europejski Fundusz Społeczny
PI 8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
PI 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie
PI 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
PI 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia
PI 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020.

Te projekty, które spełniły kryterium zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie, natomiast pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na liście komplementarnej.

- II etap wyboru projektów polegał na wskazaniu przedsięwzięć priorytetowych dla ORSG do realizacji w okresie programowania 2014 – 2020. Wyboru zadań mających największy wpływ na rozwój obszaru w kolejnych latach dokonano z uwzględnieniem następujących kryteriów:

- I. Kryterium powiązań strategicznych – stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa,
- II. Kryterium wpływu projektu na rozwiązanie problemów ORSG – stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów danego obszaru,
- III. Kryterium przygotowania do realizacji – stopień przygotowania inwestycji do realizacji,
- IV. Kryterium dotyczące terminu zakończenia realizacji przedsięwzięcia – termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018 r.
- V. Kryterium partnerstwa – realizacja projektu w partnerstwie ,

- VI. Kryterium wpływu projektu na zatrudnienie – stopień wpływ projektu na zwiększenie zatrudnienia na terenie ORSG,
- VII. Kryterium wpisania w obszar inteligentnych specjalizacji – wpływ projektu na rozwój podmiotów działających w obszarze inteligentnych specjalizacji.

Ocena przedsięwzięć z uwzględnieniem powyższych kryteriów pozwoliła utworzyć listę podstawową i listę rezerwową projektów do Strategii ORSG. W pierwszej kolejności przedstawiono projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a następnie przedsięwzięcia finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego. Została także utworzona lista projektów komplementarnych, przewidzianych do finansowania poza polityką terytorialną tj. z innych dostępnych źródeł. Projekty te odnoszą się do planowanych działań rozwojowych także w obszarach nie objętych polityką terytorialną w szczególności tych wpływających na rozwój gospodarczy obszaru, niwelujących bezrobocie oraz zwiększających zatrudnienie. W efekcie wszystkie listy planowanych zadań przedstawiają spójny obraz kierunków rozwoju Powiatu.

6. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji

Podczas naboru projektów wpłynęły 137 fiszek projektowych o łącznej wartości 200 173 553,67 zł z czego:

- 35 trafiło na listę podstawową (32 410 905,00 zł)
- 18 na listę rezerwową (22 310 494,00 zł)
- 84 na listę komplementarną (145 452 154,67 zł)

Tabela 28. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na źródła finansowania.

Źródło dofinansowania	Wartość w zł	Udział w %
EFRR	19 970 711,00	61,62%
EFS	12 440 194,00	38,38%
SUMA	32 410 905,00	100,00%

Źródło: opracowanie na podstawie fiszek projektowych

Tabela 29. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020

Priorytet Inwestycyjny	Wartość w zł	Udział w %
4c	7 450 417,00	22,99%
4e	4 750 000,00	14,66%
6b	0,00	-
6c	4 000 000,00	12,34%
9b	0,00	-
10a	3 770 294,00	11,63%
8iv	0,00	-
9i	2 695 000,00	8,32%
9iv	2 021 019,00	6,24%
10i	5 844 175,00	18,03%
10iv	1 880 000,00	5,80%
Suma	32 410 905,00	100%

Źródło: opracowanie na podstawie złożonych fiszek projektowych

Tabela 30. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania		PI	Wskaźniki projektu
							Wkład własny	EFRR		
1.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej powiatu wąbrzeskiego	Powiat Wąbrzeski	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2016-2017	powiat wąbrzeski	5 450 000,00	1 280 750,00	4 169 250,00	4c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 1.563,925 MWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 405,24 Mg CO2/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków - 6
2.	Ścieżki rowerowe – alternatywa dla komunikacji samochodowej	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2016-2018	Gmina Miasto Wąbrzeźno	1 800 000,00	270 000,00	1 530 000,00	4e	- Długość wybudowanych ścieżek rowerowych około 3.500 mb. - Redukcja CO2 – ustalona zostanie po wykonaniu stosownych audytów.

3.	Przebudowa Wąbrzeskiego Domu Kultury wraz z modernizacją amfiteatru	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury	2016-2018	Gmina Miasto Wąbrzeźno	4 000 000,00	600 000,00	3 400 000,00	6c	- Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 szt. -Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – wzrost o 10% odwiedzin/rok
4.	Modernizacja i termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Dębowa Łąka	Gmina Dębowa Łąka	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2016-2018	Gmina Dębowa Łąka	1 259 375,00	188 906,00	1 070 469,00	4c	- Zmniejszenie sprzedaży energii cieplnej na cele komunalno – bytowe – 667,35 GJ/rok - Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 2szt.
5.	Budowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego z lampami ledowymi	Gmina Książki	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków,	2015-2017	Gmina Książki	750 000,00	120 000,00	630 000,00	4e	- Oszczędność energii elektrycznej – 23.950 kWh, - Zmniejszenie emisji dwutlenku i tlenku węgla.

			oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE							- Budowa punktów świetlnych – 50 szt.
6.	Zwiększenie liczby miejsc w przedszkolu w Książkach oraz wsparcie ich funkcjonowania	Gmina Książki	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2015-2016	Gmina Książki	1 035 000,00	155 250,00	879 750,00	10a	-Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej w roku 2015/2016-około 65 osób - Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 50%,(dane z ewidencji ludności)
7.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Płużnica – edycja III Kompleksowa modernizacja 5 budynków użyteczności publicznej	Gmina Płużnica	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE9	2015-2016	Gmina Płużnica	741 042,00	111 156,00	629 886,00	4c	- Zmniejszenie sprzedaży energii cieplnej na cele komunalno-bytowe – 350 GJ/rok - Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 3 szt.

8.	Budowa przedszkola w miejscowości Płużnica	Gmina Płużnica	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2015-2016	Gmina Płużnica	1 235 294,00	185 294,00	1 050 000,00	10a	- Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – 65 % - Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej – 60 osób - Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 60 osób - Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświat – 1 szt.
9.	Budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Wąbrzeźno – etap I	Gmina Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Konieczność redukcji emisji CO2	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	2 200 000,00	400 000,00	1 800 000,00	4e	- Długość wybudowanych ścieżek – 7,2 km

10.	Budowa przedszkola w Jarantowicach	Gmina Wąbrzeźno	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	750 000,00	150 000,00	600 000,00	10a	- Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej: 15. - Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym: 15.
11.	Budowa przedszkola w Myśliwcu	Gmina Wąbrzeźno	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	750 000,00	150 000,00	600 000,00	10a	- Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej: 15. - Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym: 15.

Źródło: opracowanie na podstawie złożonych fiszek projektowych

Tabela 31. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania		PI	Wskaźniki projektu
							Wkład własny	EFS		
1.	„Dziś nauka jutro praca II	Powiat Wąbrzeski	Niedostatecznie rozwinięte szkolnictwo zawodowe Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe / Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy	2016-2020	powiat wąbrzeski	1 600 000,00	240 000,00	1 360 000,00	10iv	-Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki – 200 uczniów, - Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS -3. - Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 3, -Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy –50 uczniów, -Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie - 120
2.	„Przez naukę do sukcesu II”	Powiat Wąbrzeski	Niska jakość edukacji Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie	2016-2020	powiat wąbrzeski	1 040 000,00	156 000,00	884 000,00	10i	- liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 210, - liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 2,

			kwalfikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia							- Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 zespoły szkół, - Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenia do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 zespoły szkół - Liczba nauczycieli objętych wsparciem – 2, - Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie -250 - Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 zespół szkół - Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 3 zespoły szkół.
3.	Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem	Powiat Wąbrzeski (PPP)	Niska jakość edukacji Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	2016-2018	powiat wąbrzeski	110 829,00	16 624,35	94 204,65	10i	- Liczba wydanych dokumentów przez poradnię (Informacje, opinie, orzeczenia): od urodzenia do podjęcia nauki w szkole: 39 uczniów gimnazjum i szkoły pondgimnazjalnej: 87 - Liczba terapii prowadzonych: z dziećmi od urodzenia do podjęcia nauki w szkole (logopedyczna, pedagogiczna,

	formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia									psychologiczna): 242 uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych: 84
4.	Wsparcie integracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnością oraz wsparcie procesu usamodzielnienia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i pieczy zastępczej	Powiat Wąbrzeski	Utrudniony dostęp do usług opieki zdrowotnej i społecznej Wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej/ Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	2016-2020	powiat wąbrzeski	450 000,00	67 500,00	382 500,00	9i	_Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 60 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 20 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z osobami pracującymi na własny rachunek)- 9 -.Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 80 -.Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie - 60
5.	Innowacyjne metody terapii dzieci niepełnosprawnych	Powiat Wąbrzeski (SOSZW)	Niska jakość edukacji Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie	2016-2020	powiat wąbrzeski	130 935,00	19 640,25	111 294,75	10i	-Liczba dzieci niepełnosprawnych, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu- 8 osób -Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli umiejętności kluczowe po

			kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia							opuszczeniu projektu 20 osób -Liczba szkół, w których pracownie wykorzystują sprzęt do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 1 -Liczba dzieci niepełnosprawnych intelektualnie objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne -8 osób -Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie szkolenia-20 osób -Liczba rodziców objętych wsparciem w ramach programu- 16 osób -Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie- 8 osób
6.	Stáže zawodowe	Powiat Wąbrzeski	Niedostatecznie rozwinięte szkolnictwo zawodowe Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy	2016-2018	powiat wąbrzeski	280 000,00	42 000,00	238 000,00	10iv	- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki – 50 uczniów -Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 50 uczniów

7.	Usługi na rzecz osób niesamodzielnym w Wąbrzeźnie	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Utrudniony dostęp do usług opieki zdrowotnej i społecznej/ Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	2016-2017	Gmina Miasto Wąbrzeźno	250 000,00	37 500,00	212 500,00	9iv	– Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 4 – liczba asystentów osobistych - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 40 osób – opiekunowie faktyczni i osoby niesamodzielne.
8.	Rozwijanie kluczowych kompetencji uczniów (edukacja matematyczno-przyrodnicza i języki obce)	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Niska jakość edukacji Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	2016-2018	Gmina Miasto Wąbrzeźno	500 000,00	50 000,00	450 000,00	10i	- Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu- 50 osób - Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie- 60 osób

9.	Długoterminowy kurs dla rodziców „Akademia rodzica” – pomoc w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Utrudniony dostęp do usług opieki zdrowotnej i społecznej	2017-2018	Gmina Miasto Wąbrzeźno	120 000,00	12 000,00	108 000,00	9iv	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie- 20 osób
10 .	Integracja i aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna osób i rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym w celu aktywnego włączenia społecznego i powrotu na rynek pracy	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Utrudniony dostęp do usług opieki zdrowotnej i społecznej Wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej/ Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	2016-2018	Gmina Miasto Wąbrzeźno/ powiat wąbrzeski	1 080 000,00	162 000,00	918 000,00	9i	-Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 81 osób (27 osób rocznie) -Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 63 osób (21 osób rocznie) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 18 osób (6 osób rocznie) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 18 osób (6 osób rocznie) -Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 90 osób (30 os. rocznie);

										Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 18 osób (6 os. rocznie);
11 .	Rewitalizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej/ Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	2015-2016	Gmina Miasto Wąbrzeźno	100 000,00	15 000,00	85 000,00	9i	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 10 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 2 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 2 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 2 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 12 osób; - Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 1 osoby;

12.	Prowadzenie przedszkoli i punktów przedszkolnych	Gmina Dębowa Łąka	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2016-2022	Gmina Dębowa Łąka	900 000,00	135 000,00	765 000,00	10i	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego które funkcjonują po uzyskaniu dofinansowania – 100 %. Liczba nauczycieli którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 3 osoby. Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 30 osób. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 96 osób. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 3 osoby.
-----	--	-------------------	--	-----------	-------------------	------------	------------	------------	-----	--

13.	Integracja i aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna osób i rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym w celu aktywnego włączenia społecznego i powrotu na rynek pracy	Gmina Dębowa Łąka	Utrudniony dostęp do usług opieki zdrowotnej i społecznej Wysoki odsetek osób korzystających ze wsparcia opieki społecznej/ Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	2016-2018	Gmina Dębowa Łąka	300 000,00	45 000,00	255 000,00	9i	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 24 osób (po 8 osób rocznie) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 6 osób (po 2 osoby rocznie) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 30 osób (10 os. rocznie); - Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 6 osób (2 os. rocznie); – 6 osób
14.	Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi	Gmina Dębowa Łąka	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	2016-2018	Gmina Dębowa Łąka	150 000,00	22 500,00	127 500,00	9iv	- Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych po zakończeniu projektu – 6. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 60 osób (20 osób rocznie)

15.	Edukacyjne wsparcie dla Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Książkach	Gmina Książki	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	2016-2018	Gmina Książki	1 031 851,00	51 592,55	980 258,45	10i	Liczba szkół wykorzystujących sprzęt TIK- 1 Liczba szkół wyposażonych w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 1
16.	Rozszerzenie oferty przedszkola o dodatkowe zajęcia zwiększające szanse edukacyjne dzieci w Gminie Książki	Gmina Książki	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2016-2018	Gmina Książki	70 560,00	3 360,00	67 200,00	10i	- Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 20 miejsc. - Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej- 60 dzieci.
17.	„Nowe szanse - wracamy na rynek pracy I”	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Płużnicy	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu Pomoc w powrocie na rynek pracy	2016-2018	Gmina Płużnica	765 000,00	114 750,00	650 250,00	9i	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym , które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 50 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem

			osobom zagrożonym wykluczeniu społecznemu							społecznym, które podjęły i zakończyły staż - 30 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 42 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 18 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 12 Wskaźnik Produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 60 osób Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie - 9 osób
18.	Usługi opiekuńcze nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi w Gminie Płużnica	Projekt partnerski Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica (TRGP) -Lider Płużnicka Spółdzielnia	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług	2016-2018	Gmina Płużnica	601 019,00	30 051,00	510 866,00	9iv	- Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu- 2 szt. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie -

		Socjalna „Pomocna Ekipa”- Partner	opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych							50 osób
19.	Zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych oraz wsparcie ich funkcjonowania	Organizacja pozarządowa w partnerstwie z Gminą Płużnica	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2017-2018	Gmina Płużnica	500 000,00	75 000,00	425 000,00	10i	-Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS: 40 -Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej (w osobach): 60 -Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie (w szt.): 40
20.	Edukacyjne wsparcie gimnazjalistów	Gmina Płużnica	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji	2016-2018	Gmina Płużnica	280 000,00	42 000,00	238 000,00	10i	Liczba uczniów, którzy uzyskali kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 50 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła Liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 5 Wskaźniki produktu:

			kluczowych							Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 50 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1 szkoła
21.	Wsparcie dla uczniów Szkoły Podstawowej w Płużnicy	Gmina Płużnica	Niepełne dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych	2016-2018	Gmina Płużnica	280 000,00	42 000,00	238 000,00	10i	Liczba uczniów, którzy uzyskali kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 45 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła Wskaźniki produktu: Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 50 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szkoła

										Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 1 szkoła Liczba szkół i placówek systemu oświaty, które wykorzystują sprzęt niezbędny do pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – 1 szkoła Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i uczniów młodszych objętych pracą indywidualną – 15 osób
22.	Prowadzenie zajęć przedszkolnych w Jarantowicach, Myśliwcu, Ryńsku, Wałyczu i Zieleniu	Gmina Wąbrzeźno (Stowarzyszenie „Nasza Gmina”)	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	1 000 000,00	50 000,00	950 000,00	10i	- Liczba miejsc wychowania przedszkolnego – 75; - Liczba nauczycieli – 10; - Liczba dzieci objętych dodatkowymi zajęciami – 50
23.	Utworzenie i prowadzenie klubów seniora w 21 miejscowościach gminy Wąbrzeźno	Gmina Wąbrzeźno	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	600 000,00	100 000,00	500 000,00	9iv	- Liczba utworzonych klubów seniora: 21 - Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z usług społecznych w programie: 150 - Liczba przygotowanych i wdrożonych usług społecznych w ramach programu: 1

24.	Profilaktyka i rehabilitacja we Wroniu	Gmina Wąbrzeźno (Stowarzyszenie „Szansa na zdrowie”)	Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	300 000,00	50 000,00	250 000,00	9iv	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 30 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie: 30 osób - Liczba przygotowanych i wdrożonych usług zdrowotnych w ramach programu: 1
-----	--	---	--	-----------	-----------------	------------	-----------	------------	-----	---

Źródło: opracowanie na podstawie złożonych fiszek projektowych

Tabela 32. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania		PI	Wskaźniki projektu
							Wkład własny	EFRR		
1.	Adaptacja i doposażenie budynku Zespołu Szkół Zawodowych w Wąbrzeźnie przy ul. Królowej Jadwigi na pracownię kształcenia zawodowego.	Powiat Wąbrzeski	Niedostatecznie rozwinięte szkolnictwo zawodowe Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe / Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy	2016-2018	powiat wąbrzeski	736 000,00	110 400,00	625 600,00	10a	- Wzrost zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ –do 90% - Zwiększenie liczby miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 1
2.	Wypożyczenie pracowni CKPiU w Wąbrzeźnie	Powiat Wąbrzeski	Niedostatecznie rozwinięte szkolnictwo zawodowe Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe / Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku	2016-2017	powiat wąbrzeski	815 400,00	122 310,00	693 090,00	10a	-Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów zsz - 20% - Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 15 osób

			pracy							
3.	Termomodernizacja obiektów NZOZ Nowy Szpital w Wąbrzeźnie	Powiat Wąbrzeski	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2017-2018	powiat wąbrzeski	2 350 000,00	352 500,00 zł	1 997 500,00	4c	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – 759,09MWh/rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 303,54 Mg CO2/rok Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków -3
4.	Rewitalizacja zdegradowanych części miasta Wąbrzeźno	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu Pomoc w powrocie na rynek pracy osobom zagrożonym wykluczeniu społecznemu Degradacja cennych zasobów kulturowych Brak właściwego zagospodarowania zasobów	2016-2018	Gmina Miasto Wąbrzeźno	7 000 000,00	1 050 000,00	5 950 000,00	9b	Brak danych

			przyrodniczych Zły stan techniczny części zabytków i obiektów kultury							
5.	Termomodernizacja i modernizacja gminnego zasobu mieszkaniowego	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2016-2017	Gmina Miasto Wąbrzeźno	4 000 000,00	2 975 000,00	1 025 000,00	4c	- Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii- 116 szt. - Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 18 szt.
6.	Modernizacja oświetlenia ulicznego w granicach miasta Wąbrzeźno	Gmina Miasto Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2016-2017	Gmina Miasto Wąbrzeźno	2 500 000,00	2 125 000,00	375 000,00	4e	- Liczba przebudowanych punktów oświetleniowych -1300 szt.
7.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Płużnica – edycja IV Kompleksowa modernizacja 9 budynków użyteczności publicznej	Gmina Płużnica	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia	2016-2017	Gmina Płużnica	2 225 000,00	333 750,00	1 891 250,00	4c	- Zmniejszenie sprzedaży energii cieplnej na cele komunalno-bytowe – 750 GJ/rok - Liczba zmodernizowanych

			ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE							energetycznie budynków – 9 szt.
8.	Budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie gminy Wąbrzeźno – etap II	Gmina Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Konieczność redukcji emisji CO2	2016-2022	Gmina Wąbrzeźno	2 200 000,00	400 000,00	1 800 000,00	4e	- Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 8,5 km. - Ograniczenie emisji CO ₂ (komplementarność PGN).
9.	Budowa oświetlenia energooszczędnego na terenie Gminy Wąbrzeźno	Gmina Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2016-2022	Gmina Wąbrzeźno	3 000 000,00	510 000,00	2 490 000,00	4e	- Liczba punktów świetlnych: 200 szt.
10.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	Gmina Wąbrzeźno	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura Niska efektywność energetyczna budynków, oświetlenia ulicznego i niewielkie wykorzystanie OZE	2016-2022	Gmina Wąbrzeźno	1 000 000,00	195 000,00	805 000,00	4c	- Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 - Szacunkowy roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: na podstawie PGN Wskaźniki rezultatu: - Zmniejszenie sprzedaży energii ciepłej na cele komunalno-bytowe: na

										podstawie PGN
11.	Remonty, rozbudowa, modernizacja, uruchamianie przedszkoli	Gmina Dębowa Łąka	Niska jakość edukacji Niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej	2016-2022	Gmina Dębowa Łąka	300 000,00	45 000,00	255 000,00	10a	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego które funkcjonują po uzyskaniu dofinansowania – 100 %. Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 3szt.
12.	Doposażenie/wyposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne	Gmina Dębowa Łąka	Nowoczesna oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy	2016-2018	Gmina Dębowa Łąka	150 000,00	127 500,00	22 500,00	10a	Brak danych

Źródło: opracowanie na podstawie złożonych fiszek projektowych

Tabela 33. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania		PI	Wskaźniki projektu
							Wkład własny	EFS		
1.	Nasz mały świat	Wąbrzeskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Specjalnej Troski	Utrudniony dostęp do usług opieki zdrowotnej i społecznej Rozwój usług opiekuńczych	2016-2018	powiat wąbrzeski	400 000,00	12 000,00	200 000,00	9iv	Liczba wybudowanych zmodernizowanych budynków - 1 Liczba jednostek dodatkowego udzielonego wsparcia w godzinach - 8000 Liczba nowych miejsc pracy - 3
2.	„Nowe szanse - wracamy na rynek pracy II” -	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Płużnicy	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu Pomoc w powrocie na rynek pracy osobom zagrożonym wykluczeniu społecznemu	2019-2021	Gmina Płużnica	765 000,00	114 750,00	650 250,00	9i	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym , które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 50 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które podjęły i zakończyły staż - 30 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 42 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

									pracujących po opuszczeniu programu(łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 18 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu(łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 12 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 60 osób - Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie - 9 osób
3.	Zwiększenie liczby miejsc w żłobkach oraz wsparcie ich funkcjonowania -	Organizacja pozarządowa w partnerstwie z Gminą Płużnica	Zwiększenie dostępności miejsc świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3	2016-2018	Gmina Płużnica	368 075,00	55211,00	312 864,00	8iv - Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu – 14 osób - Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu – 6 osób

										- Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 100% - Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie – 20 osób - Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – 12 szt.
4.	Usługi opiekuńcze nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi w Gminie Płużnica edycja II.	Projekt partnerski Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica (TRGP) -Lider Płużnicka Spółdzielnia Socjalna „Pomocna Ekipa”-Partner	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	2019-2021	Gmina Płużnica	601 019,00	30 051,00	510 866,00	9iv	- Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu- 2 szt. - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - 50 osób
5.	Podniesienie kompetencji kluczowych uczniów w szkołach w Myśliwcu, Ryńsku i Zieleniu	Gmina Wąbrzeźno	Rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	600 000,00	100 000,00	500 000,00	10i	- Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie: 50 - Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu

			poziomach kształcenia							programu: 50
6.	Rozbudowa ośrodka zdrowia o pomieszczenie do rehabilitacji i doposażenie w sprzęt do diagnostyki oraz rehabilitacji, realizacja programów prozdrowotnych.	Gmina Wąbrzeźno	Wzmocnienie integracji społecznej i dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do sytuacji demograficznej Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych	2016-2018	Gmina Wąbrzeźno	300 000,00	50 000,00	250 000,00	9iv	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu: 1 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie: 50

Źródło: opracowanie na podstawie złożonych fiszek projektowych

Tabela 34. Lista projektów komplementarnych

Lp.	Nazwa projektu	Beneficjent	Okres realizacji	Koszt (zł)
1.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1723C Wałycz - Wałyczek km 0+000÷ 3+228 oraz drogi gminnej nr 4437132 Wałyczek - Zaradowiska km 0+000 ÷ 1+500.	Powiat Wąbrzeski, Gmina Wąbrzeźno	2017-2018	11 820 000,00
2.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1717C Czaple - Ryńsk	Powiat Wąbrzeski	2016-2020	16 650 000,00
3.	Podniesienie jakości świadczonych usług zdrowotnych przez Nowy Szpital w Wąbrzeźnie	Powiat Wąbrzeski	2017-2018	700 000,00
4.	Rozbudowa i modernizacja budynku Domu Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie	Powiat Wąbrzeski	2016-2020	1 900 000,00
5.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1411C Bursztynowo-Blizno	Powiat Wąbrzeski	2016-2020	800 000,00
6.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1719C Trzciano - Sosnówka	Powiat Wąbrzeski	2016-2020	2 000 000,00
7.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1727C Dębowa Łąka - Wielkie Radowiska	Powiat Wąbrzeski	2016-2020	3 400 000,00
8.	Przebudowa drogi powiatowej nr 1703C Błędowo-Płużnica	Powiat Wąbrzeźno	2016-2020	17 116 000,00
9.	Historyczna ścieżka kulturalno-edukacyjna zabytków powiatu	Powiat Wąbrzeski, Miasto Wąbrzeźno, Gmina Dębowa Łąka,	2016-2020	500 000,00

	wąbrzeskiego	Gmina Książki, Gmina Płużnica, Gmina Wąbrzeźno.		
10.	Modernizacja bazy edukacyjnej Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Dębowej Łące i przygotowanie jej na potrzeby młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Powiat Wąbrzeski	2016-2020	872 904,00
11.	Rozwój i poprawa dostępu do specjalistycznego poradnictwa i usług wsparcia dla rodziny i pieczy zastępczej.	Powiat Wąbrzeski	2016-2018	444 000,00
12.	Adaptacja budynku przy ulicy Królowej Jadwigi 7 w Wąbrzeźnie na utworzenie i prowadzenie Rodzinnego Domu Dziecka, mieszkania chronionego wraz z utworzeniem i prowadzeniem specjalistycznego poradnictwa.	Powiat Wąbrzeski	2016-2018	1 500 000,00
13.	Prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego dla mieszkańców powiatu wąbrzeskiego	Warsztat Terapii Zajęciowej w Wąbrzeźnie	2016-2018	700 000,00
14.	Żyję aktywnie i twórczo – Uniwersytet Trzeciego Wieku w gminie Płużnica	Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica	2016-2018	408 000,00
15.	„Powiatowe Centrum Wsparcia Rozwoju Przedsiębiorczości”	Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica	2016-2018	331 500,00
16.	„Powiatowe Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych”	Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica	2016-2018	306 000,00
17.	Rewitalizacja zdegradowanego budynku po byłej szkole podstawowej w Brudzawkach w celu utworzenia Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego	Fundacja „Novus Genesis” / Gmina Książki	2017-2018	4 505 000,00
18.	Kompleksowe rozwiązanie i przebudowa sieci kanalizacji dla odbioru ścieków opadowych	Gmina Miasto Wąbrzeźno	2018	7 000 000,00
19.	Rozbudowa i przebudowa budynków na potrzeby Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej	Gmina Miasto Wąbrzeźno	2015-2016	5 583 025,00

20.	Przebudowa obiektów sportowych MKS UNIA Wąbrzeźno oraz budowa zespołu boisk przy ul. Spokojnej w Wąbrzeźnie”.	Gmina Miasto Wąbrzeźno	2017-2019	6 150 275,67
21.	Zintegrowany system monitoringu w mieście wraz ze wsparciem Policji i Straży Miejskiej	Gmina Miasto Wąbrzeźno	2016	80 000,00
22.	Renowacja zabytków	Osoba prywatna (właściciel kamienicy)	2017	3 000 000,00
24.	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE)	Spółdzielnia Mieszkaniowa	2016-2017	2 000 000,00
25.	Zagospodarowanie brzegu jeziora w Bliźnie i w Łopatkach	Gmina Książki	2016-2017	1 000 000,00
26.	Rewitalizacja osiedla mieszkaniowego po byłym PGR (ul. Północna)	Wspólnota Mieszkaniowa - Gmina Książki	2017-2020	3 000 000,00
27.	Rewitalizacja osiedla mieszkaniowego „OŚWIATA” ul. Szkolna w Książkach	Spółdzielnia Mieszkaniowa „Oświata”	2018	1 500 000,00
28.	Rewitalizacja miejscowości Ryńsk i Wałycz	Gmina Wąbrzeźno	2016-2018	3 000 000,00
29.	Kultywowanie tradycji dożynkowych w miejscowościach Jarantowice, Myśliwiec, Ryńsk, Zieleń	Gmina Wąbrzeźno	2016-2022	300 000,00
30.	Budowa 100 przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Dębowa Łąka	2016-2018	1 000 000,00
31.	Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury oświatowej na terenie Gminy Dębowa Łąka	Gmina Dębowa Łąka	2016-2018	1 500 000,00
32.	Przebudowa ul. Spacerowej w Książkach	Gmina Książki	2015-2020	800 000,00
33.	Przebudowa dróg gminnych Książki-Łopatki	Gmina Książki	2015-2020	2 000 000,00
34.	Przebudowa dróg gminnych Książki-Osieczek	Gmina Książki	2015-2015	3 000 000,00
35.	Montaż instalacji OZE(fotowoltaicznych na budynkach Urzędu Gminy, szkolnych i Centrum Kultury o mocy do 420 kW wraz z instalacją do wspomagania ogrzewana c.w.u. i ogrzewania pomieszczeń	Gmina Książki	2015-2020	2 100 000,00

36.	Wymiana około źródeł światła z tradycyjnych na energooszczędne	Gmina Książki	2015-2020	770 950,00
37.	Wymiana 20 szt. Istniejących pomp w hydroforniach, przepompowniach ścieków na pompy energooszczędne	Gmina Książki	2015-2020	200 000,00
38.	Wymiana opraw oświetleniowych przy drogach na energooszczędne typu LED	Gmina Książki	2015-2020	114 000,00
39.	Termomodernizacja około 300 budynków mieszkalnych obejmująca modernizację instalacji grzewczych, ocieplenie ścian, stropów, wymianę okien mające na celu ograniczenie zużycia energii	Gmina Książki	2015-2020	11 250 000,00
40.	Budowa ścieżek dla pieszych i rowerzystów	Gmina Książki	2015-2020	1 350 000,00
41.	Modernizacja studni przepompowni ścieków na sieci kanalizacji sanitarnej	Gmina Książki	2015-2020	800 000,00
42.	Modernizacja(wymiana) hydrantów i zasuw na sieci wodociągowej	Gmina książki	2015-2020	500 000,00
43.	Modernizacja studni głębinowych szt. 3 wraz z wymianą pomp na energooszczędne oraz demontaż zbiorników retencyjnych. Adaptacja lub rozbiórka budynku starej hydroforni i garażu	Gmina Książki	2015-2020	2 500 000,00
44.	Wymiana przyłączy wodociągowych wykonanych z OC na PE na terenie wsi Blizno oraz część wsi Książki około 200 szt.	Gmina książki	2015-2020	100 000,00
45.	Wymiana sieci wodociągowej wykonanej z OC (azbest) na PE w części wsi Książki ok. 1km.	Gmina Książki	2015-2020	20 000,00
46.	Budowa sieci wodociągowej	Gmina Książki	2015-2020	400 000,00
47.	Montaż instalacji OZE(fotowoltaicznych)w około 150 budynkach mieszkalnych o łącznej mocy około 1500 kW.	Gmina Książki	2015-2020	750 000,00

48.	Wymiana 20% istniejących kotłów węglowych(około 200szt) na kotły wykorzystujące np. biomasę	Gmina Książki	2015-2020	200 000,00
49.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Książki	Gmina Książki	2015-2020	4 000 000,00
50.	Adaptacja pomieszczeń magazynowych	Gmina Książki GOPS	2015-2020	20 000,00
51.	Utworzenie dziennego Domu dla Seniorów	Gmina Książki GOPS	2015-2020	100 000,00
52.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	Gmina Książki GOPS	2015-2020	50 000,00
53.	Dożywianie dzieci poza programem „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	Gmina Książki GOPS	2015-2020	50 000,00
54.	Przebudowa ul.Jasnej, Ogrodowej, Bankowej i Ustronie w m. Książki	Gmina Książki	2015-2020	1 500 000,00
55.	Przebudowa drogi gminnej w m. Łopatki (Kwiatowa)	Gmina Książki	2015-2020	2 125 000,00
56.	Przebudowa drogi gminnej w m. Osieczek-Nieżywieć	Gmina Książki	2015-2020	1 500 000,00
57.	Przebudowa drogi gminnej Blizno-Budziszewo II etap	Gmina Książki	2015-2020	350 000,00
58.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej nad jeziorem w Ostrowie i nad jeziorem w Wieldządzu	Gmina Płużnica	2016-2018	400 000,00
59.	Budowa ekologicznej ścieżki dydaktycznej w Płużnicy	Gmina Płużnica	2016-2018	560 000,00
60.	Rewitalizacja społeczno-gospodarcza miejscowości Mgowo, Goryń, Działowo, Ostrowo, Bartoszewice	Gmina Płużnica	2016-2018	2 500 000,00
61.	Rozbudowa Płużnickiego Parku Inwestycyjnego przy węźle autostrady A1	Gmina Płużnica	2016-2018	6 000 000,00

62.	Budowa Płużnickiego Inkubatora Przedsiębiorczości	Gmina Płużnica	2020-2022	8 000 000,00
63.	Budowa instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej i budynkach prywatnych	Gmina Płużnica	2016-2018	1 500 000,00
64.	Budowa sieci światłowodowej na terenie gminy Płużnica	Gmina Płużnica	2017-2020	3 500 000,00
65.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gmina Płużnica	2016-2018	2 000 000,00
66.	Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Płużnicy	Gmina Płużnica	2016-2018	850 000,00
67.	Przebudowa drogi Wielzijdz-Czaple	Gmina Płużnica	2016-2018	800 000,00
68.	Przebudowa drogi Wielzijdz-Błędowo	Gmina Płużnica	2017-2019	1 600 000,00
69.	Przebudowa drogi w Płużnicy		2018-2020	2 100 000,00
70.	Budowa boiska wielofunkcyjnego w Płużnicy	Gmina Płużnica	2016-2018	1 100 000,00
71.	Budowa świetlicy w Mgowie	Gmina Płużnica	2016-2018	600 000,00
72.	Budowa świetlicy w Działowie	Gmina Płużnica	2017-2019	500 000,00
73.	Budowa świetlicy w Goryniu	Gmina Płużnica	2018-2020	450 000,00
74.	Przebudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy Płużnica	Gmina Płużnica	2016-2020	4 200 000,00
75.	Budowa sali gimnastycznej w Płużnicy	Gmina Płużnica	2016-2018	4 700 000,00

76.	Kluby młodzieżowe w gminie Płużnica	Gmina Płużnica	2016-2022	900 000,00
77.	Kluby pracy w gminie Płużnica	Gmina Płużnica	2016-2022	750 000,00
78.	Zakup ciężkiego samochodu pożarniczego	OSP Płużnica / Gmina Płużnica	2016-2018	900 000,00
79.	Doposażenie w sprzęt medyczny ośrodków zdrowia na terenie gmin Płużnica i Wąbrzeźno	SP ZOZ Płużnica	2016-2020	400 000,00
80.	Budowa mieszkań socjalnych	Gmina Płużnica	2016-2020	2 000 000,00
81.	Utworzenie małego inkubatora przedsiębiorczości na terenie gminy Płużnica	Gmina Płużnica	2016-2020	750 000,00
82.	Szkolenia zawodowe	Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica	2016-2020	800 000,00
83.	Szkolenia językowe	Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica	2016-2020	400 000,00
84.	Szkolenia Europejskie Komputerowe Prawo Jazdy	Centrum Technologii Informacyjnych e-Misja	2016-2020	400 000,00

Źródło: opracowanie na podstawie złożonych fiszek projektowych

7. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze

W wyniku realizacji projektów ujętych na liście podstawowej zostaną osiągnięte wartości wskaźników przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 35. Planowane do osiągnięcia wskaźniki.

Nazwa funduszu	PI	Wskaźnik planowany do osiągnięcia
EFRR	4c	- Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 11
	4e	- Oszczędność energii elektrycznej – 23.950 kWh, - Liczba punktów świetlnych – 50 szt. - Długość wybudowanych ścieżek – 10,7 km
	9b	- Brak danych
	6c	- Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – 1 szt. -Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – wzrost o 10% odwiedzin/rok
	10a	- Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 155 osób - Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym – ok. 70 %
EFS	9i	-Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 225 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 136 -Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 212 -Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 85 - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 50
	9iv	- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 230 - Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 8 szt. - Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu – 1 - Liczba przygotowanych i wdrożonych usług społecznych w ramach programu: 1

	10i	- Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie -150 - Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych –3 - Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w Programie – 5 - Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 260 - Liczba nauczycieli którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 3 osoby. - Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych -3 szt. - Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 90 osób - Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 136 osób. - Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej - 150 osób
	10iv	- Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki – 250 uczniów - Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS - 3

Źródło: opracowanie na podstawie złożonych fiszek projektowych

8. System wdrażania i monitorowania

Zgodnie z uwarunkowaniami polityki regionalnej w kraju, polegającej na wielopoziomowym modelu zarządzania rozwojem jednostek samorządu terytorialnego, koniecznym i celowym działaniem w okresie realizacji Strategii będzie tworzenie warunków dla ścisłej współpracy władz Powiatu z partnerami samorządowymi i ich jednostkami organizacyjnymi oraz partnerami prywatnymi i pozarządowymi. W proces wdrażania Strategii, podobnie jak w proces jej tworzenia, zostaną zaangażowane instytucje i podmioty, które mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG, m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz gospodarczy, instytucje rynku pracy, organizacje skupiające pracodawców, instytucje pomocy i integracji społecznej, lokalne grupy działania, szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, kościoły i związki wyznaniowe itp.

Projekty wskazane na liście podstawowej i rezerwowej są zaplanowane w stopniu pozwalającym na ocenę ich zgodności ze Strategią województwa oraz Strategią ORSG Powiatu Wąbrzeskiego. Dalsze bardziej zaawansowane przygotowania zostaną podjęte po zapewnieniu finansowania i ogłoszeniu terminów rozpoczęcia konkursów. System wdrażania dokumentu jest procesem, w którym działania operacyjne wynikają ze sformułowanych w dokumencie długoterminowych celów strategicznych i operacyjnych.

Inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć związanych z wdrażaniem Strategii ORSG jest Starosta Wąbrzeski oraz Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, których zadaniem są działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Równie istotne dla należytej realizacji zadań strategicznych jest zaangażowanie wszystkich gmin wchodzących w skład Powiatu Wąbrzeskiego, będących sygnatariuszami Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, a także partnerów społeczno-gospodarczych. Zadania tych ostatnich będą sprowadzać się przede wszystkim do samodzielnego lub partnerskiego realizowania projektowanych przedsięwzięć.

Organem nadzorującym realizację Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po jednym upoważnionym przedstawicielu Stron Porozumienia, przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz przedstawiciele sektorów społecznego i gospodarczego. Przewodniczącym Komitetu Sterującego jest Starosta Wąbrzeski. Do zadań Komitetu w zakresie prac nad Strategią w szczególności należy:

Zatwierdzenie Strategii i jej aktualizacja:

- Przedkładanie Strategii do zaopiniowania Instytucji Zarządzającej RPO (IZ RPO) oraz Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Przygotowywanie na podstawie zasad wyboru projektów, wskazanych w Strategii Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego, propozycji

szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich w porozumieniu z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz IZ RPO ,

- Wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, jej aktualizacja, przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Zatwierdzanie listy projektów stanowiących integralną część Strategii i jej aktualizacja,
- Przygotowanie i zatwierdzenie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzania IZ RPO,
- Zatwierdzanie innych dokumentów wymaganych przez IZ RPO,
- Reprezentowanie Stron Porozumienia w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi w sprawach związanych z opracowywaniem i wdrażaniem Strategii,
- Współdziałanie z innymi poziomami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego.

Komitet realizuje swoje zadania zgodnie z Regulaminem pracy Komitetu Sterującego ORSG, określającym szczegółowe zasady oraz tryb jego pracy. Uchwały Komitetu Sterującego podejmowane są zwykłą większością oddanych i ważnych głosów przy udziale co najmniej połowy członków. Zwykła większość głosów oznacza, że liczba głosów ważnych „za” jest większa od liczby głosów „przeciw”. Ilość głosów wstrzymujących się nie wpływa na wynik głosowania. Każdy członek w głosowaniu ma jeden głos, z wyjątkiem przedstawiciela Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który pełni funkcję opiniodawczo-doradczą oraz przedstawicieli sektorów społecznego i gospodarczego, pełniących funkcję doradczą. Ustalenia wynikające z niniejszej Strategii będą przedmiotem negocjacji pomiędzy jednostkami samorządu ORSG a Instytucją Zarządzającą Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (czyli Zarządem Województwa). IZ RPO dokona oceny Strategii pod kątem spełnienia wymogów wskazanych w „Zasadach Oceny Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego przez IZ RPO”. Wydana opinia będzie odnosiła się głównie do przyjętych kierunków i celów rozwojowych, przyjętych wartości wskaźników, list projektów i harmonogramu finansowego. Po uzyskaniu pozytywnej opinii ze strony IZ RPO zostanie podpisane porozumienie (Kontrakt Regionalny) pomiędzy danym ORSG a IZ RPO bez zobowiązań finansowych. Ustalenia Kontraktu będą określały wzajemne zobowiązania stron w zakresie realizacji planowanych i ustalonych przedsięwzięć oraz zakładanych do osiągnięcia wskaźników. Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii ORSG jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. Dla efektywnej realizacji zapisów Strategii, niezbędne jest stworzenie systemu monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji oraz danych zbieranych od

wszystkich realizatorów projektów w ramach Strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami Strategii. System ten będzie wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących na ORSG, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiągnięcie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności sygnatariuszy porozumienia na rzecz rozwoju ORSG do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

System monitorowania strategii ORSG obejmuje:

- Ocenę poziomu realizacji wskaźników zgodnie z matrycą logiczną Celów Tematycznych, Priorytetów Inwestycyjnych, jak i wybranymi wskaźnikami produktu i rezultatu oraz spełnienie przez wskaźniki warunków SMART,
- Analizę i ocenę stopnia realizacji przyjętych celów Strategii oraz adekwatność doboru do nich wskaźników,
- Analizę i ocenę harmonogramu wdrażania Strategii,
- Dokonywanie odniesień do Strategii rozwoju województwa,
- Monitoring ogólnego poziomu rozwoju obszaru Sprawozdawczość z monitoringu dokonywana będzie przez Komitet Sterujący.

Okresowa ocena stopnia realizacji Strategii odbywać się będzie w oparciu o raporty częściowe przygotowywane przez sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG - informacje podmiotów zaangażowanych w jej realizację na temat przygotowywania i realizacji przedsięwzięć oraz osiągniętych lub planowanych do osiągnięcia wskaźników. Informacje zbiorcze na temat procesu wdrażania Strategii zostaną zawarte w raporcie analitycznym, co pozwoli na weryfikację realizowanej polityki wsparcia, obiektywną ocenę poziomu realizacji założonych celów oraz dokonywanie niezbędnych korekt procesu wdrażania. Sprawozdania z realizacji strategii będą zatwierdzane przez Komitet Sterujący ORSG. Wnioski płynące z monitoringu będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań. Komitet Sterujący będzie przygotowywał i zatwierdzał roczne raporty monitoringowego nt. wdrażania Strategii, a następnie dokument ten będzie przekazywany do oceny i zatwierdzenia przez IZ RPO. Postęp prac w zakresie wdrażania założeń Strategii oraz realizacji przedsięwzięć ujętych w przedmiotowym dokumencie będzie również podlegał monitorowaniu przez Instytucję Zarządzającą RPO do końca 2018 r. w okresie kwartalnym, a po 2018 r. w okresie półrocznym.

Spis tabel, map i wykresów

Tabela 1. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.....	9
Tabela 2. Udział ludności wg grup ekonomicznych – stan na 31.12.	10
Tabela 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminach ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.....	11
Tabela 4. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.....	12
Tabela 5. Wykaz największych przedsiębiorstw na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.	15
Tabela 6. Charakterystyka opieki zdrowotnej w ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.	27
Tabela 7. Zapotrzebowanie w zakresie modernizacji infrastruktury ochrony zdrowia.	28
Tabela 8. Liczba gospodarstw i osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w 2009 i 2013 r. – stan na 31.12.....	29
Tabela 9. Liczba rodzin oraz osób w rodzinach według powodów przyznawania pomocy – stan na 31.12.2013 r.	30
Tabela 10. Charakterystyka edukacji przedszkolnej na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego – stan na 31.12.2013 r.	34
Tabela 11. Wykaz placówek edukacyjnych szkolnictwa ponadgimnazjalnego na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.	36
Tabela 12. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych na terenie ORSG Powiatu Wąbrzeskiego w 2013 r.	36
Tabela 13. Instytucje kulturalne powiatu wąbrzeskiego w latach 2009-2013 – stan na 31.12.	40
Tabela 14. Zestawienie zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gmin ORSG.....	41
Tabela 15. Wykaz dróg na terenie powiatu wąbrzeskiego.....	44
Tabela 16. Charakterystyka gospodarki wodno-kanalizacyjnej w powiecie - stan na 31.12.	47
Tabela 17. Korzystający z instalacji wodno-kanalizacyjnej w gminach powiatu wąbrzeskiego - stan na 31.12.2013r.....	47
Tabela 18. Korzystający z gazociągu w gminach powiatu wąbrzeskiego - stan na 31.12.2013r.	50
Tabela 19. Charakterystyka działań i potrzeb termomodernizacyjnych na terenie gmin ORSG.....	53
Tabela 20. Terytorialny wymiar wsparcia.....	63
Tabela 21. Zestawienie celów	71
Tabela 22. Zakres komplementarności – poziom wspólnotowy.	73
Tabela 23. Zakres komplementarności – poziom krajowy	74
Tabela 24. Zakres komplementarności – poziom regionalny.....	76
Tabela 25. Zakres komplementarności – poziom lokalny	77
Tabela 26. Logika interwencji strategicznej.	79
Tabela 27. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej.	82
Tabela 28. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na źródła finansowania.	85
Tabela 29. Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020	85
Tabela 30. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	86
Tabela 31. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS	91
Tabela 32. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR	106
Tabela 33. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	111
Tabela 34. Lista projektów komplementarnych.....	115
Tabela 35. Planowane do osiągnięcia wskaźniki.	122

Wykres 1. Liczba ludności w powiecie wąbrzeskim w latach 2004-2013.....	8
Wykres 2. Liczba ludności w poszczególnych gminach powiatu wąbrzeskiego – stan na 31.12.2013 r.	9
Wykres 3. Gęstość zaludnienia powiatu oraz poszczególnych gmin – stan na 31.12.2013 r.	10
Wykres 4. Przyrost naturalny dla powiatu oraz poszczególnych gmin na przestrzeni 10 lat – stan na 31.12.....	11
Wykres 5. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego – stan na 31.12.2013 r.	14
Wykres 6. Liczba podmiotów gospodarczych w powiecie wąbrzeskim wg wielkości przedsiębiorstwa – stan na 31.12.	14
Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych w powiecie wąbrzeskim wg sekcji PKD – stan na 31.12.2013 r.	15
Wykres 8. Liczba podmiotów gospodarczych w gminach powiatu wąbrzeskiego zarejestrowanych w rejestrze REGON – stan na 31.12.	17
Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadających na 1000 mieszkańców w gminach powiatu wąbrzeskiego – stan na 31.12 18	
Wykres 10. Struktura osób pracujących powiatu wąbrzeskiego na przestrzeni 10 lat – stan na 31.12.	20
Wykres 11. Struktura osób pracujących w powiecie wąbrzeskim – stan na 31.12.2013 r.	20
Wykres 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w % dla powiatu wąbrzeskiego – stan na 31.12.2013 r.	21
Wykres 13. Liczba osób bezrobotnych w powiecie i w poszczególnych gminach powiatu w 2013 r. ..	22
Wykres 14. Udział osób bezrobotnych [%] w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w powiecie i w poszczególnych gminach na przestrzeni 5 lat – stan na 31.12.2013 r.	22
Wykres 15. Struktura bezrobocia mieszkańców powiatu wg wykształcenia – stan na 31.12.2013 r. ..	23
Wykres 16. Działania i inwestycje realizowane przez samorządy ORSG pożądane przez przedsiębiorców.	25
Wykres 17. Liczba budynków i mieszkań na terenie powiatu wąbrzeskiego z podziałem na lata powstania (NSP 2011).	54
Mapa 1. Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Wąbrzeskiego	5
Mapa 2. Obszar ORSG na tle województwa kujawsko-pomorskiego.....	6
Mapa 3. Mapa powiatu wąbrzeskiego.	7
Mapa 4. Mapa terenu ORSG Powiatu Wąbrzeskiego.....	45